T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARİHİ YAPILARDA MEKÂNIN YENİDEN KULLANIMI VE ERİŞİLEBİLİRLİK, EDİRNE EKMEKÇİZADE AHMET PAŞA KERVANSARAYI İNCELEMESİ

OKŞAN ÖLMEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: DR. ÖĞR. ÜYESİ İNCİ VERSAN ALKAN

EDİRNE- 2022

OKŞAN ÖLMEZ'in hazırladığı "**TARİHİ YAPILARDA MEKANIN YENİDEN KULLANIMI VE ERİŞİLEBİLİRLİK, EDİRNE EKMEKÇİZADE AHMET PAŞA KERVANSARAYI İNCELEMESİ**" başlıklı bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından **MİMARLIK** Anabilim Dalında bir **Yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Ünvan, Ad, Soyad): İmza

Dr. Öğr. Üyesi İnci ALKAN

Dr. Öğr. Üyesi Bülent AYBERK

Doç. Dr. Hatice Umut TUĞLU KARSLI

Tez Savunma Tarihi: 27 / 05 / 2022

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

İmza

DR. ÖĞR. ÜYESİ İNCİ VERSAN ALKAN

Tez Danışmanı ……

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

Prof.Dr. Hüseyin Rıza Ferhat KARABULUT

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

T.Ü.FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

09 / 05 / 2022

OKŞAN ÖLMEZ

İmza

Yüksek Lisans Tezi

TARİHİ YAPILARDA MEKÂNIN YENİDEN KULLANIMI VE ERİŞİLEBİLİRLİK, EDİRNE EKMEKÇİZADE AHMET PAŞA KERVANSARAYI İNCELEMESİ

T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZET

Tarihi yapıların yeniden kullanımı kültürel mirasımız olan bu yapıları korumanın en etkili yöntemlerinden biridir. Bu çalışmada yeniden kullanımda yeni işlevin seçimini etkileyen faktörler, tarihi yapıların yeniden kullanılmasının ekonomik, kültürel, çevresel ve tarihsel nedenleri, yeni işlev sonrasında tarihi yapının tasarım kriterleri örnekler ile incelenmiştir. Tarihi yapıların yeniden kullanımı sırasında yapıyı korumak kadar önemli diğer bir olgu ise yapıya verilen yeni işlevin yapıya uygunluğu ve yeni kullanıcıların mekânsal konforunun sağlanabilmesidir. Tarihi yapıların kamusal işlevler ile yeniden kullanımı sonrasında bu yapıların herkes tarafından erişilebilir olması önem arz etmektedir. Bu çalışmada ayrıca tarihi yapılarda erişilebilirlik konusu da incelenmiştir. Bu çalışmada yeniden kullanım ve araştırılan tüm bu konular bağlamında; bugün Edirne ilinde bulunan develik bölümlerinden biri Edirne Devlet Tiyatrosu olarak yeniden işlevlendirilen Ayşekadın mevkiinde yer alan Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı yapısı mekânsal olarak incelenmiştir. Yapılan bu çalışma ile tarihi binanın geçmiş dönem aşamaları, yapının tiyatro salonu olarak kullanılan mekanının yeni işlevine uygunluğu ve işleve katılabilirliği, güncel mekân tasarımlarının kullanıcı gereksinimlerini karşılaması ve mekânın erişilebilirliği incelenmiştir. Aydınlatma, iklimlendirme, güvenlik, sirkülasyon alanları, binanın erişilebilirliği gibi işlevsel ve fiziksel analizler, tarihi yapı ve yeni eklerin uyumu üzerine estetik analizlerden derlenmiş bir anket hazırlanmıştır. Yapı incelemesinde; yerinde gözlemlerden ve tiyatro salonunun

100 kullanıcısı ile yapılan bu analizlerin yer aldığı kullanım sürecinde değerlendirme anketinden yararlanılmış, toplanan bu veriler ışığında olumlu olumsuz yanların değerlendirmesi yapılıp öneriler sunulmuştur. Çalışmanın amacı; kültürel mirasımızı koruma bilincini, yeni işlev ve yeni kullanıcıların mekânsal konforunu sağlayarak mekânın yeniden kullanımını sağlamanın önemini vurgulamaktır. Mekânsal konfor sağlandığı sürece yapı bu işlev ile kullanılmaya devam edecek, dolayısı ile yapının korunması da sürdürülebilir olacaktır.

Yıl : 2022

Sayfa Sayısı : 134

Anahtar Kelimeler : yeniden işlevlendirme, kervansaray, mekân analizi, erişilebilirlik.

Master Thesis

Adaptive Reuse of Space and Accessibility in Historical Buildings, Edirne Ekmekçizade Ahmet Pasha Caravanserai Investigation

Trakya University Institute of Natural Sciences

Architecture Department

ABSTRACT

The adaptive reuse of historical buildings is one of the most effective methods of preserving these structures, which are our cultural heritage. In this study, the factors affecting the selection of the new function in reuse, the economic, cultural, environmental, and historical reasons for the reuse of historical buildings, and the design criteria of the historical building after the new function were examined with examples. Another phenomenon as important as preserving the building during the reuse of historical buildings is the suitability of the new function given to the building and the spatial comfort of new users. After the reuse of historical buildings with public functions, it is important that these buildings are accessible to everyone. In this study, the issue of accessibility in historical buildings was also examined. In this study, in the context of adaptive reuse and all these researched issues; The structure of Edirne Ekmekçizade Ahmet Pasha Caravanserai, located in the Ayşe Kadin district in Edirne today, and its one of the spaces which were re-use as the Edirne State Theatre Saloon, was spatially examined. With this study, the previous phases of the historical building, the suitability of the space used as the theater to the building with its new function and its participation in the function, the meeting of the user needs of the current space designs, and the accessibility of the space were examined. Functional and physical analyzes such as lighting, air conditioning, security, circulation areas, accessibility of the building, aesthetic analyzes on the harmony of the historical building, and new annexes were

compiled, and a questionnaire was prepared. In the building examination, on-site observations and an evaluation questionnaire were used in the usage process, which included these analyzes with 100 users of the theater, and in the light of these collected data, positive and negative aspects were evaluated, and suggestions were presented. The purpose of the study; is to emphasize the importance of reusing the space by providing the awareness of protecting our cultural heritage, the new function, and the spatial comfort of new users. As long as spatial comfort is provided, the building will continue to be used with this function, so the preservation of the building will be sustainable.

Year : 2022

Number of Pages : 134

Keywords : adaptive reuse, caravanserai, space analysis, accessibility.

ÖNSÖZ

Öncelikle yüksek lisansımın her aşamasında benden ilgisini, anlayışını, bilgilerini ve desteğini esirgemeyen, beni her zaman motive eden sevgili danışmanım Dr. Öğretim Üyesi İnci Versan Alkan'a sonsuz teşekkür ediyorum.

Çalışmamda beni mesleki bilgileriyle destekleyen İnş. Müh. Ağabeyim sevgili Okan Ölmez'e, doğduğum günden bugüne kadar beni hep destekleyen, yanımda olduklarını her daim hissettiğim, motivasyon kaynağım sevgili annem Resmiye Ölmez ve sevgili babam Ersan Ölmez'e verdikleri sevgi, şefkat ve güven duygusu için sonsuz minnettarım.

Anket sürecinde beni destekleyen değerli arkadaşım Ahmet Sain'e çok teşekkür ederim.

Kervansarayı rahat bir şekilde incelemem için beni destekleyen tiyatro salonu kapılarını her zaman açan değerli Müdür Nihat Bey'e,

Ekmekçizade Kervansarayı ile ilgili geçmiş proje ve yapılan restorasyon çalışmalarına erişmemi sağlayan Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna,

Ekmekçizade Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosuna dönüştürülmesini sağlayan ve benimle mimari projesini paylaşan değerli Mimar Emrah Çivici'ye,

Son olarak da anketime katılan ve görüşlerini bildiren değerli Edirne Devlet Tiyatrosu izleyicilerine çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
ÖNSÖZ ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **xi**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xii**
EKLER ..... **xv**
BÖLÜM 1 ..... **1**
GİRİŞ **1**
1.1. Araştırmanın Amacı 1
1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi 2
BÖLÜM 2 ..... **4**
2. TARİHİ MEKÂN KORUNMASINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME VE ERİŞİLEBİLİRLİK KAVRAMI **4**
2.1. Yeniden İşlevlendirme ve Koruma Kavramı 4
2.2. Tarihi Mekanların Yeniden İşlevlendirme Nedenleri 9
2.2.1. Tarihsel ve Kültürel Nedenler 10
2.2.2. Ekonomik Nedenler 12
2.2.3. Çevresel Nedenler 15
2.3. Tarihi Mekanlarda Yeni İşlev Seçimini Etkileyen Faktörler 17
2.3.1. Tarihi Mekânın Bulunduğu Konum 18
2.3.2. Tarihi Mekânın Özgün İşlevi ve Yeni İşleve Dönüşümü 19
2.3.3. Mimari Değer Faktörü 26
2.3.4. Yapının Mekân Boyutları ve İşlevsel Mekân Organizasyonu 27

2.4. Tarihi Mekanların Korunmasında ve Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekân Tasarım Kriterleri 27
2.4.1. Mimari Mekânın Tarihi ve Röleve, Restitüsyon Çalışmaları 28
2.4.2. Konumu ve Çevre Organizasyonu 28
2.4.3. Yeniden İşlevlendirme Öncesi ve Sonrası Mimari Dil 30
2.4.4. Yapı Elemanları 32
2.4.5. Mekân Organizasyonu ve Sirkülasyon Elemanları 33
2.4.6. Mekansal Algı ve Görsel Konfor 35
2.5. Tarihi Yapılarda Erişilebilirlik Kavramı 37
2.5.1. Erişilebilirlik Kavramı 37
2.5.2. Tarihi Yapılarda Erişilebilirlik Kavramı ve Kriterler 39
BÖLÜM 3 ..... **43**
3. TARİHİ MEKANLARDA YENİ İŞLEVİN KULLANICI GEREKSİNİMLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ, EKMEKÇİZADE AHMET PAŞA KERVANSARAYI İNCELEMESİ **43**
3.1. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Mimari Özellikleri 43
3.1.1. Tarihi ve Konumu 44
3.1.2. Mimari Özellikleri 45
3.2. Geçmişten Günümüze Yapılan Değişiklikler ve Yeniden Kullanım Şekilleri 54
3.3. Bölüm: Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Yeniden Kullanım ve Erişilebilirlik Bağlamında İncelenmesi 56
3.3.1. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosu Salonu Olarak Yeniden Kullanımı İncelenmesi 56
3.3.2. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosu Salonu Olarak Kullanımına Yönelik, Kullanıcı-Mekân İletişiminin Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesi Çalışması 71
3.3.3. Bulgular ve Değerlendirme 72
3.3.4. Verilerin Analizi 86
4. SONUÇ **98**
KAYNAKLAR **103**
ÖZGEÇMİŞ **118**

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

Cm:	santimetre
ÇEKÜL:	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ÇKV:	Çevre Koruma Vakfı
KSD:	Kullanım Sürecinde (Sonrasında) Değerlendirme
M:	metre
MBUD:	Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi
POE:	Post Occupancy Evaluation
S:	sayfa
SWOT:	Strengths – Weaknesses – Opportunities -Threats (Güçlü Taraflar- Zayıf Taraflar – Fırsatlar – Tehditler)
TMMOB:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
Vb.	Ve benzerleri
Vd.	Ve diğerleri

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Kurşunlu Han Üsküp.....5
Şekil 2.2. Tarihi Mekanların Taşıdığı Değerler 10
Şekil 2.3. Üsküdar Tekel Sahneleri 11
Şekil 2.4. Paşalimanı Un Fabrikası 11
Şekil 2.5. Edirne Bedesteni 13
Şekil 2.6. Hafızağa Konağı giriş cephesi 13
Şekil 2.7. Antalya Kaleiçi Bölgesi ve dükkanlar 14
Şekil 2.8. Edirne Rüstempaşa Kervansarayı 15
Şekil 2.9. Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı.....17
Şekil 2.10. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Tiyatro Salonu - Tuvalet Güzergahı 20
Şekil 2.11. Tuvalet bölümü, Tuvaletten bina girişine bakış 21
Şekil 2.12. Sanat ve Kültür Merkezi Kalevan Navetta 23
Şekil 2.13. Sanat ve Kültür Merkezi Kalevan Navetta 23
Şekil 2.14. Sanat ve Kültür Merkezi Kalevan Navetta 24
Şekil 2.15. Tiyatro Erotídes de Campos - Engenho Central 24
Şekil 2.16. Tiyatro Erotídes de Campos - Engenho Central 25
Şekil 2.17. Tiyatro Erotídes de Campos - Engenho Central 26
Şekil 2.18. Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı 26
Şekil 2.19. Topkapı Sarayı Haremi'nde Veliaht Dairesi restorasyonu sırasında yapılan araştırmalarda çıtalı tavanın kaldırılmasıyla ortaya çıkarılan özgün kubbe.....31
Şekil 2.20. Antalya Üç Kapılar 35
Şekil 2.21. Selexyz Dominicanen Bookstore Maastricht 36
Şekil 2.22. Selexyz Dominicanen Bookstore Maastricht 37
Şekil 2.23. Hazelwood Okulu 40
Şekil 2.24. Erişilebilirlik Analiz Tablosu.....42
Şekil 3.1. Yeniden İşlevlendirilen Yapının İncelenmesinde Kullanılan Metotlar 44
Şekil 3.2. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Konumu 45
Şekil 3.3. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Planı 46
Şekil 3.4. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı 46
Şekil 3.5. Dükkanlar arasına yerleştirilmiş giriş 47

Şekil 3.6. Mermer kitabe 47
Şekil 3.7. Eyvanın iç yan duvarları ve sivri kemerli niş 48
Şekil 3.8. Avlu 48
Şekil 3.9. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı 49
Şekil 3.10. İç avlu – sivri taş kemer ve sekizgen üst örtü 50
Şekil 3.11. Dikdörtgen planlı konaklama birimlerinde bulunan kolon ve dikmeler 51
Şekil 3.12. Konaklama biriminde bulunan ocak 52
Şekil 3.13. Pencereler 53
Şekil 3.14. Dükkanlar 54
Şekil 3.15. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu 55
Şekil 3.16. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Restorasyon Zaman Çizelgesi 55
Şekil 3.17. Edirne Devlet Tiyatrosu Tabelası 56
Şekil 3.18. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Planı 57
Şekil 3.19. Tiyatro Salonu Planı ve Fonksiyon Şeması 57
Şekil 3.20. Tiyatro Salonu Kesit 58
Şekil 3. 21. Tiyatro Salonu Kesit 58
Şekil 3.22. A Salonuna Giriş 59
Şekil 3.23. Seki bölümü ve ocaklar 60
Şekil 3.24. Ahşap makas çatı 61
Şekil 3.25. Ocaklar, seki, dikmeler ve giriş kapısı 61
Şekil 3.26. Bölücü akustik perde 62
Şekil 3.27. Bekleme ve geçiş alanı 63
Şekil 3.28. Seyir Alanı Modülasyonu İzometrik Görünüş 63
Şekil 3.29. Seyir alanı 64
Şekil 3.30. Akustik karo halı döşeme, Seyir alanına çıkan merdivenler 65
Şekil 3.31. Teknik ekip bölümü 66
Şekil 3.32. Seyir alanı ve sahne arasında kalan cam ile kaplanmış zemin 67
Şekil 3. 33. Sahne 67
Şekil 3.34. Sahne arkası ve sağda kulisler 68
Şekil 3.35. Kulisler 68
Şekil 3.36. Oyuncular için tuvalet 69
Şekil 3.37. Radyatörler 69
Şekil 3.38. İklimlendirme Sistemi 70
Şekil 3.39. Yapı çevresi ve erişilebilirlik 71
Şekil 3.40. Yapının akşam ve kullanım halinde iken görünümü 71
Şekil 3.41. Demografik veriler 72
Şekil 3.42. İşlevsel Boyut Analizi 72
Şekil 3.43. İşlevsel Boyut Analizi 73
Şekil 3.44. İşlevsel Boyut Analizi 73
Şekil 3.45. İşlevsel Boyut Analizi 74
Şekil 3.46. İşlevsel Boyut Analizi 74

Şekil 3.47. İşlevsel Boyut Analizi 75
Şekil 3.48. İşlevsel Boyut Analizi 75
Şekil 3.49. İşlevsel Boyut Analizi 76
Şekil 3.50. İşlevsel Boyut Analizi 76
Şekil 3.51. İşlevsel Boyut Analizi 77
Şekil 3.52. İşlevsel Boyut Analizi 77
Şekil 3.53. İşlevsel Boyut Analiz Verileri 78
Şekil 3.54. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri 78
Şekil 3.55. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri 78
Şekil 3.56. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri 79
Şekil 3.57. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri 79
Şekil 3.58. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri 80
Şekil 3.59. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri 80
Şekil 3.60. Fiziksel boyut analiz verileri 81
Şekil 3.61. Fiziksel boyut analiz verileri 81
Şekil 3.62. Fiziksel boyut analiz verileri 81
Şekil 3.63. Fiziksel boyut analiz verileri 82
Şekil 3.64. Fiziksel boyut analiz verileri 82
Şekil 3.65. Fiziksel boyut analiz verileri 83
Şekil 3.66. Fiziksel boyut analiz verileri 83
Şekil 3.67. Fiziksel boyut analiz verileri 83
Şekil 3.68. Güvenlik boyutu analiz verileri 84
Şekil 3.69. Güvenlik boyutu analiz verileri 84
Şekil 3. 70. Güvenlik boyutu analiz verileri 85
Şekil 3.71. Kervansaraydan Tiyatro Salonuna Yeniden Kullanım İncelemesi 93
Şekil 3.72. Yeniden Kullanımda Yeni İşlevin Analizi 94
Şekil 3.73. Tarihi Mekânda Erişilebilirlik Analizi 97

EKLER

EK 1– GENEL YAKLAŞIM PLANI 103
EK 2– VAZİYET PLANI 104
EK 3 – TİYATRO SALONU PLAN 105
EK 4 – KESİT 1 106
EK 5 – KESİT 2 107
EK 6 – KULLANIM SÜRECİNDE DEĞERLENDİRME ANKET ÇALIŞMASI.....108
EK 7 - EDİRNE KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU RAPOR 112

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Tarihi değere sahip yapıların inşa edildiği dönemdeki özgün işlevleri günümüz koşullarında değişebilmektedir. İşlevsiz kalan bu yapılar zamanla çevresel faktörler nedeniyle yıpranmakta ve mimari mekân olarak kullanılmadığı için bakımsız kalmakta dolayısıyla barındırdıkları tarihi değere sahip yapı ögelerini kaybetmektedirler. Tarihi değerlerin korunması, değişen ihtiyaçların karşılanması amacıyla bu yapıların yaşatılması gerekmektedir. Tarihi yapıların verimli bir şekilde yaşatılmasını sağlayan yöntem ise o yapıyı yeniden işlevlendirmektir. Yeniden işlevlendirme ile birlikte, yeniden kullanıma açılan yapının korunması ve gerekli teknik bakımlarının yapılmasıyla âtıl kalması önlenir. Böylelikle yaşama katılmış olur ve zamanla yok olması engellenir.

Yeniden işlevlendirilen bir yapının ömrünün uzun olması, yeni işlevin mekâna ne kadar uyumlu seçildiğiyle ilgilidir. Bu bağlamda yapıya yeni işlev verilmeden önce göz önünde bulundurulması gereken işlev seçimine ve işlev seçiminden sonrasına yönelik bazı ölçütler bulunmaktadır.

Bu çalışmada neden tarihi yapıları yeniden işlevlendirmeliyiz, yeni işlev seçimini etkileyen faktörler nelerdir, yeniden işlevlendirilecek tarihi mekanlarda tasarım kriterleri

neler olmalıdır ve tarihi mekanlarda erişebilirlik nasıl sağlanabilir gibi soruların araştırması yapılması literatürden derlenen yanıtlarla beraber Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı bu bağlamlarda değerlendirilmiştir.

Ayrıca bu çalışmanın diğer bir amacı yeniden işlevlendirilen Edirne Ekmekçizade Kervansarayı'nı bu ölçütler doğrultusunda incelemenin yanısıra kullanıcılarla kullanım sürecinde değerlendirme yapıp, bu değerlendirmeleri derleyip yorumlamaktır.

Ayrıca yeniden işlevlendirilen tarihi binalarda erişilebilirlik konusunu incelemek, bu konunun önemini vurgulamak, erişilebilirlik konusunu Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı üzerinde araştırmaktır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Yeniden işlevlendirme konusunda yazılmış tezler, makaleler, dergilerde bulunan örnekler, basılı yayınlar incelenmiş ve literatür araştırması yapılmıştır. Bu çalışmada yeniden işlevlendirme ölçütleri incelenmiş ve bu ölçütler yeniden işlevlendirilmiş tarihi binalar üzerinden örneklendirilmiştir.

Bir sonraki bölümde seçilen tarihi binanın mimari özellikleri literatürdeki kaynaklara ve güncel gözlemlere dayandırılarak ortaya konulmuş, yeni işlev gözlem ve veriler doğrultusunda incelenmiştir.

Mekân kullanıcıları ile yerinde, yüzyüze anket yapılmış, kullanım sürecinde değerlendirme (KSD) yöntemi uygulanmıştır.

Ayrıca bu araştırmada SWOT (SWOT analizi S harfinin karşılığı olan Strenghts (Türk Dilinde Güçlü Yönler), W harfinin karşılığı olan Weaknesses (Türk Dilinde Zayıf Yönler), O harfinin karşılığı olan Opportunities (Türk Dilinde Fırsatlar) ve T harfinin karşılığı olan Threats (Türk Dilinde Tehditler) kelimelerinin ilk harflerinden oluşturulmuş, bir konunun, olayın, durumun güçlü, zayıf yönlerini ortaya koyup bu durumların getirisi olan fırsat ve tehditlerin analizini yapmayı sağlayan bir yöntemdir.) analizine benzer bir yöntem de kullanılmış olup, mekanın geçirdiği değişimin olumlu, olumsuz yönleri tablo ile ortaya konmuş olup sonuç bölümünde ise mekan ile ilgili durum değerlendirmesine ve önerilere yer verilmiştir.

Bu konuda daha önce Gamze Fahriye Eraybat Pehlivan'ın yazmış olduğu araştırma makaleleri incelenmiş ve bu makalelerde ortaya konulan tablolardan yararlanılmıştır (Şekil 3.71-3.72-3.73). Ayşe Nilay Evcil tarafından yazılan "Tarihi Mekanları Korumada Unutulan Boyut: Erişilebilirlik" makalesinde ortaya koyduğu ölçütler de örnek alınarak mekandaki erişilebilirlik düzeyi incelenmiştir.

BÖLÜM 2

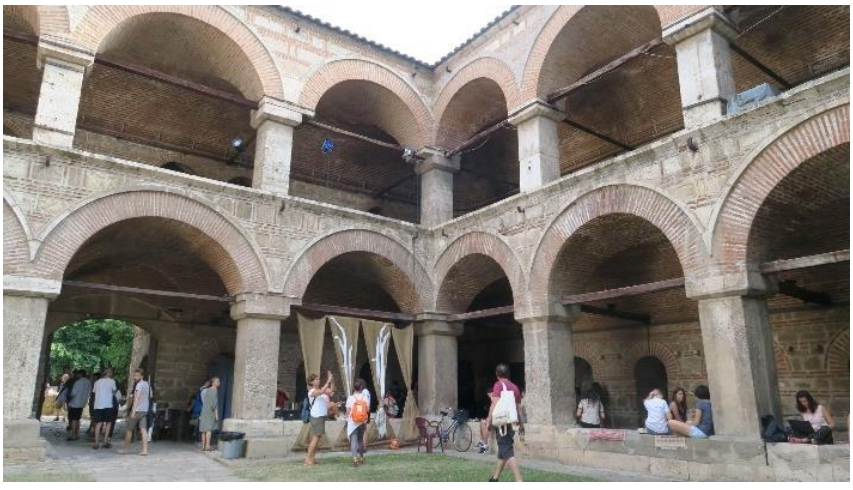
2. TARİHİ MEKÂN KORUNMASINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME VE ERİŞİLEBİLİRLİK KAVRAMI

2.1. Yeniden İşlevlendirme ve Koruma Kavramı

Kültürel miras veya kültür mirası, geçmiş dönemlerde yaşayan insanların oluşturduğu ve tüm insanlığın ortak değerlerini içlerinde barındıran eserler olarak nitelendirilebilir. UNESCO'ya göre anıtlar, sitler ve yapı toplulukları kültürel mirası oluşturmaktır (UNESCO, 1972). Tarihi yapılar, geçmiş kuşakların sosyal, kültürel ve ekonomik birikimlerini günümüze taşıyan kültürel miraslarımızdır. Taşıdıkları bilgi, birikimleri günümüze ulaştırmak ancak onları korumakla mümkündür. Geçmiş ile bugün arasında bağ görevi gören kültürel miras kapsamındaki tarihi yapıların korunması için yapılan işlemlerden bir tanesi de yapıyı günümüz ihtiyaçları için kullanılabilir bir mekân haline getirmektir. Koruma yöntemlerinde yeniden işlevlendirme adı altında incelenen bu uygulama yapının tarihi değerini korurken yaşamaya devam etmesini ve günümüz ihtiyaçlarına cevap olmasını sağlayan bir yaklaşımdır. Yeniden işlevlendirme sayesinde tarihi yapının sahip olduğu manevi değerler de günümüze taşınmış olacaktır.

Zaman geçtikçe insanların ihtiyaçları, yaşama biçimleri, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları değişmektedir. İhtiyaçlarda meydana gelen bu değişim var olan mekânın da işlevinin değişmesini gerektirebilmektedir. Var olan ve daha önceden kullanılmış olan bir yapının, değişen dönem koşulları ve ihtiyaçlarına bağlı olarak işlevinin değişmesi ve yeni işlev ile birlikte kullanılmaya başlanması durumuna; yeniden işlevlendirme ya da yeniden kullanım denmektedir. Yeniden işlevlendirilen tarihi yapıda yapının tarihi değerine zarar gelmeyecek şekilde çağdaş sistemler kullanılabilmektedir ayrıca orijinal yapı öğeleri ve yapı malzemeleri de restorasyon çalışmaları ve verilen yeni işlevle yapının kullanılmaya devam etmesi sayesinde korunabilmektedir.

Yeniden kullanımı sade bir şekilde tanımlayacak olursak yapıyı onarım ya da yeni tasarımlarla yeni kullanıcıların ihtiyaçlarına göre şekillendirmek, güncel ihtiyaçlara cevap vermek diyebiliriz (Burden, 2004). Kısacası yeniden kullanım, yapının işlevinin geçersiz kaldığı, bu işleve gereksinim duyulmayıp yapının kullanımının sonlandığı korumaya değer yapıların varlığını devam ettirmesi ve yüklenen yeni işlevlere yönelik tasarım yapılarak tekrar kişi ya da kurum kullanımına sunulmasıdır. Bu duruma örnek olarak mobilya fabrikasının apartman kompleksine, otele, büyük mağazaların üniversite sınıflarına, geleneksel evlerin, ofis, dükkân ve müzelere v.b; gar binalarının, müze, okul, sergi alanlarına, kervansaray ve han yapılarının müze, tiyatro binalarına dönüşümleri gibi yeni kullanımlarla işlevlendirilmesini gösterebiliriz (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Kurşunlu Han Üsküp

(https://gezikumbarasi.com/wp-content/uploads/2018/09/Kursunlu-Han-Üsküp.jpg)

Yeniden işlevlendirilecek yapı, yakın dönemde yapılmış tarihsellik açısından bir özellik barındırmayan bir yapı olabileceği gibi, tarihi açıdan özgün nitelikler taşıyan, korunması gereken bir yapı da olabilir. Bu durumda yapıya verilen yeni işlev seçilirken çok dikkatli olunmalı, mekânın özgünlüğü korunmalı, aynı zamanda kullanıcı ihtiyaçları karşılanabilmedir. Tarihi yapılarla ilgili yeniden işlevlendirme projelerinde uzmanlığı olan, mekânın verimli kullanımına yönelik çalışmalar yapmış ve mekânın tarihsel değerlerini korumayı göz önünde bulundurarak tasarım yapan meslek insanları ile çalışılmalıdır.

Kaşlı'ya göre söz konusu yeniden kullanım sürecinde ele alınan yeniden tasarlanan yapı eğer tarihi değer taşıyan bir yapı ise yeniden kullanım ve tasarım sürecine yapının korunması gerekliliği dolayısı ile yapının taşıdığı tarihi değerler de katılır ve bu süreç korunması zorunlu olmayan bir yapının yeniden kullanım sürecinden çok daha başka bir şekilde ilerler. Yeniden kullanılacak tarihi yapı hem güncel ihtiyaçlara cevap olarak günümüzde kullanılmış olacak, hem de içinde barındırdığı özgün tarihi niteliklerin geçmişten günümüze aktarılması sağlanmış olacaktır (Kaşlı, 2009).

Bu konu ile ilgili Altınoluk (1998) ise geçmiş dönemlerde ortaya çıkmış kültür miraslarımızın önemini anlayarak onları korumak ve kullanmanın gerekli olduğuna değinmiş ayrıca güncel kültürel birikimlerin de ilerideki nesillerin yararlanabileceği bir şekilde geleceğe ulaşmasının sağlanması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca tarihi yapıların yaşatılması gerektiğini ve yaşarken aynı zamanda toplumu bilinçlendirecek, eğitecek, etkileyecek ve topluma değerler kazandıracak şekilde korunması gerektiğini belirtmiştir. Böylece yapının yeniden kullanımı ile beraber yapı toplum için faydalı olacak, tarihi bir değer niteliği taşımış olacaktır. Toplumla birlikte gelişen yapı aynı zamanda topluma hizmet etmiş olacaktır (Altınoluk, 1998).

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinde tarihi yapıyı korumak kadar önemli diğer bir unsur da yapının, yeni kullanıcısının mekân kullanım konforunu sağlayabilmesidir. Koruma ve yenileme arasındaki dengenin oluşturulması kullanıcının gereksinimlerinin mekân özellikleri dahilinde karşılanmasıyla yani mekâna uygun işlev seçimiyle mümkündür.

Yeniden kullanıma evrensel terim anlamı olarak baktığımızda İngiliz Dili'nde 'Adaptive Reuse' kalıbının kullanıldığı görülmektedir. Adaptive; değişen koşullara göre değişme yeteneğine sahip olmak anlamına gelmektedir. Bu da "Uyarlanabilir" anlamına gelmektedir diyebiliriz. Reuse sözcüğü ise; bir şeyi tekrar kullanmak anlamındadır. Bu durumda bu iki kelimenin birleşiminden oluşan 'Adaptive Reuse' kalıbı ise "Yeniden Kullanıma Uyarlanabilir" anlamını taşımaktadır. Yabancı dilden gelen 'Adaptive Reuse' kelime kalıbını Türk Dili'nde 'Yeniden Kullanım' ya da "Yeniden İşlevlendirme" ifadesi ile de kullanabilmekteyiz.

Sonuç olarak; yeniden kullanım, çevresel, toplumsal, kültürel, ekonomik, teknolojik vb. nedenlerle işlevini yitirmiş mevcut yapıların günümüzde verilen yeni işlevine yönelik mekân gereksinimlerine olanak sağlayacak şekilde kimlik değişimi ve yeni amaçlarla kullanımı için yeni bir tasarımla işlev kazanmasıdır denilebilmektedir.

Arabacıoğlu ve Aydemir'e göre ise kentler devamlı değişirler ve yenilenirler. Tarihi yapı ve tarihi çevreler ise bu yenilenme ve değişim süreçlerinden etkilenir ve bu etkileri üzerlerinde taşımaktadırlar. Bu yenilenme ve değişim, tarihi yapı ve çevrelerin zaman içerisinde kültürel kimliklerinin oluşmasını ve bu kimlikle beraber taşıdıkları değerlerin dönemler boyunca tarihi yapıyla birlikte aktarılmasını sağlamaktadır. Tarihi yapıların bu aktarımı devam ettirebilmesi için günümüz koşullarında ayakta kalabilecekleri, dönemin ihtiyaçlarını karşılayabilen yapılar haline gelmesi önemlidir. Toplumun zaman içerisinde değişmesi ile toplumu oluşturan bireyler kent içerisinde yeni eylemler yapmaya başlayabilir, bu durum ise beraberinde kentlerin de zaman içerisinde değişimini gerektirir. Kentte toplumların yeni eylemlerini sürdürebilecekleri yeni mekanlar ve yapılar tasarlanmalı ya da kentte bulunan tarihi yapılar bu eylemlere göre yeniden işlevlendirilmelidir. Kısacası kent değişirken kent içerisinde yer alan tarihi yapı ve tarihi çevreler de toplumun yeni eylemlerini karşılayabilecek biçimde şekillenmektedir. Bu yapılırken tarihi yapı ve çevresinde koruma kurallarına uyularak çalıma yapılmalı ve kent mimarisine zarar verilmemeli tarihi yapılar çevreleri ile birlikte ele alınmalıdır. Tarihi yapı ve çevrelerinin geçmiş dönem kimliklerinin korunmasını sağlamak için buralarda yapılacak olan her yeni işlemde titizlikle hareket edilmelidir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Yeniden işlevlendirme konusunda tarihi mekânda öne çıkan diğer bir husus yapıya eklenen eklerdir. Ekler, yapıya kalıcı hasar vermeyecek şekilde yapılmalıdır. Kuban'a göre yeniden kullanımda, yapının eski haline getirilebileceği şekilde tasarlanması uluslararası kabul edilen ve aranan bir durumdur. Çağdaş ekler ya da güncel tasarımlar, mevcut yapıya, yapının strüktürüne sorun yaratmayacak, hasar vermeyecek bir şekilde eklenmelidir. Kimi zaman bu durum yapıdan bağımsız yeni bir tasarımın ya da strüktürün yapılması gerekliliğini doğurabilir. Bu şekilde başka bir dönemde farklı koşullar altında başka bir amaçla yeniden işlevlendirilmesi için yapı orijinal haline ya da o gün bulunduğu haline geri döndürülebilir. Tarihi ve estetik yönden belge değeri olan mimari yapılarda bu konu bir ilke halini almıştır. Geriye döndürülebilirlik, yapıların taşıdıkları mimari değerlerden dolayı önem arz etmektedir. Ekonomik olanaksızlıklardan ötürü yeniden kullanılarak yapılar kurtarılmış olur ve bu ilke esas alınarak yeniden kullanılan yapılar gelecekte yeniden başka amaçlar için kullanılabilir, incelenebilir ya da değerlendirilebilir (Kuban, 2000).

Tüm bunlara dayanarak süreç içerisinde orijinal işlevlerini yitirmiş olan tarihi yapıların, yeni bir kullanım amacıyla önce bakımlarının yapılıp sonrasında yeni kullanım amacı doğrultusunda yapılan tasarımla ya da güncelleştirmelerle mekânsal konforun sağlanması ve kullanıcılara açılması bu yapıların yeniden kullanımı ya da yeniden işlevlendirilmeleri anlamına gelir. Ve bu yöntem yapıların süreç içerisinde varlıklarını devam ettirebilmelerini sağlamaktadır. Yapıların korunması bazı ilkeler doğrultusunda yapılmaktadır. Ve bu ilkeler doğrultusunda yapılar belli gruplara ayrılmışlardır (Ahunbay, 1996/2017).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun bu konuyla ilgili 5 Kasım 1999'da aldığı 660 no'lu ilke kararına göre;

"*1.grup yapılar; toplumun maddi tarihini oluşturan kültür verileri içinde tarihsel, simgesel, anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu yapılardır. 2. grup yapılar ise; kent ve çevre kimliğine katkıda bulunan kültür varlığı niteliğindeki yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılardır."*

Aynı zamanda 1. Grup yapılar için toplumu oluşturan bireylerin sosyal, kültürel, dini ve ekonomik ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayan ve inşa edildikleri dönemlerin hem mimari akımlarını hem sanat görüşlerini içlerinde barındıran ve taşıdıkları anı, sembol

değerleri ile korunmaya değer yapılar diyebiliriz. Kervansaray, cami, saray, tapınak vb. anı değeri taşıyan ve toplumu oluşturan her bireyin kullandığı yapılar bu grupta yer almaktadır (TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi). 2.grup yapılara örnek olarak ise geleneksel konutlar ve dükkanlar gibi şahsa ait olan daha küçük ölçekli yapılar bu grupta bulunmaktadır.

Bu konuyla ilgili Venedik Tüzüğü'nde ise 5. maddede korumanın kolay olabilmesi için anıtların toplumsal fayda sağlayabilecek amaçlar için kullanılması gerektiği belirtilmiştir (Venedik Tüzüğü, 1964).

Yapıların sürekliliğinin sağlanması için yeniden işlevlendirilmesinde, iç ve dış mekân tasarımlarında esneklik açısından farklılık olabilir, örneğin iç mekân tasarımında daha fazla değişiklik yapılmasına izin verilebilmektedir. Eğer yapı 2. Grup yapı ise ve eski dönemine ait belgeler yetersizse, yapı önceki dönemine dönüştürülemiyorsa ve çatı, döşeme gibi donatıları korunamamış, günümüze ulaşamamış ise bu yapılarda yeni bir iç mekân tasarımına gidilebilmektedir. Eğer yapı yapıldığı dönemin mimari akımını yansıtan, orijinal mekân tasarımı ve plan şeması olan bir tarihi yapı ise bu yapı 1. Grup yapıdır. 1 grup yapılarda yeni mekân tasarımlarındansa tarihi belge niteliğini yansıtan, orijinal haliyle koruma ya da orijinal halini toplumsal bellekte unutturmayacak, saygılı düzenlemeler yapılması gerekmektedir (Ahunbay, 1996/2017).

2.2. Tarihi Mekanların Yeniden İşlevlendirme Nedenleri

Tarihi yapılar, zaman geçtikçe toplumların ihtiyaç ve isteklerinin değişmesi, yeni yaşam düzenlerinin oluşması gibi sebeplerden dolayı eski kullanım amaçlarını yitirebilirler. Örneğin günümüzde han ve kervansaraylar eski işlevlerini yitirmiş tarihi yapılardır. Bir bölgede bulunan eski bir tren garı, rotanın değişmesi ile atıl kalabilir.

Eski kullanım amaçlarını yitiren bu yapılar, kullanım amaçlarının aksine yıkılmadan fakat bakımsız olarak varlıklarını sürdürebilmektedirler. Ancak böyle durumlarda hem bakımsızlık yüzünden yapılar eskimekte ve yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalmakta hem de bir ihtiyaç için kullanılabilecekken boş kalmaktadırlar. Bakımsız kalan işlevsiz yapının bulunduğu çevre ve dönem ihtiyaçları göz önüne alınarak işlevlendirilmesi gerekmektedir.

Tarihi yapılar günümüzde kullanılmayan inşa tekniklerini, malzemelerini içerebilirler. Aynı zamanda dönem koşullarını ya da yapıldığı dönemin siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal yönlerini içerisinde barındırabilir. Bu açılardan tarihi yapılar mimari belge değeri taşırlar ve korunma nedenleri ise barındırdığı bu değerler ile ilintilidir (Worthing, 2008).

Aşağıdaki tablo ise farklı kaynakların incelenmesi sonucu derlenmiş olup tarihi mekanların taşıdığı değerleri göstermektedir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Tarihi Mekanların Taşıdığı Değerler

Tarihi mekanların yeniden işlevlendirme nedenleri literatür taraması sonucunda üç temel başlık altında incelenmiştir. Bunlar tarihsel ve kültürel, ekonomik ve çevresel nedenlerdir.

2.2.1. Tarihsel ve Kültürel Nedenler

Toplumun sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerinin değişmesi, ihtiyaçları ve yaşanılan çevreyi de etkilemektedir. Bu bağlamda bazı yapılar değişen ihtiyaçlara bağlı olarak kullanılmaz durumda kalabilmektedir. Ve bu da bu yapıların dolayısıyla kültürel mirasın yok olmasına sebep olabilmektedir. Böyle bir durumda eski yapıya sahip çıkmak, onu korumak gerekmektedir. Bu durum toplum belleğinde yer edinmiş kültür ve mirasın yaşatılmasını, toplumun o yeri sahiplenmesini sağlamaktadır (Kaşlı, 2009). Aksi halde kültür mirası niteliğinde bir yapının yok olması ve buraya farklı güncel bir yapı inşa edilmesi halinde toplum belleğinden bir parça koparılmış olacaktır. Bu da toplumsal

kimliğe zarar vermek anlamına gelmektedir. Olumlu bir örnek olarak, Üsküdar Tekel Sahneleri (Şekil 2.3);

Şekil 2.3. Üsküdar Tekel Sahneleri (O. Ölmez arşivi.)

Tahıl ambarı olarak yaptırılıp uzun bir süre tütün deposu olarak kullanılan bu yapı günümüzde İstanbul Devlet Tiyatrolarınca oyun sergileme amacıyla kullanılmaktadır. İsim olarak İstanbul Devlet Tiyatrosu Üsküdar Tekel Sahneleri olarak bilinmektedir.

Şekil 2.4. Paşalimanı Un Fabrikası (O. Ölmez arşivi.)

Konum olarak Üsküdar Tekel Sahnelerinin bitişiğinde bulunan, 1858 yılından kalma Paşalimanı Un Fabrikası (Şekil 2.4) ise günümüzde âtıl durumda bulunmakta, yeni bir işlev taşımamaktadır. Bu da yapının içten ve dıştan olumsuz çevre koşullarına maruz kaldığını ve eskimekte olduğunu göstermektedir.

Tarihi yapıların yeniden kullanımı için tarihsel ve kültürel nedenler bulunmaktadır. Tarihi yapılar yapıldıkları dönemin tarihi, sosyolojik olaylarını üzerlerinde taşımaktadırlar. Yapıldıkları dönemde kullanılan yapım teknikleri yapı strüktüründe görülmektedir. Yapıldıkları dönemde yaygın olarak kullanılan malzemeler yapı incelendiğinde anlaşılmaktadır. Yapı biçimleri yine yapıların inşa edildikleri dönemlere has biçimlerde olabilmektedir. Bazı tarihi yapılar döneminde önemli tarihsel ve kültürel olarak önem arz eden konular çerçevesinde kullanılmış olabilmektedir. Tüm bunları barındıran yapı görsel ve mimari belge niteliğindedir. Bu sebeple tarihi yapılar korunması gereken kültür eserleridir.

2.2.2. Ekonomik Nedenler

Bir yapının kullanılabilir durumda olup işlevinin verimli olmaması ya da artık işlevi kalmaması gibi durumlar ekonomik sebeplerden dolayı da yapının yeniden kullanımını gerektirmektedir. Mevcut yapının yıkılması ve yeni bir yapı inşa edilmesi maliyet, enerji, iş gücü harcamasını artırmakta ve daha fazla süreç gerektirebilmektedir. Oysa yapıya ve çevre ihtiyaçlarına uygun yeni bir işlev verilmesi ekonomik ve zaman anlamında tasarrufu da beraberinde getirmektedir.

Yapının yeniden kullanım nedenlerinden ekonomik nedenlere örnek olarak Edirne Bedesten Çarşısı'nı (Şekil 2.5) gösterebiliriz. Türkiye Kültür Portalı'ndan edinilen bilgilere göre Edirne Bedesteni 1417-1418 yıllarında yapılmıştır. Ve yapının yapılış amacı Eski Cami'ye vakıf olmaktır. Günümüzde ise Edirne Bedesteni çarşı olarak işlevini sürdürmektedir.

Şekil 2.5. Edirne Bedesteni

(Türkiye Kültür Portalı, 2022)

Konuya Edirne'den örnek olarak seçilen; Hafızağa Konağı, 19. yüzyıl sonlarında inşa edilmiştir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun onaylamış olduğu röleve, restorasyon ve restitüsyon projeleri Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı tarafınca yaptırılmıştır (Edirne Kent Müzesi Arşivi, 2018). Günümüzde konak Edirne Kent Müzesi (Şekil 2.6) olarak hizmet vermektedir.

Şekil 2.6. Hafızağa Konağı giriş cephesi (Edirne Kent Müzesi Arşivi, 2018).

Aynı zamanda söz konusu yeniden kullanılan mekan kültürel değerler içeren korunması gerekli bir mekan ise tarihi belge niteliğinden ötürü bir turizm noktası

olabilmekte hem yerli hem yabancı turistlerin ilgisini çekebilmektedir. Bu da yeniden işlevlendirilmiş tarihi mekânın ve bulunduğu çevrenin daha çok ziyaret edilmesine imkân sağlamaktadır. Ve böylece tarihi mekân ve etrafında bulunan işletmelerin ya da dükkanların da ziyaret edilmesinin önünü açacak ekonomik anlamda çevresinde bulunan toplum için gelir kaynağı yaratabilecektir. Diğer bir deyişle yapının korunması uzun vadede maddi ve manevi getiriler sağlayacaktır.

Antalya Kaleiçi bölgesini (Şekil 2.7) de bu konuda örnek gösterebiliriz. Tarihi geleneksel evlerin bulunduğu bu bölgede birçok geleneksel ev, dükkân, müze, kafe olarak yeniden işlevlendirilmiş ve şehirde yerli, yabancı turistlerin ziyaret ettikleri, dikkatlerini çeken bir alan haline gelmiştir. Bu sayede bölgede yaşayan halkın gelir kaynağı durumuna da gelmiştir.

Şekil 2.7. Antalya Kaleiçi Bölgesi ve dükkanlar

(Gezi Rehberleri, 2016)

Benzer durumu Edirne Kaleiçi bölgesi için de verebiliriz. Edirne Kaleiçi bölgesinde bulunan bazı geleneksel evler restore edilip kafe, restoran gibi amaçlar için yeniden işlevlendirilmiş ve günümüzde hizmet vermektedir.

Yine Edirne ilinde bulunan Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı (Şekil 2.8) günümüzde otel olarak işlevlendirilmiş olup gelir kaynağı haline getirilmiştir.

Şekil 2.8. Edirne Rüstempaşa Kervansarayı

(Zobar, 2020)

2.2.3. Çevresel Nedenler

Yapının bulunduğu çevrenin ihtiyaçları yapının işlevini belirlemenin öncelikli sebeplerinden biridir. Aynı zamanda bu ihtiyaçların zaman içerisinde değişimi ve bu ihtiyaçlara cevap verebilecek yeni işlevin yapıya kazandırılması gerekmektedir. Bu sayede işlevini kaybetmiş yapının tarihi değerlerinin yapı yaşatılarak korunması sağlanırken, çevrenin gerektirdiği ihtiyaçlar da karşılanmış olacaktır. Böylece yapının sürdürülebilirliği sağlanmış olur. Ve yapı çevresi ile birlikte değer kazanır, böylece toplum belleğindeki yeri ve önemi korunmuş olacaktır.

Yapı kent merkezinde bulunuyorsa, kültür- sanat aktivitesi sağlayacak bir yer olarak ya da bir kütüphane, okul gibi eğitim amaçlı kullanılacak bir yer olarak işlevlendirilebilir. Çevrede yaşayan toplumun ihtiyacına göre satış yapılan bir dükkân ya da ihtiyaca göre bir işletme olarak işlevlendirilebilir. Turizm bölgesinde bulunuyorsa çeşitli geleneksel ürünlerin tanıtıldığı ve satıldığı birimler olarak işlevlendirilebilir. Bir müze olabilir, otel olabilir.

O bölgede yaşayan toplumun gerçekleştirmek istediği eylem ve ihtiyacına cevaben yeni bir işlev verilmelidir. Bu şekilde işlev verilerek bölgede yaşayan toplumun

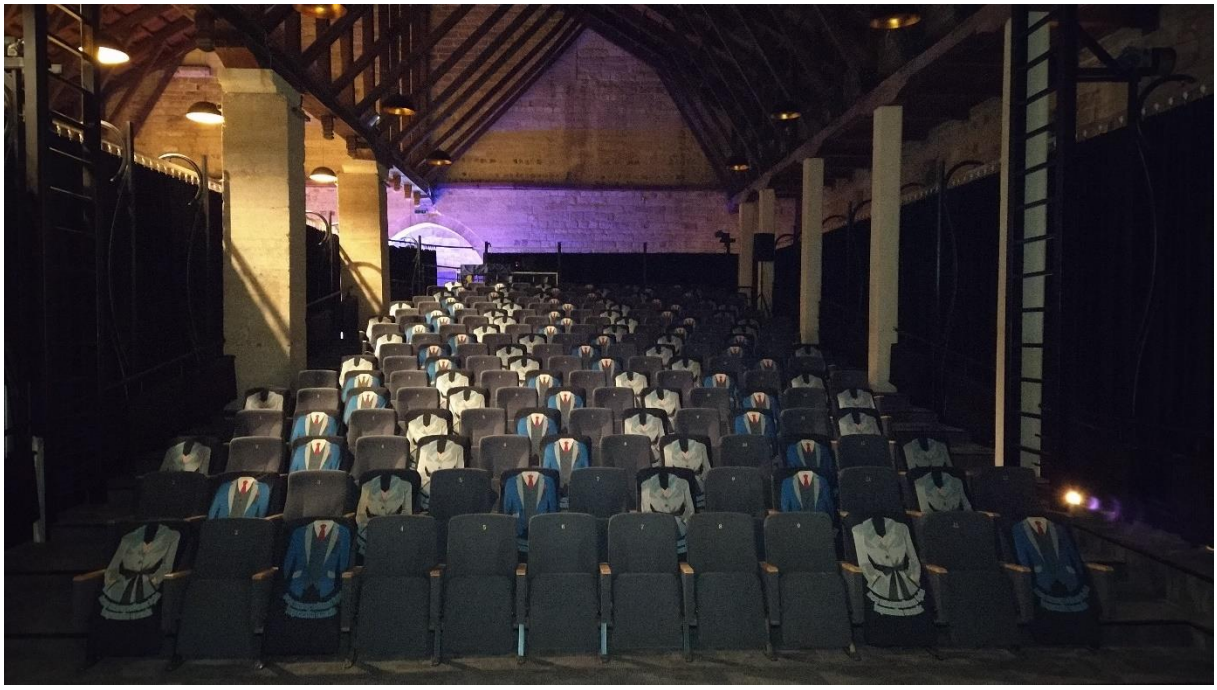
yapıyı kullanması ve benimsemesi sağlanabilmektedir. Böylece yapıyı kullanan toplum yapı ile bağ kurar ve toplumsal bellek oluşumuna katkıda bulunmuş olunmaktadır (Kaşlı, 2009).

Toplumlar yaşadıkları çevreye aidiyet hissetmek isterler ve bunu yaptıklarında kültürel, ekonomik ve sosyal paylaşımlar artar, aynı zamanda çevrenin daha verimli kullanılması sağlanmış olurken, bu durum toplumun birbiriyle daha fazla uyum içerisinde olmasını da sağlar. Bu da hem toplumun hem çevrenin sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Yapının tarihi açıdan toplumda yeri olması, bu yapıyı topluma ait kılar ve toplumda oluşan aidiyet duygusu ile beraber hem toplum yapıyı kabul eder hem de oluşan toplumsal bellek ile beraber bireyler de toplumun bir parçası olduklarını hissederler.

Örnek olarak toplumsal bellekte önemli bir yeri olan endüstriyel miras kapsamında incelenebilecek kâğıt fabrikasından müzeye dönüştürülmüş SEKA Kâğıt Müzesi verilebilir. Türkiye'deki ilk kâğıt fabrikası olan bu yapı yapıldığı dönemde toplum için hem iş sahası hem bir yaşam alanıdır. Günümüzde ise kent içerisinde bulunduğu yer ve yapının günümüze uzun bir süre kullanılmamış olmasına rağmen iyi bir şekilde ulaşması sebepleriyle müze olarak işlevlendirilmiştir. Kamusal fayda sağlaması açısından olumlu bir örnektir. Yapının orijinal haliyle temas halinde bir şekilde yeniden işlevlendirilmesi yapının taşıdığı kültürel ve toplumsal değeri günümüze de ulaştırmaktadır. Yapı içerisinde fabrika döneminden kalma makinelerin sergilenmesi toplumsal belleği korur ve sürekliliğini sağlar şekilde yapıya yaklaşıldığını göstermektedir (Konak, 2019).

Ayrıca yeniden işlevlendirilen tarihi yapıların çevre halkına hem yapı içinde hem de yapı çevresinde istihdam sağlaması da yapının benimsenmesini sağlayacaktır.

Olumlu bir örnek olarak; Edirne'de bulunan Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın (Şekil 2.9) Devlet Tiyatrosu olarak işlevlendirilmesi ile çevre sakinlerine kültürel aktivite imkânı sağlamış, toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunmuş ve çevrenin yapının farkında olmasına ve kabullenmesine imkân sağlamıştır.

Şekil 2.9. Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı (O. Ölmez arşivi).

Bir yapının yeniden kullanımında çevresel nedenler başlığı altında incelenebilecek bir diğer husus da ekolojik nedenlerdir. Selçuk (2006)' ya göre; eski bir yapıyı yeniden kullanmak varken yıkmak ve yerine yeni bir yapı inşa etmek, fazladan enerji tüketilmesine, inşaat atıklarına, ve bu atıkların temizlenmesi için bulundukları yerden taşınmalarına, bu taşıma sürecinde ise yakıt kullanılmasına ihtiyaç olacaktır. Bu durum dünya kaynaklarının tüketimine sebep olurken, zararlı gazların ise havaya karışmasına dolayısı ile çevrenin kirletilmesine sebep olur. Taşınılan inşaat atıklarının biriktirildiği alan da yine çevre kirlenmesine örnektir. Tüm bunlar yerine var olan yapının yeniden kullanılması ise, çevresel atıklarının daha az ortaya çıkması, kirlenmenin azaltılması yönünde atılmış bir adım olmaktadır (Selçuk, 2006).

Bu bağlamda düşünüldüğünde kullanılmayan tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinin sağlanılması ekolojik olarak da yarar sağlamaktadır.

2.3. Tarihi Mekanlarda Yeni İşlev Seçimini Etkileyen Faktörler

İşlevselliğini yitirmiş kullanılmayan mekanlarda yeni işlev seçimi, mekânın şekillenmesinde en çok etkiye sahip olan konudur. Bu nedenle bu konunun üzerinde durulması, doğru bir işlev kararı alınması, mekânın geleceğini etkilemekte, yeniden

işlevlendirme sürecinde yapılacak tasarım ve mekân müdahalelerini belirlemekte ve mekân için büyük bir önem arz etmektedir. Mekânda yeni işlevlendirilmeye gidilmeden önce, yapının mekân olarak kullanımının hangi işlevle daha iyi uyum sağlayacağını düşünmek gerekmektedir. Özellikle tarihi ve belge niteliği taşıyan binalarda hacimsel kurguya göre şekillenebilecek bir işlev seçimine gidilmesi gerekir. Böylelikle korunmaya değer yapılarda mekânın özgünlüğünün de korunması sağlanmış olmaktadır.

Örneğin hücresel hacimlerden oluşan tarihi bir konut yapısının yeniden işlevlendirilmesine gidilirken özgün mekân organizasyonu göz önüne alınarak, hacimlerin boyutları düşünülmeli ve yeni işlev seçimi buradaki organizasyon göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Tekrarlayan mekanlardan oluşan böyle bir yapıyı konferans ya da sinema salonu olarak işlevlendirmek kullanışlı bir tercih olmamakla birlikte bu işlevler için daha geniş hacimlere sahip tarihi yapılar tercih edilebilir.

Tüm bunlara dayanarak; uygun işlev seçimini etkileyen nedenleri dört ana başlıkta inceleyebiliriz;

- Tarihi mekânın bulunduğu konum
- Tarihi mekânın özgün işlevi ve yeni işleve dönüşümü
- Mimari değer faktörü
- Yapının mekân boyutları ve işlevsel mekân organizasyonu

2.3.1. Tarihi Mekânın Bulunduğu Konum

Tarihi mekânın bulunduğu konuma göre işlev seçimi yapmak gerekmektedir. Yapının hacmi, mekân boyutları, işlevsel kurgusu yeni işleve uygun olsa dahi, çevre açısından uyumsuzluk var ise mekânın verimli olarak yeniden kullanımından söz etmek mümkün olmamaktadır. Örnek vermek gerekirse, okula gidecek yaştaki çocukların bulunmadığı, orta yaşlı ve yaşlı nüfusun yoğun olduğu bir bölgede atıl kalmış bir yapıyı okul olarak işlevlendirmek anlamsız olacaktır. Bunun yerine bu yapı burada yaşayan çevre halkı için atölyelerin yapıldığı bir hobi merkezi haline getirilebilir. Bunun yerine o bölgede yaşayan insanların neye ihtiyaçları varsa yapı o işlevle yaşama katılmalıdır.

Tarihi yapının bulunduğu konum kullanıcıların yapıya erişimi açısından da önem arz etmektedir. Yapıya ulaşım zor ise örneğin konuma erişimde toplu taşıma durakları uzak kalıyorsa, tarihi yapının konumu çevresinde yeterli otopark alanı bulunmuyorsa, yaya geçişleri için güvenli yollar bulunmuyorsa ve engelli bireylerin yapıya erişimini sağlayan yol tasarımları bulunmuyorsa yapının nitelikli kullanımından bahsedilememektedir. Böylesi durumlarda yapıyı kullanacak kişilerin ihtiyaçları gözetilerek işlev seçimine gidilmesi yine kullanıcıların ihtiyaçları gözetilerek konuma uygun tasarımlar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu aşamada yeni işlev ve çevre uyumunun yakalanması tarihi yapının sürdürülebilirliği açısından gerekli bir durumdur. Tarihi yapının bulunduğu konum ve yapıya erişimde kullanılan yollar, engelli bireylerin kullanabilecekleri şekilde geliştirilmelidir. Kaldırımlar ve rampaların bulunması, gerektiği yerlerde yaya geçiş yollarının bulunması, otopark alanlarının tarihi yapının konumuna yakın ve yeni işlev kullanıcılarına yetecek büyüklükte bir alan olması önemlidir.

Kervansaray, han yapıları da ilk işlevlerinde konaklama yapıları olarak inşa edilmiş ve genellikle şehir merkezlerinde bulunan yapılardır. Bu yapıların yeni işlevlerinde kent merkezlerinde bulunmalarından dolayı halkın kültürel aktivitesini sağlayabilecek kamusal yapılara dönüştürülmesi önerilebilir. Örneğin; Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosuna dönüştürülmesi yapının konumu incelendiğinde yerinde bir yaklaşımdır. Başka bir örnek olarak Rüstem Paşa Kervansarayı'nın Edirne'nin merkezinde bulunması, yeni işlevinde otel olarak kullanılması, şehre yeni gelecek yerli ya da yabancı turistler için kullanışlı bir durum sağlamaktadır. Burada konaklayan turistler Edirne merkezine ulaşmış, şehri daha iyi kavramış olacaktır. Fakat aynı yapı kent halkı için de kullanılabilirdi ve böylece şehrin göbeğinde yer alan bu yapıyı halkın daha da sahiplenmesi, toplumsal bellek oluşturulması sağlanabilecek ve yapı ve çevresi işlek bir merkez haline getirilebilecektir.

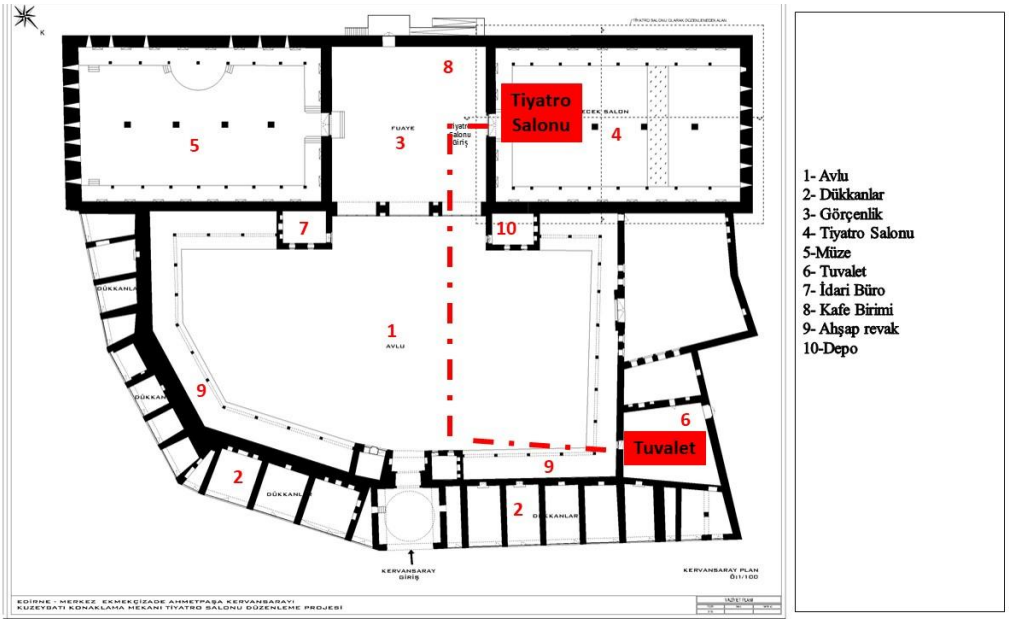
2.3.2. Tarihi Mekânın Özgün İşlevi ve Yeni İşleve Dönüşümü

Yapının işlevsel kurgusu hem yapının kendi içerisindeki işlevsel kurgusu hem de çevresindeki diğer yapılarla olan işlevsel ilişkisiyle açıklanabilir. Yapılar birbirleriyle ya da kendi içerilerinde işlevlerine göre bir kurgu ile tasarlanırlar.

Yapıların işlevsel kurguları, yapı içindeki mekanlarda gerçekleşecek eylemler ve bu eylemlerin sırası, kendi içlerindeki ilişkilerine göre belirlenmektedir. Korunması gerekli olan yapılarda da mekanların özgün işlev şemalarının bozulmaması için yeni işlev ile eski özgün işlevin benzer olması gerekmektedir (Kaşlı, 2009).

Örneğin bir yapı tiyatro salonu olarak işlevlendirmek istenirse; o yapıda depo alanı, idari büro, fuaye alanı, tiyatro salonu içerisinde; sahne bölümü, izleyici bölümü, kulis bölümleri, teknik ekip bölümü, bekleme alanları ve tuvaletler bulunmalıdır. Ya da bir üniversitede mimarlık fakültesi olarak işlevlendirilmek istenen yapıda; sınıflar, atölyeler, tuvaletler, depo ve arşiv alanları, öğretim üyelerinin odaları, idari odalar, konferans salonu, kantin, yemekhane, sergi alanı, bahçe gibi bölümlerinin bulunması gerekmektedir.

Altınoluk'un (1998) belirttiği bir örnek olarak merkezde bulunan bir hanın konaklama amacı ile yeniden kullanımı üzerine, hanın mekansal yapısı nedeni ile sirkülasyonda problemler oluşabilir. Bu han otel olarak yeniden kullanımda ise kullanıcı danışmaya giderken hanın yapısı gereği avlunun içinden geçmek zorunda kalabilir veya yapıya yapılan ek bir sirkülasyon elamanı ile yeni sirkülasyon rotasını izlemesi gerekmektedir (Altınoluk, 1998).

Şekil 2.10. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Tiyatro Salonu - Tuvalet Güzergahı (Emrah Çivici planından düzenlenmiştir.)

Örnek olarak tiyatro binası olarak işlevlendirilen kervansarayda, tuvalete gitmek isteyen kişiler avludan geçmek zorundadır, hava koşulları bu durumda bazen olumsuzluk yaratabilmektedir (Şekil 2.10 ve 2.11).

Şekil 2.11. (solda) tuvalet bölümü, (sağda) tuvaletten bina girişine bakış (O. Ölmez arşivi).

Yapının orijinal işlevinde büyük açıklıklara sahip olup olmadığı, ya da birbirini tekrar eden oda bölümlerine sahip olup olmadığına göre de yeni işlev düşünülebilir.

Örneğin; Finlandiya'da bir ahır günümüzde kültür ve sanat merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 2.12). Burada yapının iç alan genişliği bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu gibi iç alan genişliği açık alan mekanların kullanım alanları daha fazladır diyebiliriz. Bölmelere sahip tarihi mekanlarda bu bölmeleri kaldırmak mekânın tarihi niteliği dolayısı ile yasalar çerçevesinde mümkün olmayabilir. Geniş açıklıklarda bu problem ile karşılaşılmaz. Mekâna eklenen sökülüp takılabilir yapıya zarar vermeyen ekler ile de istenildiğinde mekân birimlere ayrılabilir.

Ahırın dış cephesi şehir manzarasının bir parçası konumundadır. Ahırın iç kısmı ise orada yaşayan çevrenin erişemediği bir alan olarak kalmıştır. Bu durumun iç mekânda değişiklik yapılmasına imkân kıldığı tasarımcılar tarafından belirtilmiştir (Pintos, 2020).

Şekil 2.12. Sanat ve Kültür Merkezi Kalevan Navetta / Hirvilammi Architects (Archdaily, 2020)

Bazen yapılar zaman içerisinde değişikliklere uğrayabilmekte ve orijinal haline döndürülmesi imkânsız olabilmektedir. Örneğin Finlandiya'daki bu yapı, ihtiyaçlara bağlı olarak dönem dönem yükseltilmiş ve uzatılmıştır. Hiçbir tarihsel çağı gerçekten orjinali olmadığı için de tamamen ilk haline döndürülmemiş, geniş açıklıklardan faydalanarak değiştirilerek işlevlendirilmiştir (Şekil 2.13 ve 2.14). Yine de tasarımcıların belirttiği üzere orijinal işlevinin getirisi geniş alan açıklıkları, yeni işlev verilirken tasarıma yön veren noktalardan olmuştur (Pintos, 2020).

Şekil 2.13. Sanat ve Kültür Merkezi Kalevan Navetta / Hirvilammi Architects (Archdaily, 2020)

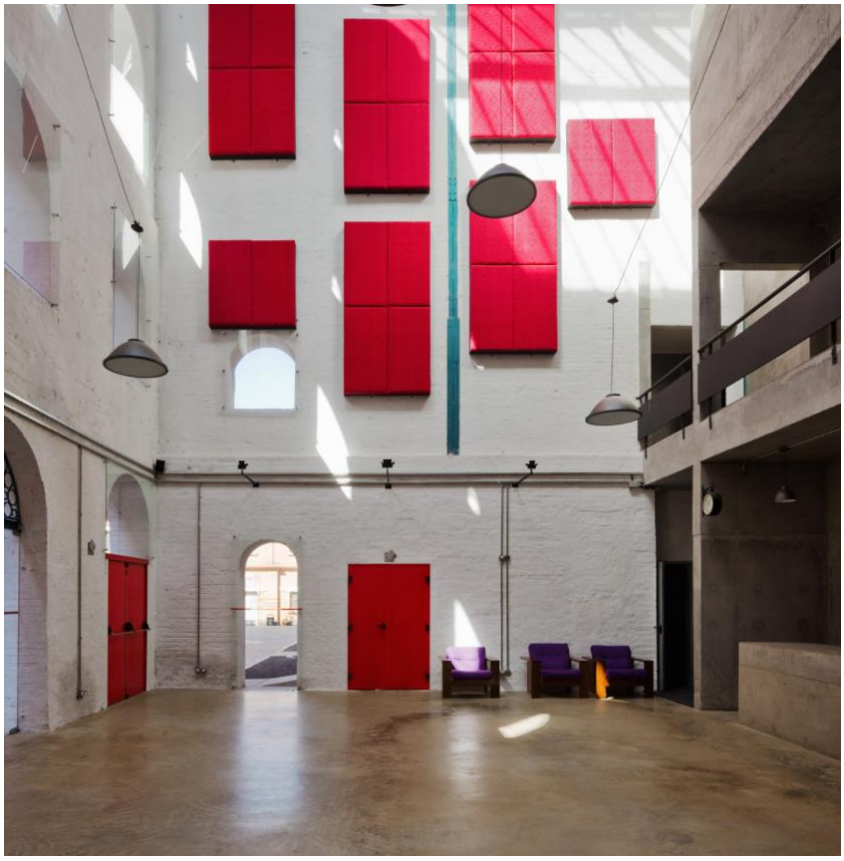
Şekil 2.14. Sanat ve Kültür Merkezi Kalevan Navetta / Hirvilammi Architects (Archdaily, 2020)

Bir başka örnek ise eskiden variller için bir depo ve alkol damıtma tesisi olarak kullanılan günümüzde ise tiyatro binasına çevrilmiş Tiyatro Erotídes de Campos-Engenho Central yapısıdır (Şekil 2.15).

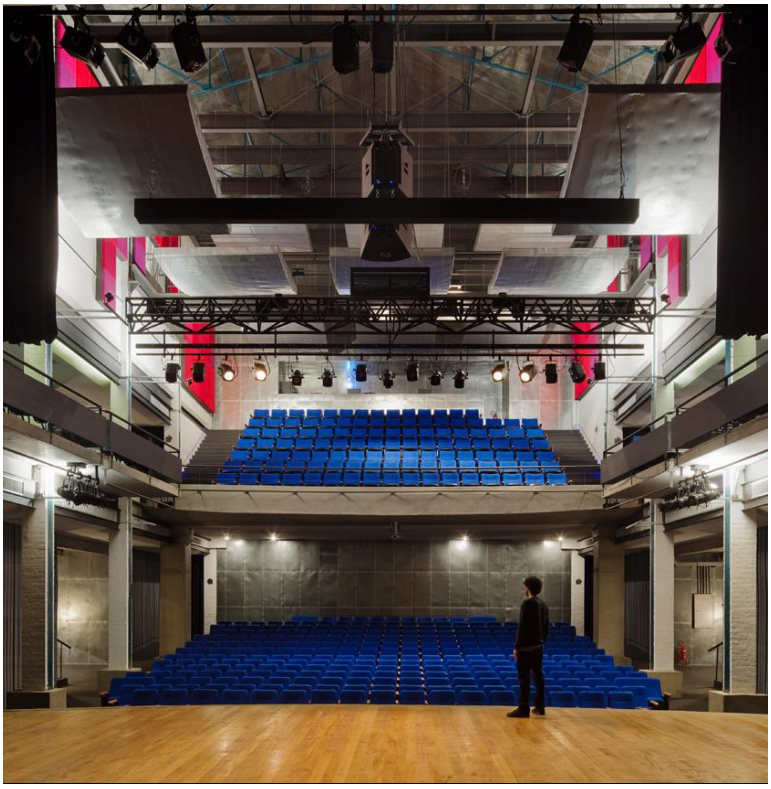
Şekil 2.15. Tiyatro Erotídes de Campos - Engenho Central / Brasil Arquitetura (Archdaily, 2012)

Orjinal işlevinin getirisi olan tavanın endüstriyel ve geniş boyutları, büyük orta açıklığı ve yapının yapımında kullanılan malzemeler; yapının tiyatro işlevi için kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Yapının dış kabuğunun korunup iç mekanında ise bulunan geniş açıklık sayesinde orjinal mekan bölümlerinden faydalanılarak tasarlanması açısından olumlu bir örnektir (Şekil 2.16) (Delaqua, 2012).

Şekil 2.16. Tiyatro Erotídes de Campos - Engenho Central / Brasil Arquitetura (Archdaily, 2012)

Binanın ortasındaki boşluklar halka açık bir salona dönüştürülmüştür. Akustik donanımlı alanlar, seyirci alanı, sahne, restoran, soyunma odaları, teknik ve destek odaları bulunmaktadır (Şekil 2.17) (Delaqua, 2012).

Şekil 2.17. Tiyatro Erotídes de Campos - Engenho Central / Brasil Arquitetura (Archdaily, 2012)

Edirne Ekmekçizade Kervansarayı (Şekil 2.18) da eski işlevi doğrultusunda bakıldığında içinde bulundurduğu geniş açıklıkları, yüksek tavanı, malzeme ve dokusuyla tiyatro salonu olarak kullanılmaya uygun bir yapı ve olumlu bir örnektir.

Şekil 2.18. Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı (O. Ölmez arşivi).

2.3.3. Mimari Değer Faktörü

Kuban'a göre; uzak ya da yakın eski dönemlere ait her kalıntı bir tarihi değer belgesi niteliğindedir. Ve tarihi değer kavramını sınırlamak gerekirse "tarihi belge kriteri,

zaman kriteri, estetik kriterler" olmak üzere üç bölümde toplanabilmektedir (Kuban, 2003). Dolayısı ile yeni işlev ile yapılacak değişikliklerin sınırı da bu tarihi değer ölçütlerine göre şekillenecektir. Tarihi belge, zaman ve estetik kriterler tarihi yapının mimari değerini ortaya koymaktadır.

Bu konuyla ilişkili birimlerin kararları ile tarihi bir yapının koruma derecesi ve yapı grubu belirlenir daha sonra bu gruba bakılarak yapıda yapılacak tadilat, onarım, yeni tasarım gibi işlemlerin sınırları da belirlenmektedir. Tarihi yapının içerisinde bulunduğu gruba bağlı olarak, duvarlarının kırılıp kırılamayacağı, içerisinde takılıp sökülür sistemler geliştirilmesi gerekliliği ya da yapıya entegre birimlerin kullanılabilirliği, yapı döşeme malzemesinin değiştirilebilirliği vb gibi durumlara karar verilmektedir. Bu sayede yapının mimari değeri korunabilmektedir.

2.3.4. Yapının Mekân Boyutları ve İşlevsel Mekân Organizasyonu

Tarihi mekanlara yeni işlev verilirken, mekânın boyutunu, iç mekandaki odaların boyutlarını ve işlevsel organizasyonlarını göz önünde bulundurmak tarihi mekânın tarihselliğini korumak ve yeni işlevin kullanıcıya ve mekâna vereceği problemleri aza indirmek açısından önem arz etmektedir. Örneğin 40 kişilik atölyeler olarak işlevlendirilecek bir yapının buna uygun boyutta mekanları bulunması gerekmektedir. Aksi takdirde gerekli alan ve hacmi sağlayabilmek için mekânda duvar yıkılmasına gidilecek ve mekânın tarihi değerine zararı dokunacak bir uygulamaya başvurulmuş olacaktır. Bu da mekânın tarihi değerinin korunabilirliğini tehlikeye atacaktır.

Aynı şekilde geleneksel bir konut yapısının duvarlarının yıkılması hem yapının sağlamlığını tehlikeye atacak hem de yapının eskiden bir konut mekânı olduğunun anlaşılmasının önüne geçilerek geleneksel ev değerini tehlikeye atmış olacaktır.

2.4. Tarihi Mekanların Korunmasında ve Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekân Tasarım Kriterleri

Tarihi mekanları korumak için onları yeniden işlevlendirmek bir yöntemdir. Bu yönteme göre yeni işlevin getirdiği gereksinimler dikkate alınır, yapının mevcut hali incelenir, röleve ve restitüsyon çalışmaları yapılır, yapının tarihi değeri korunması için, yapının orjinali ile çağdaş hali arasında ortak bir mimari dil kurulması sağlanması gerekir.

2.4.1. Mimari Mekânın Tarihi ve Röleve, Restitüsyon Çalışmaları

Yeniden kullanım sürecindeki tarihi yapıların öncelikle tarihlerinin, geçirdikleri restorasyonların ve daha önceki işlevlerinin neler olduğunun araştırılması gerekmektedir. Yapının ilk olarak hangi tarihte yapıldığı, ne amaçla kullanıldığı, kim tarafından tasarlandığı ve sonrasında uğradığı değişiklikler araştırılması yapının yeniden kullanımında verilecek yeni işlev için birer ipucu olma özelliği taşımaktadırlar ve yapının yeni tasarımında verilecek olan kavram kararlarının belirlenmesini kolaylaştırmaktadır.

Tarihi yapı yeni kullanımı için tasarlanmadan önce, yapıda hangi bölümlerin korunması, yenilenmesi, kaldırılması gerektiğini belirlemek gerekmektedir. Bu aşama yapıda yapılacak olan değişikliklerin de sınırı belirlemektedir dolayısı ile yeni işlev açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu aşama ile yapının taşıdığı belge değeri de korunmuş olmaktadır. Bu aşamada yeni kullanım için yapı tasarlanmadan önce ve yapının mevcut halinin rölövesi alınır. Ayrıntılı bir restitüsyon projesi çizilir. Bu çalışma ile yapının aldığı hasarlar, kaybolmuş bölümleri, eklenen bölümleri, yapıya yapılmış dolgular gibi durumlar kesinleştirilmiş olur. Restitüsyon çalışması ile yapının geçirdiği evreler belirlenmiş olmaktadır. Hangi tarihte yapının fiziki olarak ne durumda olduğu ortaya konmuş olmaktadır. Tüm bu evreler restitüsyon proje çalışması ile belirlendikten sonra ise yapıda ne gibi değişikliklere gidileceği bu çalışmadan yola çıkılarak belirlenebilir. Yapının tarihinin araştırılması, geçirdiği evrelerin belirlenmesi, rölöve projesi, restitüsyon projesi, yapının analiz edilmesi anlamına gelmektedir. Ve sonraki aşamalarda yararlanılacak bilgileri içermektedir (Kaşlı, 2009).

Mevcut malzemelerin yeniden kullanılması aşamasında, yapı malzemelerinin fiziksel durumları, çürüyen bileşenlerinin olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Tarihi yapının veya sitenin fiziksel durumu yani kullanılmadığı süre içerisinde çürüme ve tahribattan etkilenen bölümleri olup olmadığı, yapı ve malzeme tespiti sonrasında yapının hangi bölümünün ya da malzemesinin değiştirilmesi gerektiği yönetmelikler çerçevesinde incelenmelidir.

2.4.2. Konumu ve Çevre Organizasyonu

Yapılar yer aldıkları konum ve çevresi ile de etkileşim halindedirler. Yapıların konumları yıllarca aynı yerlerinde kalabilmekte ve yapılar bu süreç içerisinde hasar

alabilmekte, atıl kalabilmekte, kimi zaman yeniden işlevlendirilip kullanılabilmektedirler. Bu süreçte yapının çevre organizasyonu da değişebilmektedir. Bu da yapının konumunun aynı kalsa da çevresinin değişebilmesi ve çevrenin yapıyı şekillendirebilmesi anlamını taşımaktadır.

İnsanlar zaman içerisinde bulundukları çevrelerden etkilendikleri gibi bu çevre ve mekanları yaratırlar. Dolayısı ile zaman, mekân, çevre ve insan birbiriyle ilişkilidir. Winston Churchill, "*Biz çevremizi, yapılarımızı biçimlendiririz; daha sonra onlar bizi biçimlendirir*" şeklinde bir özdeyişle, bu durumu kısaca belirtmiştir. Aydınlı, (1993) 'ya göre korunması gerekli bir yapının yeni kullanımı söz konusu olduğunda çevre psikolojisi konusu üzerine yapılan araştırmalar da göz önüne alınarak çevre ve yeni işlev değerlendirilmelidir (Aydınlı, 1993).

Yapının bulunduğu çevrede yaşayan insanların yaş ortalamasının değişmesi, kültürel, sosyal olarak değişim; bu çevrede bulunan yapının kullanım amacını da etkileyecektir. Yapı çevresinin turizm amaçlı kullanılması ya da sanayi bölgesi olması gibi farklılıklar da yine yapının işlevini belirlemede baz alınacak kriterlerden biridir. Çevrenin amacı yapının da amacını etkiler, bu da yapının ve yapı çevresinin işlev kurgusunu etkileyebilmektedir.

Korunması gerekli yapılarda mekânda yeni işleve yönelik yeni bir tasarıma gidilmeden önce yapının konumu, çevresiyle ilişkisi ve işlevi ile ilgili bir araştırma yürütülmelidir. Yapılan bu araştırmalar sonucunda varılan sonuçlarla yapının eski işlevi ve bu işlevin yapının çevresiyle olan etkileşimi ve çevrede bulunan insanlar ile yapı ve işlevi arasındaki ilişkiyi anlamak mümkün olacaktır. Yeni işlev verilirken de bu araştırmalardan yararlanmak geçmişte kurulan ilişkiyi koparmadan devam ettirilebilmesinin önünü açacaktır (Kaşlı, 2009).

Ayrıca yeniden işlevlendirilecek yapı çevresinde yapıya erişilebilirliğin yeterli düzeyde olup olmadığı da araştırılmalıdır ve yeni kullanım için tasarlanan mekânın çevresinin; mekânın kullanıcılar tarafından erişilebilir olmasını sağlayan rotalar içermesi gerekmektedir. Bu rotalar; yapının otoparkı ve yapı girişi arasındaki yol aksı, toplu taşıma durakları ve yapı arasındaki geçiş alanları, kaldırımlar, engelli bireylerin yapıya ulaşımlarını sorunsuz sağlaması için yapılan düzenlemeleri içermelidir.

2.4.3. Yeniden İşlevlendirme Öncesi ve Sonrası Mimari Dil

Mimari dil, yapının yapıldığı dönemdeki mimari akımların etkilerini günümüze taşıyan olgudur. Bu yapıya ait özgün özelliklerin, yapıda hala barındırılması yani yapının mimari dilinin günümüze taşınması ve yeni yapılacak tasarımla beraber yapının özgün mimari dilinin korunması gerekmektedir. Yeni işlevlendirilecek yapıda yapının taşıdığı mimari akım özellikleri temel alınarak yeni ve güncel tasarımlara gidilmelidir. Kimi zaman yapının korunma sebebi taşıdığı bu özgün nitelikler ve dolayısı ile yapının mimari dili olabilmektedir. Bu mimari dilin korunabilmesi için yapıya yapılan yeni tasarım yapının mimari dilini korumaya yönelik, yapıya ve yapının mimari diline zarar vermeyen bir şekilde olmalıdır. Yapılan tasarımlar takılıp sökülebilir sistemlerden yapılmalı, gerektiğinde yapı orijinal haline geri dönebilmelidir. Bunu sağlayabilmek için işlev seçiminde yapının orijinal haline en yakın işlev seçilmelidir, böylece yapıda dönüştürülmesi gereken alanlar azalmış olacak, yapının tipolojik yapısının ve karakterinin bozulmasının önüne geçilebilecektir.

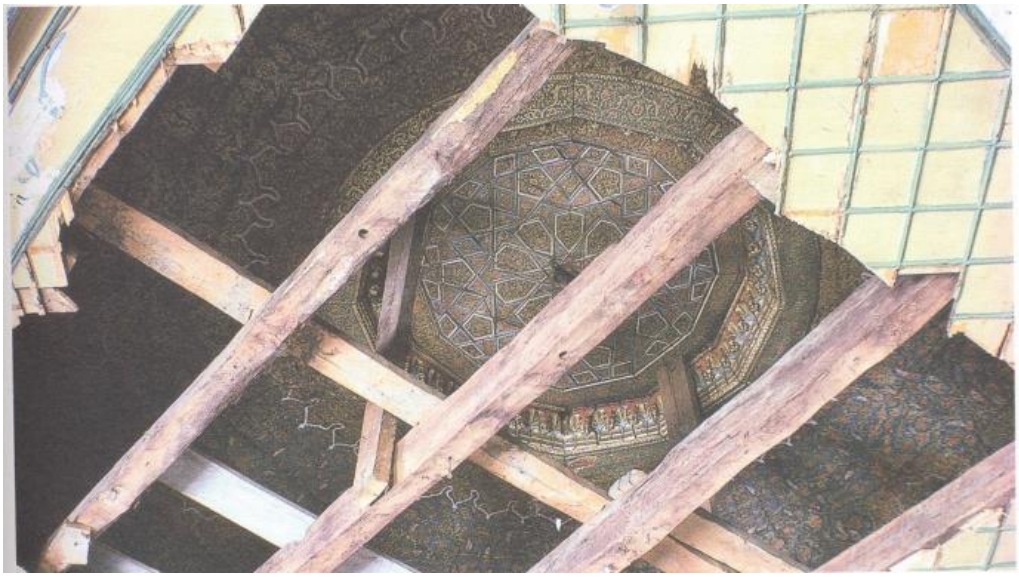
Yeniden kullanım çalışmalarında genellikle üç farklı tasarım anlayışı görülmektedir. Bunlardan bir tanesi yapının orijinal dilini taklit ederek yeni tasarımın da buna uygun şekilde malzemeler seçilip, yapının ilk haline döndürülmesi ve bu şekilde işlevlendirilmesidir. Bu yöntemle yapılan tasarımda genellikle yapının orijinal ve yeni malzemesi ayırt edilememektedir. Yapı sanki hiç hasar almamış, hiç değişikliğe uğramamış gibi ilk haliyle karşımızdadır. İkinci tasarım yöntemi yapının mimari dili ile uyum sağlayan güncel malzemelerden yararlanılması yöntemidir. Örneğin tuğla bir yapının tamamlanan kısmında eski malzemeye gönderme seçilerek, cam tuğla kullanılması gibi. Kimi zaman güncel tasarımlarda yapının orijinal malzemesinden farklı malzemeler kullanılarak iki farklı mimari dil yaratılıp iki ayrı dönem tasarımlarının ayırt edilmesi de sağlanabilmektedir. Üçüncü yöntem olarak inceleyebileceğimiz bu yaklaşımda yapının orijinal malzeme ve tasarımına zıt ekler ve malzemeler kullanılır. Bu yöntem ile amaçlanan ise yapının yeni kullanıcısının yapının orijinal malzemelerini güncel malzeme ve tasarımlardan ayırt edebilmesinin sağlanmasıdır.

Öter, (1996) bu konuda; tarihi yapıya müdahalede genellikle iki farklı yönteme başvurulduğunu söylemiştir. Bunlardan birisi yapıyı dönüştürmek bir diğeri ise yapının

barındırdığı mimari dili tekrar etmektir. Eğer tekrar etme yöntemi seçilirse, yapının özgün hali baz alınarak yapılan çalışmalar sonunda yeni yapı da görünüm olarak eski özgün haline benzeyecek böylesi bir durumda yeni yapılan çalışmaların yapıldığı zaman kullanıcılar tarafından bilenemeyecek, orijinal ve yeni malzemeler anlaşılamayacaktır. Yeni yapılmış bir şey geçmiş dönemde yapılmış gibi yanlış anlaşılabilecektir (Öter, 1996).

Özer (2006), ise bu konuda dolaylı ve dolaysız tarihselcilik kavramlarından bahsetmiştir. "Dolaylı tarihselcilik", taklitten kaçınılarak benzetmeler ile yorumlanarak yapımı, "dolaysız tarihselcilik" ise geçmiş mimari dili taklit etme yöntemi ile yapımı anlatmaktadır (Özer, 2006).

Bazı durumlarda ise yapılar eski dönem izlerinin kapatılması gerektiği işlevler edinebilirler. Bu gibi durumlarda aşağıdaki resimde de olduğu gibi özgün malzemeye zarar verilmeden üzeri kapatılmalı, gerektiğinde ve istenildiğinde güncel tasarım kaldırılarak özgün tasarıma ulaşılabilmelidir (Şekil 2.19). Bu şekilde yapılan tasarımlar sayesinde de hem yapı yeni bir işlev edinmiş olur hem de tarihi belge değeri korunmuş olacaktır.

Şekil 2.19. Topkapı Sarayı Haremi'nde Veliaht Dairesi restorasyonu sırasında yapılan araştırmalarda çıtalı tavanın kaldırılmasıyla ortaya çıkarılan özgün kubbe

(Ahunbay, 1996/2017, s.103)

2.4.4. Yapı Elemanları

Mekânda bulunan döşeme, tavan, çatı, kolonlar, kirişler ve duvar mekânın taşıyıcı sistemini oluşturan yapısal elemanlardır. Bu yapısal elemanlar tarihi mekânın karakterini oluştururlar ve genellikle değiştirilmesi zorunda kalınmadıkça değiştirilmeleri önerilmemektedir. Fakat zamanla bu yapısal elemanlar, korunması gereken bir tarihi yapının kullanılmaması, âtıl kalması gibi durumlarda bozulabilmektedir. Ahşap malzemeli elemanlar çürüyebilmekte, hava koşulları, nem gibi sebeplerden bozulmalar olmakta, bazen bitkilenme durumu gerçekleşebilmektedir (Ek 7). Bu yapısal elemanlar yapının karakterini oluşturdukları için yapılacak müdahaleler titizlikle uygulanmalı ve yapının karakterine, kendine has değerine zarar verilmeyecek müdahalelere gidilmelidir. Bu aşamada mevcut hasarlı ya da hasarsız yapısal elemanların incelenmesi, detaylı bir rölöve ve restitüsyon çalışması yapılması ve mevcut durumun belgelenmesi gerekmektedir. Bu elemanların değiştirilmeden önce sağlamlaştırılması çalışmasına gidilmeli, yapıda oluşturdukları güçlü ve zayıf noktalar belirlenmelidir. Buna göre işlem yapılmalıdır.

Yapının aldığı hasar oranına göre restorasyon ya da çağdaş ek yapımına gidilebilmektedir. Yapısal elemanlarda onarım gerektiren yerlere müdahale edilmelidir. Müdahaleler tamamlandıktan sonra yeniden işlevlendirme mekân tasarım işlemine başlanılması gerekmektedir. Yapılan müdahalelerde yapının tarihi değerinin korunması önem arz etmekte, bu yüzden tarihi değere zarar verecek müdahalelerden kaçınılmalıdır.

Asma kat, bölücü duvar, zemine yeni döşeme, yapı kolonlarının kaplanması, pencere açıklıklarının yeni işlev bağlamında kapatılması gibi işlemler yapıya uygulanabilmektedir. Böylesi müdahalelerde önemli olan bu müdahalelerin sonraki aşamalarda geriye döndürülebilirliğinin olması gerekliliğidir. Yani yapının orijinalini bozmadan geçici tasarımlarla geliştirilmelerin yapılması gerekmektedir.

Bazen eski dönemlerde kullanılan ahşap malzeme, bugün piyasada mevcut olandan daha güçlü olabilir. Ahşabın bir malzeme olarak dayanıklılığı zaman içerisinde

oldukça değişkendir. Ve bu durum yapının yeniden kullanımı sırasında dikkat edilmesi gereken bir husustur.

2.4.5. Mekân Organizasyonu ve Sirkülasyon Elemanları

Yeni işlev tasarım kriterlerinde bir diğer önemli husus ise mekân organizasyonu ve sirkülasyon elemanlarıdır. Yapısal elemanlar tarafından oluşturulmuş mekân, yeni işlev verilen tarihi yapıda tasarımın ana unsurudur. Mekânın nitelikleri bir önceki işlevinin getirisi olan mekân organizasyonu yeni işlev verilirken dikkate alınması gereken en önemli belirteçtir.

Kuban (1998)' e göre mekânı belirleyen unsur dolaşımdır. İnsan hareket eden bir varlıktır ve mekanlar, mekânı kullanacak olan bireylerin olası dolaşım ya da hareket ihtimallerine göre şekillenecektir. Bu dolaşım yalnızca fiziki değildir aynı zamanda yapıyı kullanan insanın gözüyle yapının sınırlarını algılaması ile de yapılmaktadır (Kuban, 1998).

Yapı kimliğinde etkili olan en önemli unsur mekânın hacmi ve bu hacmin nasıl bir organizasyona sahip olduğudur. Bunu belirleyen ise yapının işlevi olmaktadır. Örneğin bir kervansaray yapısında ilk işlevi göz önüne alınarak bir avlusunun, konaklama birimlerinin, konaklama birimlerinin içlerinde ocakların bulunacağı anlaşılabilmektedir. Ya da bir geleneksel evde odaların ve sofanın bulunduğu bilinmektedir. Tüm bu yapıların işlevlerine göre kendilerine has hacimsel ve mekânsal organizasyonları bulunmaktadır. Yapı içerisinde yaratılan ayrı hacimler, tarihi yapıya yeni işlev verilirken verilecek yeni işlevin gereksinimleri ve bu iç hacimlerin yeni işleve uygunluğu göz önünde bulundurularak işlev tercihi yapılmalıdır. Bu durum yeni işlev bağlamında mekânsal konforu sağlayacağı gibi mekânın kendine has karakterinin, tarihi değerinin yaşatılmasını da sağlamaktadır.

Tarihi yapıların yeniden kullanılacağı durumlarda özgün mekân organizasyonunu güncel tasarımda da devam ettirmek, tarihi yapının mekân organizasyon şeması da bir tarihi değer niteliği taşıdığı için tercih edilebilir. O dönemi ve o yapının kullanım şeklini yaşatmak, yansıtmak adına müze gibi işlevlerde yapının girişi, sirkülasyon rotaları değiştirilmeden kullanılabilir.

Kaşlı'ya göre eğer yapının eski ve yeni işlevi dolayısıyla var olan ve geliştirilecek olan sirkülasyon şemaları fark gösteriyorsa, eski işlevin sirkülasyon şeması korunup, yeni işlevin amacına uygun yeni rotalar oluşturulup ve yeni sirkülasyon elemanları eklenip yeni bir sirkülasyon şeması eski şemaya dahil edilebilir. Bu sayede eski ve yeni sirkülasyon şemalarının farkı anlaşılacak, eski işleve gönderme yapılmış olacak, eski yapının mekânsal deneyimi de kullanıcıya geçmiş olacaktır (Kaşlı, 2009).

Mekânın tek büyük bir hacimden oluşması ya da ayrı küçük hacimlerden oluşması, yapının bir avlusunun bulunması, hacmi sınırlayan yapısal elemanların açıklıkları, burada kullanılan malzemeler yapının kullanıcı tarafından algılanmasında rol oynayan yapıtaşlarıdır. Bu yapıtaşları kullanıcının yapı kimliğini, tarihini anlamasını sağlamaktadır. Bu yapıtaşlarının yeni verilen işlev ile birlikte korunması, mekânsal belleğin sürekliliğini sağlayacaktır. Bu algıyı korumak, yapının okunabilirliğini korumak yapıyı korumak demektir. Eğer yapıda daha fazla bölücü eleman kullanımı gerekirse bu elemanların takılıp sökülebilir, yapıya zarar vermeyen elamanlar olması gerekmektedir. Mümkünse yapı kimliğini gizlemeyip ortaya çıkaracak saydam tasarımlara yönelinmesi önerilmektedir.

Yapının herkes için erişilebilirliğinin sağlanması açısından sirkülasyon elemanlarının tarihi yapıya eklenmeleri konusu önem arz etmektedir. Rampalar, yürüyüş rotaları, gerekiyorsa asansör gibi birimler engelli bireylerin tarihi yapıyı ziyaret edebilmeleri için gerekli elemanlardır. Bu elemanların yapıya zarar vermeyecek şekilde eklenmesi gerekmektedir. Kaygan zeminlere eklenebilecek olan elemanlar da örnek olarak gösterilebilir (Şekil 2.20). Takılıp sökülen sistemler ile bu birimler yapıya eklenmelidir.

Şekil 2.20. Antalya Üç Kapılar

Kaynak: https://www.tripadvisor.com.tr/ShowUserReviews-g297962-d295915-r524164626-Hadrian_s_Gate-Antalya_Turkish_Mediterranean_Coast.html

Antalya Üç Kapılarda sirkülasyon bölümünde eski taşların bulunması ve bu taşların kaygan zemin yaratması dolayısı ile giriş bölümüne çağdaş ek eklenmiş ve geçiş güvenliği sağlanmıştır.

2.4.6. Mekansal Algı ve Görsel Konfor

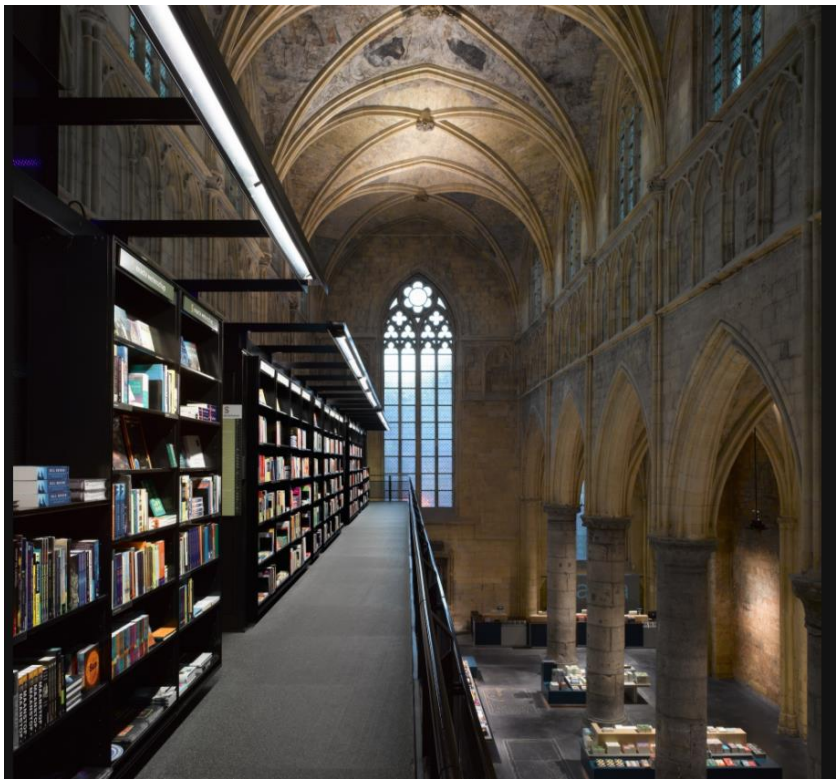
Mekansal algı ve görsel konfor, mekân da bulunan malzemelerin ve donatıların taşıdığı renk, form, doku ve ışık gibi estetik özelliklerinin kullanıcıların zihninde yarattığı izlenim olarak tanımlanabilir.

Zamanla eskiyen yapılar, malzemelerinde meydana gelen değişimlerle özgün renk, doku, form ve ışık gibi estetik özelliklere sahip olmaktadırlar. Bu özgün estetik değerlerin yarattığı mekânsal algı yeni tasarımla beraberde korunmalı ve desteklenerek görsel konfor zenginleştirilebilir. Yeni işleve sahip yapı kullanıcısına, tarihi belleğini, taşıdığı değeri yaratılan özgün mekân tasarımının kişilerde yarattığı mekânsal algı ile hissettirebilir. Bu aşamada yeni tasarım ile yeniden kullanılacak tarihi mekânın içinde barındırdığı estetik değerler, tarihi belgelerden, rölöve çalışmalarından, fotoğraflardan,

restitüsyon çalışmalarından iyice incelenip değerlendirilmeli ve yeni mekân tasarımı da bu estetik değerleri içeren, algılanmasını sağlayan şekilde olmalıdır (Kaşlı, 2009).

Örneğin mekânda meydana gelen eskimeler ve küçük bozukluklar, örneğin duvarlarda oluşan boşluklar, yapının karakterini ve yaşanmışlığı ortaya koyması açısından ön plana alınıp ışıklandırılabilir. Ya da zeminde ortaya çıkarılan orijinal bölüm cam ile kapatılıp geri kalan zeminden ayırılıp tarihi değeri sergilenebilir.

Örnek olarak Maastricht'te 1294 yılında inşa edilen ve 1794 yılında Napoleon'un kenti fethetmesine kadar Dominik kilisesi olarak işlev gören Selexyz Dominicanen yapısını (Şekil 2.21 ve 2.22) gösterebiliriz. Önce kilise, sonra depo, arşiv, bisiklet park yeri gibi yeni işlevlerinin ardından günümüzde kitabevi olarak kullanılmaktadır (Girod ve Merkx, 2008).

Şekil 2.21. Selexyz Dominicanen Bookstore Maastricht / Netherlands / 2007 (Archilovers, 2008)

Yeniden işlevlendirilen bu yapıda, taş kemerleri ve taş kemerler boyunca uzanan 3 katlı çelik kitaplık görülmektedir. Eski dönem ve yeni dönem donatıları kullanıcılar

tarafından algılanabilmektedir. En üst raflara tarihi yapıya zarar vermeyen bir asansör ve güncel malzemeden yapılmış merdiven ile ulaşılabilmektedir.

Mekânın eski işlevine gönderme yapılarak haç biçiminde bir masa da ziyaretçilerin kitap okuyabilecekleri, oturabilecekleri bir alan olarak projede bulunmaktadır. Bu çalışma Lensvelt de Architect İç Mekân Ödülü ve 2008 The Guardian "Dünyanın En İyi Kitabevi" ödülünü almıştır (Girod ve Merkx, 2008).

Şekil 2.22. Selexyz Dominicanen Bookstore Maastricht / Netherlands / 2007 (Archilovers, 2008)

2.5. Tarihi Yapılarda Erişilebilirlik Kavramı

2.5.1. Erişilebilirlik Kavramı

Erişilebilirlik, her bireyin başkasına ihtiyaç duymadan rahatça herkesin günlük yaşamda kullandığı; okul, hastane, restoran, park, banka, devlet daireleri, kültür merkezleri gibi kamusal alanlara ulaşması, bu alanlarda ihtiyaçlarını karşılayıp bu

alanlardan yararlanabilmesi, kamusal aktivitelere katılabilmesi ve bunlardan mahrum kalmaması anlamına gelir. Şolt'a göre erişilebilirlik, herkesin toplumsal yaşam içerisine dahil olabilmelerini sağlamalı ve hem yapı hem çevresinde ve kentte gerekli olan mimari tasarımlar yapılmalı fiziki önlemler alınmalıdır (Şolt, 2019).

Kent içinde bulunan kamusal alan ve mekanlar; kentte yaşayan herkesin kullanabilmesi için yaratılmış, ortak bilinç ve toplumsal ilişkilerin güçlendiği açık ya da kapalı alanlardır (Ayataç, 2018). Bu alanlarda kent sakinleri gündelik hayatlarını sürdürmektedir. Ve her bireyin bu kamusal alanlara erişim hakkı vardır. Fakat bazen bu alanlar herkesin erişebilmesi için yeterli koşulları sağlamamaktadır. Böylesi durumlarda hareket kısıtlılığı bulunan, ya da bir engeli bulunan bireyler bu alanlardan yararlanamamış olmaktadır.

Bu konuda yapılan bazı anlaşma ve sözleşmeler bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 2008 yılında yürürlüğe giren Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi, ülkemizde de 2009 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu sözleşmeye ilişkin ise "AB Engelliler Stratejisi 2010- 2020" projesi hazırlanmış. Sözleşmenin uygulamada etkinliğini artırmak amaçlanmıştır (Boyacıoğlu ve Çağlar, 2014).

3194 sayılı İmar Kanunu'nu incelediğimizde, Ek Madde 1'e göre *"Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabilir ve yaşanabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda, Türk standartları Enstitüsünün ilgili standartlarına uyulması zorunludur.*" ibaresi bulunmaktadır.

TS 9111 no'lu standart ise hareket kısıtlılığı bulunan ve engeli olan bireyler için oluşturulmuş, bu bireyler için yapılar ve yapı çevrelerinin erişilebilirlik gereklerini ortaya koymaktadır ve bu alanların düzenlenmesi için oluşturulmuş kuralları içermektedir (TS 9111). Bu konuda TS 9111 standardında yer alan ibareler şunlardır: Otopark yerinin girişe yakın olması, girişe ulaşımı sağlayan erişilebilir bir yolun bulunması, mesafelerin kısa olması, giriş ve çıkışların düzayak olmasına dikkat edilmesi, plan şemasının sade ve kullanışlı olması, yapı eğer çok katlı bir yapı ise katlar arası geçişi sağlayan basamaksız, düz, engeli olmayan yürüyüş alanları, bu alanların etraflarında herkesin kullanabileceği ölçülerde korkuluk bulunması, asansöre erişim kolaylığı, engelli bireyler için tuvalet tasarımı ve bu tuvaletlere erişim kolaylığı bulunması, danışma birimine ulaşımın kolay

olması, acil durumlar için yangın olması durumunda acil çıkış alanları ve güzergahları, böylesi durumlarda kullanılabilecek güvenli asansörler, yine böyle durumlar için güvenli merdivenler, böyle durumlar için tahliye sandalyesi bulunması, sürtünme oranı yüksek, kaymaz yüzeyler ile döşenmiş mekanlar, geçiş alanlarının, kapı açıklarının yeterli olması ve tekerlekli sandalye kullanan bireylerin de bu alanları rahatça kullanabilmesi, tekerlekli sandalye kullanan bireyler için manevra alanı, aydınlatmanın iyi olması, zemin, duvar, kapı ve işaretlemelerde görsel olarak zıtlık yaratarak daha iyi algılanmasının sağlanması, iyi bir akustiğin olması ve birden fazla duyu ile hissedilebilir iletişim alanlarının yaratılması gibi (TS 9111).

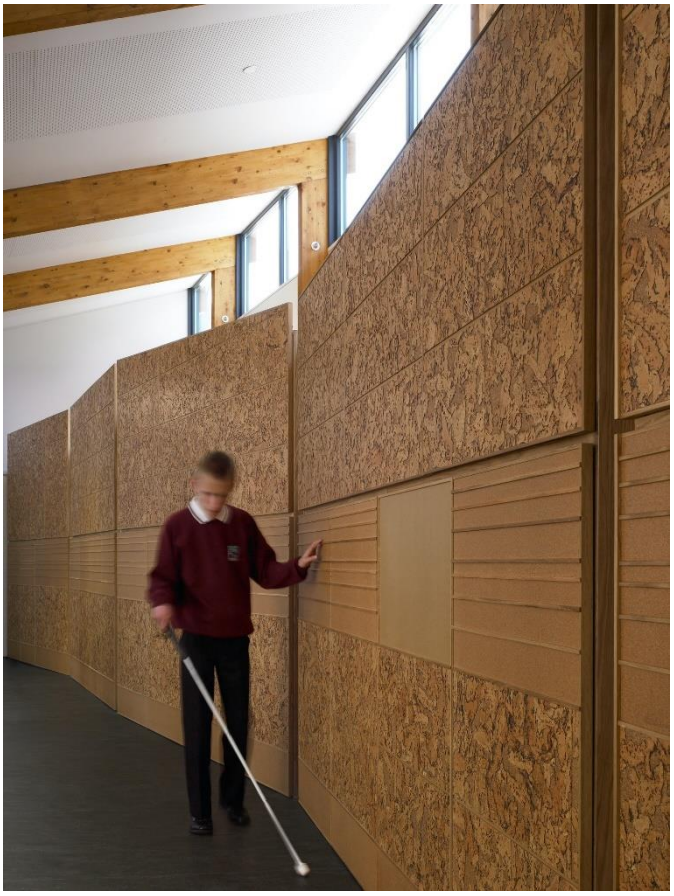
2.5.2. Tarihi Yapılarda Erişilebilirlik Kavramı ve Kriterler

Tarihi yapılara ilgi duyan, tarihi yapıları görmek isteyen, ya da yeniden işlevlendirilen tarihi yapılarda yeni işlevin sağladığı hizmeti almak isteyen her birey bu yapılara erişebilmelidir. Tutal'a göre tarihi çevrelerde erişilebilirliğin herkesi kapsaması, bu çevrelerin herkes için eşit koşulları içermesi gerekmektedir. Engelliler Kanunu'nda (2005) bulunan iki ve üçüncü maddede *"Yapılı çevrede engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır."* İbaresi yer almaktadır. Fakat bu maddelerin yapılan uygulamalara bakıldığında etkili bir şekilde hayata geçirilemediği görülmektedir. Temel amaç, yapının korunmasının yanı sıra kullanımının ve erişilebilirliğinin sağlanması da olmalıdır (Tutal, 2020).

Her birey sosyal hayatta eşit olarak yapı ve çevrelerden yararlanabilmelidir. Bu nedenle yapılacak yeni yapı ya da yeniden kullanılacak yapılarda, yapı yeni ise herkesin erişebileceği şekilde tasarlanması yapı eski bir yapı ise yeni düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Eğer yapı restorasyon gerektiren tarihi ve korunmaya değer bir yapı ise koruma kuralları ile ilgili mevzuat göz önünde bulundurularak erişilebilirliği sağlayan yeni düzenlemek yapılabilir (Kara, 2011).

Erişilebilirlik yalnızca fiziksel ya da zihinsel engeli bulunan ve hareket kısıtlılığı olan bireyleri değil, yaşlı, hasta, çocuk vb. gibi durumlarda olan bireyleri de kapsamaktadır.

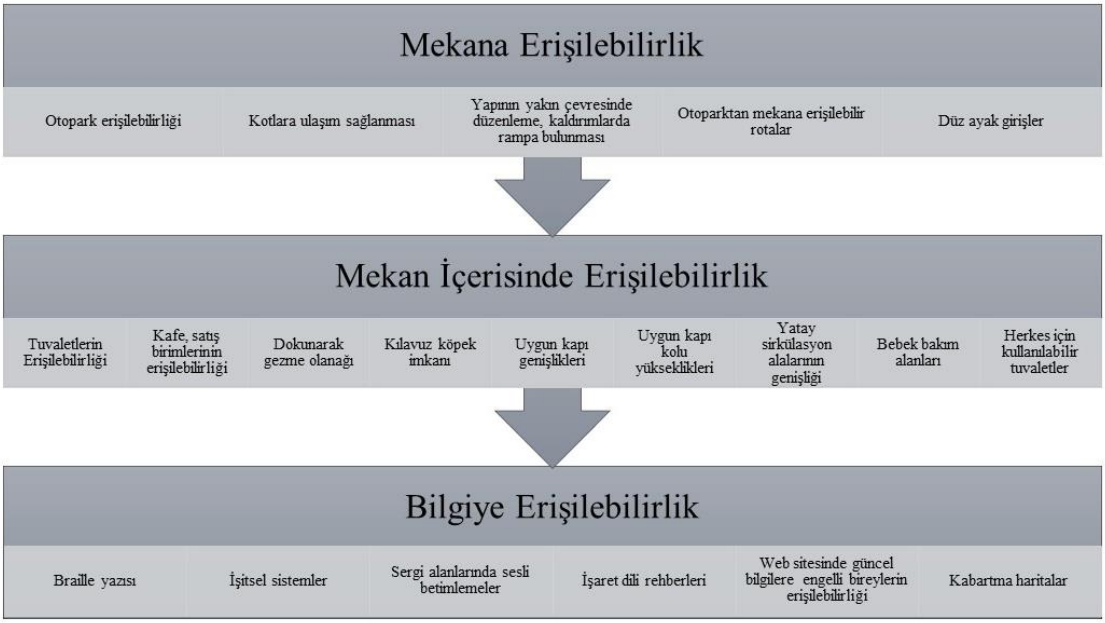
Tarihi bir mekânda sirkülasyonu sağlayan ve herkesin ulaşabileceği güzergahlar yaratmak, alan olarak geniş bir çevreye yayılmış, uzun yürüyüş güzergahları içeren yapılarda erişimi daha sağlıklı hale getirmek için önemlidir. Bu güzergahlar sadece tekerlekli sandalye kullanan ya da hareket kısıtlılığı bulunan kişiler ya da görme problemi yaşayan bireyler için değil aynı zamanda yaşlı, çocuk, bebek arabası ile gelen, hiperaktivite ya da dikkat dağınıklığı yaşayan bireyleri de kapsamalıdır. Bu çevrede bulunan tuvaletler de bebek bakım üniteleri, engelliler için kullanım rahatlığı sağlayan bir tasarımla yapılmış tuvalet gibi tasarımlar ya da kent içerisindeki ve tarihi mekân ya da çevrenin güzergahındaki mobilyalar da bu örnekler gibi her bireyin kullanımına uyum sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Görme engelli bireyler için kabartmalı yüzeylerden oluşan Braille Alfabesi ile hazırlanmış bilgilendirme tabloları, sesli yönlendirmeler bulunmalıdır. Ayrıca rota boyunca hareket etmede yardımcı olacak halat ve zemin ya da duvarlarda dokunsal hissedilebilir yönlendirme yüzeyleri (Şekil 2.23) erişilebilirliğe yardımcı olacaktır (Güler, G.A. ve Tutal O., 2017).

Şekil 2.23. Hazelwood Okulu (Arthitizer, 2022)

Glasgow'daki Hazelwood Okulu, kör ve sağır öğrencilere akranlarıyla aynı eğitim kaynaklarından yararlanabilmelerini sağlamak için tasarlanmıştır. Okulda öğrencilere rehberlik etmek için göstergeler ve dokunsal yardım sağlayan mantar levha kaplı bir duvar bulunmaktadır. Okul boyunca devam eden bu duyusal duvar, öğrencilerin hareket ve oryantasyon becerilerinde ustalaşmalarına yardımcı olmaktadır (Bartolacci, 2022).

Erişilebilirlik denildiğinde akla yalnızca fiziki açı gelmemelidir (Şekil 2.24). Aynı zamanda yapı ve çevrenin sunduğu hizmetlere olan ve de çevre ve yapı hakkındaki bilgilere ulaşım da erişilebilirliğin konusu altındadır. Bilgi verme, tanıtma, yapı kullanımına yönelik açıklamalar gibi görsel iletişim araçlarının da kullanıcı tarafından erişilebilir olması önem arz etmektedir. Tarihi çevre ya da yapı eğer turizm amaçlı kullanılıyorsa, gelen her ziyaretçinin erişebileceği mekanlar, her ziyaretçinin algılayabileceği şekilde görsel ve yazılı iletişim araçları kullanılmalıdır. Sosyal medya, internet gibi araçların yanı sıra tanıtım broşürü, reklam afişi, kitap, dergi gibi araçlar da bu iletişim araçlarındandır. Tarihi mekân eğer ziyaret edilebiliyorsa, mekanla ilgili bilgilerin (otoparka ulaşım, girişe erişim, riskler ve engeller, mekân ve çevresinde konaklama, mekânda bulunan hizmetler ve etkinlikler) erişebilir olması gerekmektedir. Bunların yanı sıra da engelli bireyler için farklı yönlerden bir engele sahip olanlara yönelik ayrı ayrı açıklamalar yapılmalıdır. Örneğin kılavuz köpeklere izin olup olmadığı, görme engelliler için sesli yönlendirme ve anlatımların olup olmadığı, duyma kısıtlılığı yaşayan bireyler için işaret dili ile iletişimin olup olmadığı, tekerlekli sandalye bulunup bulunmadığı ya da kullanan bireyler için ise erişilebilirlik rotaları, vejetaryen beslenme, organik besinler, diyabet hastaları için olanaklar gibi farklı yönlerden de açıklamalar yapılmalıdır (Güler, G.A. ve Tutal O., 2017).

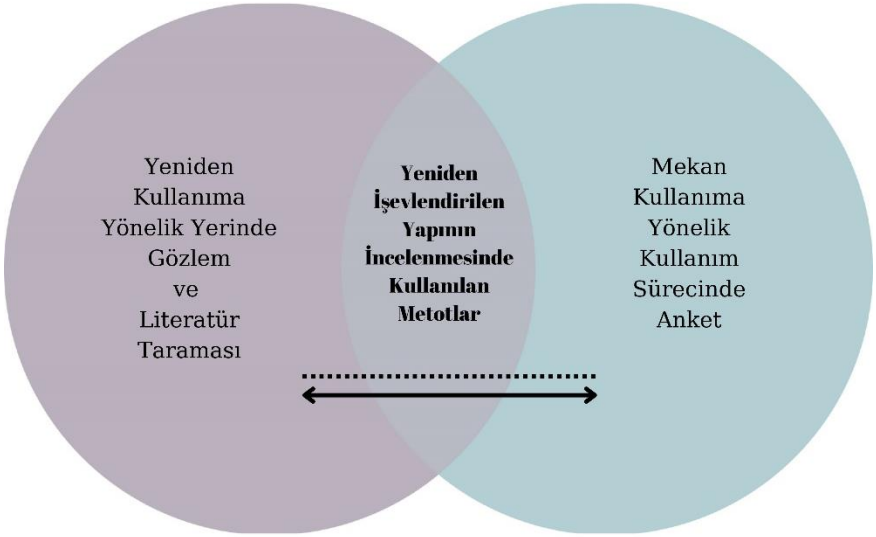
Şekil 2.24. Erişilebilirlik Analiz Tablosu

Bu konunun daha çok teşvik edilmesi için Avrupa Komisyonu'nun şehirler için yaptığı gibi, erişilebilir tarihi çevrelere verilecek ödül sayısı artırılabilir ve bu konu gündeme taşınabilir.

BÖLÜM 3

3. TARİHİ MEKANLARDA YENİ İŞLEVİN KULLANICI GEREKSİNİMLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ, EKMEKÇİZADE AHMET PAŞA KERVANSARAYI İNCELEMESİ

Bu çalışmada karma araştırma metodolojisi uygulanmıştır. İlk yöntem yeniden kullanıma yönelik yerinde gözlem ve literatür taramasından oluşmaktadır. İkinci yöntem ise mekân kullanımına yönelik kullanım sürecinde anket çalışmasıdır. Bu anket çalışması 100 kullanıcı ile yapılmıştır. Değerlendirmeler ise bu iki yöntemin sonuçları baz alınarak yapılmıştır (Şekil 3.1).

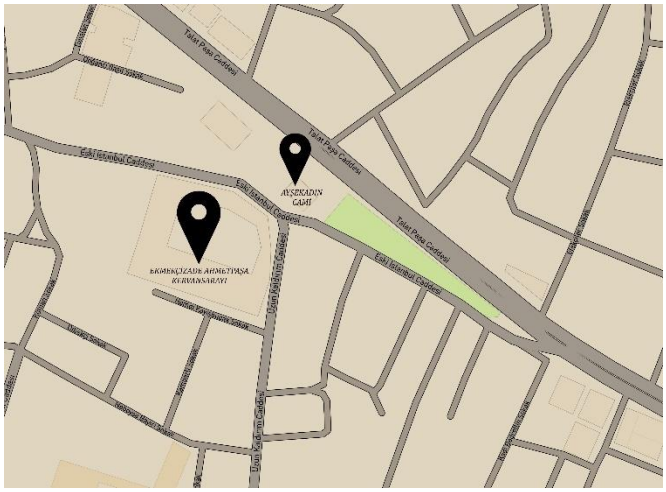
Şekil 3.1. Yeniden İşlevlendirilen Yapının İncelenmesinde Kullanılan Metotlar

İlk olarak literatür taramaları ışığında varılan bilgiler doğrultusunda mekân incelenmiş, ikinci olarak yeniden kullanıma yönelik yerinde gözlemler ile mekanın incelemesi yapılmıştır. Ardından kullanım sonrasında değerlendirme yöntemi ile hazırlanan anketlerin bulgularına yer verilmiştir.

3.1. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Mimari Özellikleri

3.1.1. Tarihi ve Konumu

Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı, Edirne'nin Ayşekadın semtinde, Eski İstanbul Caddesi üzerinde yer almaktadır. Kervansaray, 1609 (Hicri: 1018) yılında Ekmekçizade Ahmet Paşa tarafından Sultan I. Ahmet'e hediye olarak yaptırılmıştır. Ünlü mimar Sedefkâr Mehmet Ağa ve mimar Hacı Şaban Ağa tarafından tasarlanmıştır (Küçükkaya, 2006; Peremeci, 2011). Yapı, 17. yüzyılda Edirne-İstanbul yolu üzerinde yapılan kervansaraylardan biridir (Kuban, 2007). Yapı ayrıca ticaret kervanlarının üç gün süreyle kalabildiği Anadolu'nun en büyük kervansarayı olarak da bilinmektedir (Eraybat, 2011). Günümüzde ise Eski İstanbul Caddesi ile Uzun Kaldırım Caddesinin kesiştiği parselde bulunmaktadır (Şekil 3.2).

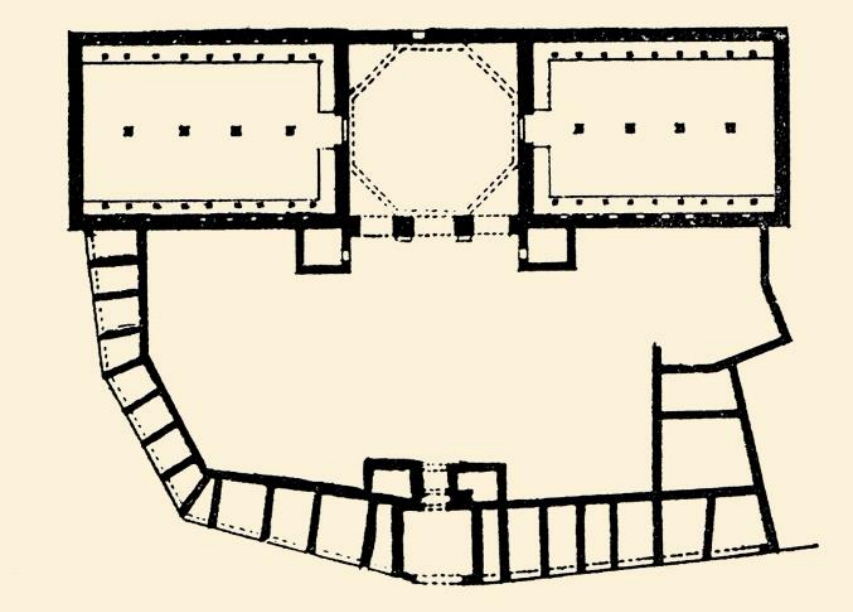

Şekil 3.2. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Konumu

Ayşe Kadın semtinde bulunduğundan Ayşe Kadın Hanı diye de anılmaktadır (Usal, 2006).

3.1.2. Mimari Özellikleri

Klasik Dönem Osmanlı Mimarisine göre tasarlanmıştır ve Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı, büyük bir alan içerisinde iki kışlık bölüm ve bir yazlık bölüm olmak üzere karma bir kervansaray grubuna girmektedir (Eraybat, 2011; Anon, 2015). Ayrıca binanın orijinal planına göre yapının idari bölümleri ve büyük bir avlusu bulunmaktadır. Yapı büyük bir kervansaray olup, avlunun doğu ve güney cepheleride sıra sıra dükkanlarla yer almaktadır (Şekil 3.3). Yapının iki çeşmesi ve bir tabhanesi bulunmaktadır (Küçükkaya, 1991).

Şekil 3.3. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Planı (Çobanoğlu, 1994).

Yapının ana malzemeleri kesme taş, tuğla ve ahşaptır. Kagir yığma yapıdır. Genel olarak iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanır. Bu bölüm kare planlı iç avludan oluşan ana blok ve çift eğimli ahşap çatılı iki dikdörtgen mekandır. Diğer bölüm ise ilk bölümün önünde bulunan avlu ile onu doğu ve güney cephelerden çevreleyen dışa konumlanmış dükkanlardan meydana gelmektedir. Bu dükkanlardan ana giriş kapısının sağındaki dokuz tanesi (doğu cephesi) kapalı mekâna göre paralel konumlanmıştır. Diğer dükkanlar ise bu ana kapının solundan başlayarak kavisli bir çatı örtüsüyle dönerek güney cephesini oluştur ve ana yapıya bağlanır (Şekil 3.3 ve 3.4) (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.4. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı (O. Ölmez arşivi)

Kuzeydoğu cephesindeki dükkânların arasında avluya açılan bir giriş bulunmaktadır (Şekil 3.5). Bu giriş kare planlıdır ve üzeri kubbe ile örtülüdür (Çobanoğlu, 1994). Ayrıca girişte büyük ahşap bir kapı bulunmaktadır.

Şekil 3.5. Dükkanlar arasına yerleştirilmiş giriş (O. Ölmez arşivi)

Avluya geçişte iki bölüm bulunmaktadır. İlk olarak basık kemerli ahşap bir kapıdan geçilmektedir. Bu kapının üzerindeki basık kemerli bölümde, dokuz beyitten oluşan beş satırlık bir mermer bir kitabe bulunmaktadır (Şekil 3.6). (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.6. Mermer kitabe (O. Ölmez arşivi)

Basık kemerli kapı sonrasında sivri kemerli bir geçiş alanı ile sonlanan bir eyvana girilmektedir. Eyvanın yan iç duvarlarında birer niş bulunmaktadır ve bu nişler de sivri kemerlidir (Şekil 3.7). Eyvandan avluya geçişin sağlandığı bölümde eyvanın iki yanında kare planlı mekânlar yer almaktadır. Bu kare planlı mekanların avluya bakan cephelerinde

sivri kemerli alınlığı bulunan basık kemer kapı ile dörtgen pencere vardır (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.7. Eyvanın iç yan duvarları ve sivri kemerli niş (O. Ölmez arşivi).

Develik ve görçenlik bölümlerinden avluya geçiş bölümünün dış iki kısmında karşılıklı konumlanmış iki adet kapalı mekân bulunmaktadır. Bu mekanların örtüsü dışarıdan bakıldığında çatıdır, iç bölümünde ise aynalı tonoz bulunmaktadır. İki mekânın kapısı da basık kemerli kapıdır ve bu kapılar sivri kemerli alınlıklara sahiptir. Her bir mekânda iki adet pencere bulunmaktadır ve pencerelerin ikisi de avluya bakmaktadır. Her bir mekânın içerisinde bir adet ocak vardır (Şekil 3.8) (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.8. Avlu (O. Ölmez arşivi).

Büyük dış avludan sonra yapı girişinin karşısında bulunan iki büyük taş pâyenin taşıdığı ve giriş bölümünde üç sivri kemerli açıklığı bulunan kare planlı, kesme taştan bir iç avlu bulunmaktadır (Şekil 3.9). (Çobanoğlu, 1994).

Bu bölüm Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde "görçenlik, güvercinlik" bölümü olarak geçtiği bilinmektedir (Küçükkaya, 1991).

Şekil 3.9. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı (Küçükkaya, 1991).

Görçenlik bölümünde sekizgen kenarlı bir kasnak bulunmaktadır. Bu kasnak yapının köşelerinde bulunan sivri taş kemerlerin üzerindedir ve kemerler ile kasnak arasında ise geçişi tuğladan yapılmış tromplar[1] sağlar. Köşeler dışında yükselen duvar yüzeylerinde ise kasnak tuğla kemerlere basmaktadır ve iç bölümü bir kesme taş sırası, dört tuğla sırasından oluşurken dış bölümü yalnızca kesme taştan oluşmaktadır (Şekil 3.10) (Çobanoğlu, 1994).

[1] Tromp: Binanın bir bölümünü tutmaya yarayan köşe kubbesi. (sözlük.gov)

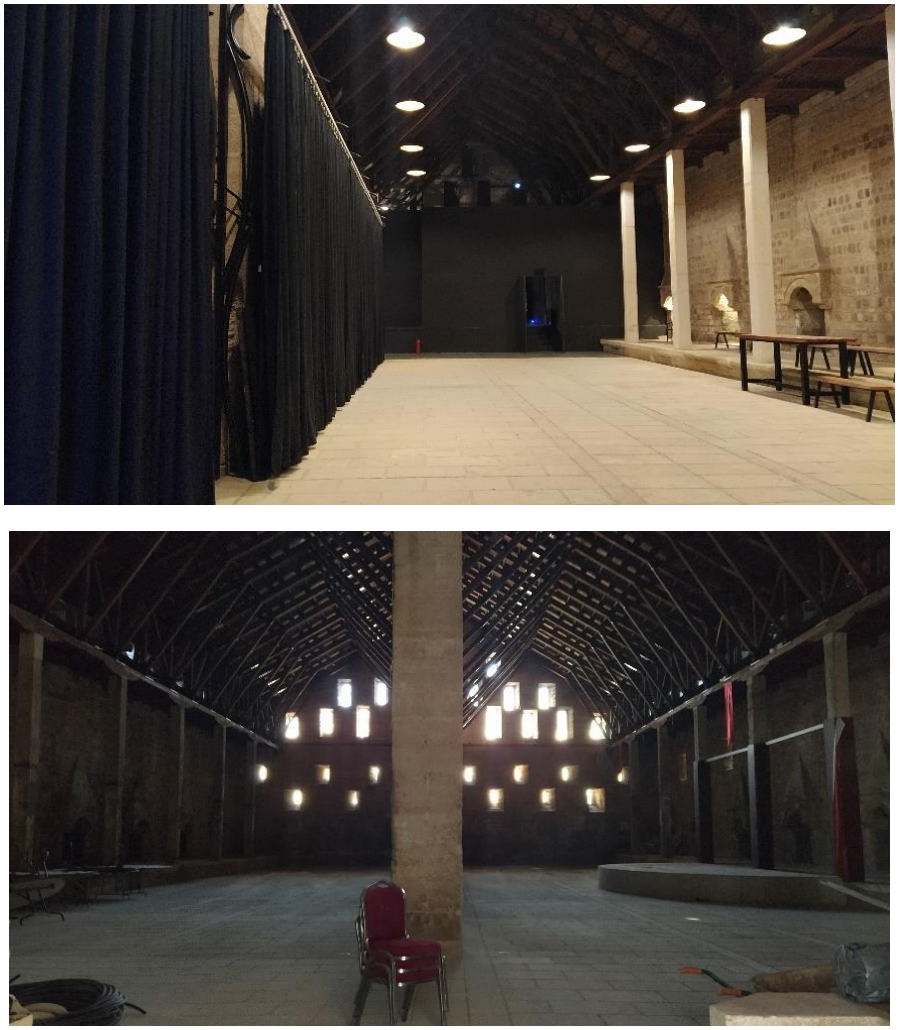

Şekil 3.10. İç avlu – sivri taş kemer ve sekizgen üst örtü (O. Ölmez arşivi).

Kervansarayın taşıyıcı sistemini duvarlar, payeler ve dikmeler oluşturmaktadır. Duvarları kesme ve yontma taştandır.

Konaklama ve görçenlik mekanlarının sürekli taşıyıcıları duvarlar 178 cm kalınlığındadır. Konaklama mekanlarında duvarların saçağa kadar olan yüksekliği (Uzun Kaldırım Caddesi yol kotundan) 640 cm'dir (Süman, 2000).

Dikdörtgen planlı her iki mekânın da ortasında ahşap çatı konstrüksiyonunun destek unsuru ve taşıyıcısı olan 80 x 80 cm boyutlarında dört kolon bulunmaktadır. Buna ek olarak, her bir yan duvardan 2,60 m uzağa yerleştirilmiş ve ahşap çatının ikinci seviye yükünü taşıyan her bir taraf için 8 tane olmak üzere toplam on altı ahşap dikme bulunmaktadır (Şekil 3.11) (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.11. Dikdörtgen planlı konaklama birimlerinde bulunan kolon ve dikmeler (O. Ölmez arşivi).

Daha sonraki dönemde bu direkler ve kolonların arasına taş yemlikler yerleştirilmiştir. Ve ayrıca dikmeler ve duvarlar arasında zeminden yükseltilmiş alanlar bulunmaktadır. Kervansaray kullanıcıları ve hayvanları için, kış mevsiminde mekânı ısıtmak için her mekân için yirmi adet olmak üzere kırk ocak kullanılmıştır (Şekil 3.12). Her iki mekânın da çatısının kurşun kaplı çatı olarak yapıldığı bilinmektedir (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.12. Konaklama biriminde bulunan ocak (O. Ölmez arşivi).

Her bir salonda dışarıya bakan yan cephelerde; altta iki sıra mazgal, üstte ajurlu[2] mermer şebekelere sahip üç sıra pencere yer almaktadır. Bu pencereler, çeşitli form ve estetik geometrik desenlerden oluşan şebekeleriyle ilgi çekmektedir (Şekil 3.13) (Çobanoğlu, 1994).

[2] Ajur: Mimarlık ve sanat tarihi gibi alanlarda ahşap, mermer, metal, kumaş, deri, seramik, taş ya da fildişi gibi malzemelere delikler açarak kafes biçiminde oyarak yapılan gözenekler ve bezeme işlemidir. (wikipedia.org)

Şekil 3.13. Pencereler (O. Ölmez arşivi).

Avlu, bir tarafta develik bölümleri ve görçenlik diğer tarafta ise dükkanlar ile çevrelenmektedir. Dükkanların sayısı yirmi ikidir. Girişin sol bölümünde on üç adet sağ bölümünde ise dokuz adet dükkân bulunmaktadır. Sağ bölümde bulunan dokuz dükkân develik ve görçenlik bölümüne paralel şekilde konumlanmıştır. Sol taraftakiler ise kavisli bir şekilde konumlanmıştır. Dükkanlar (Şekil 3.14) iç bölümlerinde birbirlerinden farklı ölçülerde nişler barındırmaktadır. Ve her dükkân ocak içermektedir. Dükkanların üst örtüsü beşik tonoz iken, cephelerinde ise tuğla ve kesme taştan örülü yuvarlak kemerler bulunmaktadır. Dükkanlar cephe ya da plan şemaları bağlamında belirli bir düzene sahip değildir. Sekizgen kasnaklı kubbe ile örtülü olan sol bölümdeki dördüncü sırada bulunan dükkân ise diğer dükkanlardan farklılık göstermektedir. Cephelere bakıldığında sağ bölümdeki dokuz adet dükkânda bir sıra kesme taş, iki sıra tuğla şeklinde iken soldaki dükkanlarda cepheler yalnızca kesme taştan oluşmaktadır (Çobanoğlu, 1994).

Şekil 3.14. Dükkanlar (Kadri Usta arşivi, 2021).

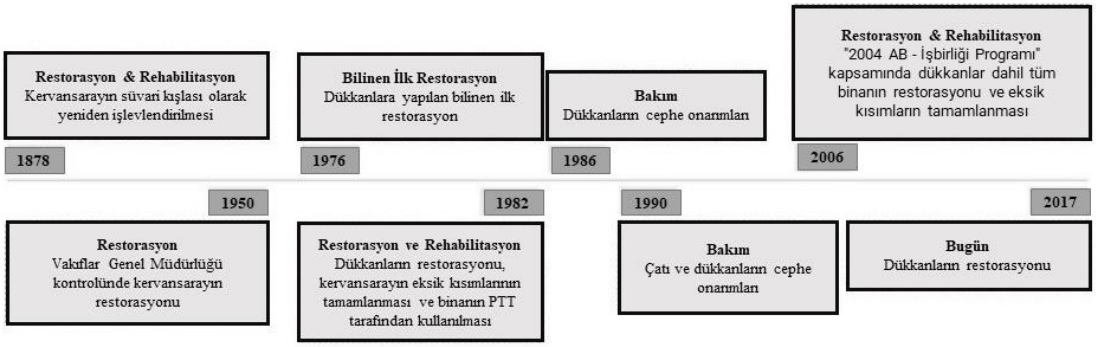
3.2. Geçmişten Günümüze Yapılan Değişiklikler ve Yeniden Kullanım Şekilleri

1878 yılında kervansaray restorasyon geçirmiştir (Şekil 3.16). Restorasyon sonrasında ise ilk önce süvari kışlası, sonrasında ise nakliye taburu kışlası olarak kullanılmıştır. Yapılan bu yeniden işlevlendirme çalışmalarından sonra tekrar restorasyon görmüştür (Şekil 3.15). Vakıflar Genel Müdürlüğü, yapıya 1950 yılında tadilat yapmıştır (Kazancıgil, 1999 ve Süman, 2000). Bu tadilatın sonrasında Vakıflar Genel Müdürlüğü, restorasyonunun yapılması şartı ile kervansarayı Edirne Valiliği İl Özel İdaresi'ne kiralamıştır. 2006- 2008 yılları arasında restorasyon çalışması yapılmıştır. Bir dönem ise Ptt'ye garaj hizmeti vermiştir (Çobanoğlu, 1994). Başka bir dönem ise kültür merkezi ve sergi alanı olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.15. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu

(Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi)

Şekil 3.16. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Restorasyon Zaman Çizelgesi
(Mıhlayanlar; Aydın, 2017' den çevrilmiştir.)

Yukarıdaki tabloya ek olarak günümüzde dükkanların restorasyonu tamamlanmış ve Edirne ilinin meşhur ürünlerinin satılacağı bir alan olarak tasarlanmaktadır. Böylece şehrin bu alanındaki sirkülasyona katkı sağlaması planlanmaktadır.

Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı günümüzde ise bir bölümü Devlet Tiyatrolarına (Şekil 3.17) verilmiş ve devlet tiyatroları bünyesinde bir bölümü tiyatro salonu olarak işlevlendirilmiştir. Bir bölümünün ise müze olarak işlevlendirilmesi yolunda çalışmalar bulunmaktadır.

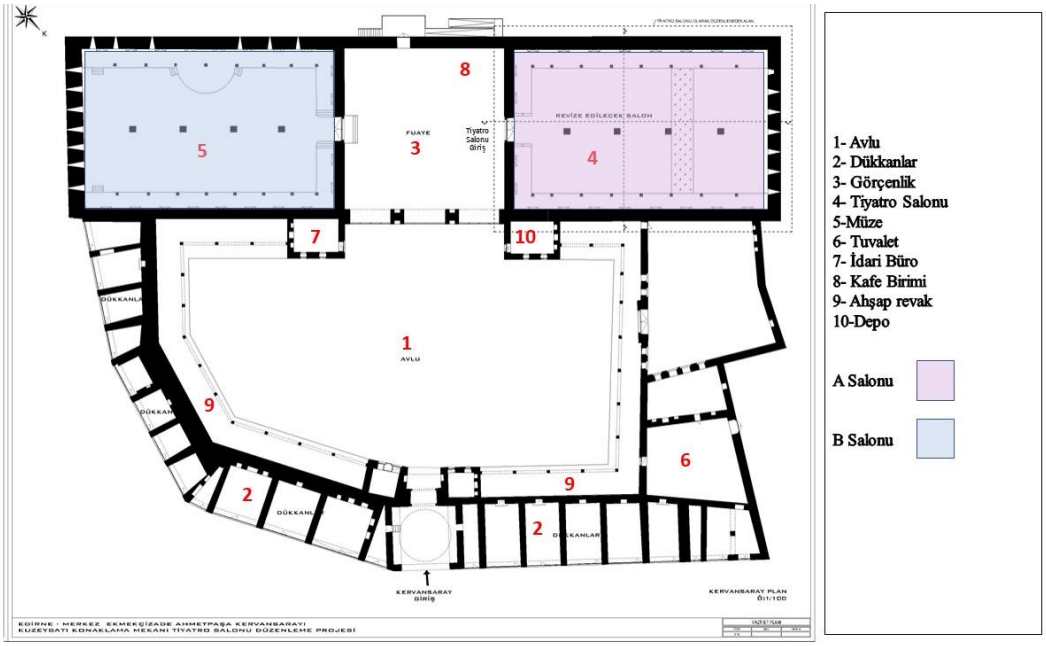

Şekil 3.17. Edirne Devlet Tiyatrosu Tabelası (O. Ölmez arşivi)

3.3. Bölüm: Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Yeniden Kullanım ve Erişilebilirlik Bağlamında İncelenmesi

3.3.1. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosu Salonu Olarak Yeniden Kullanımı İncelenmesi

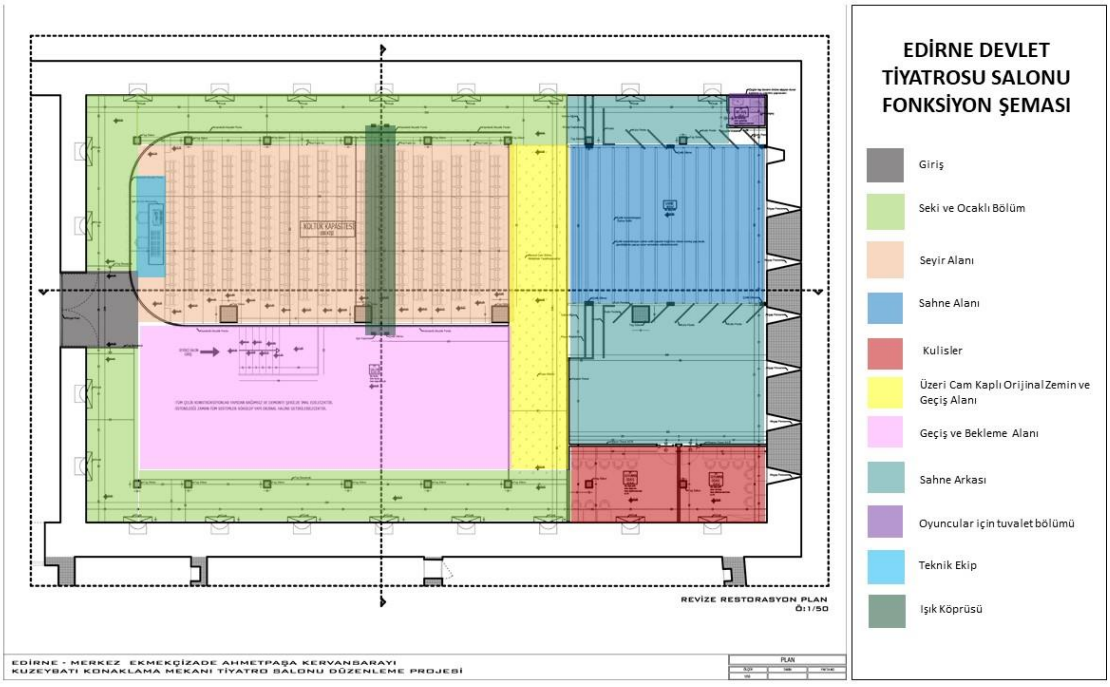
Günümüzde Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın dikdörtgen planlı develik bölümlerinden bir mekân tiyatro salonu olarak kullanılmaktadır. (Şekil 3.18 A Salonu)

Şekil 3.18. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Planı

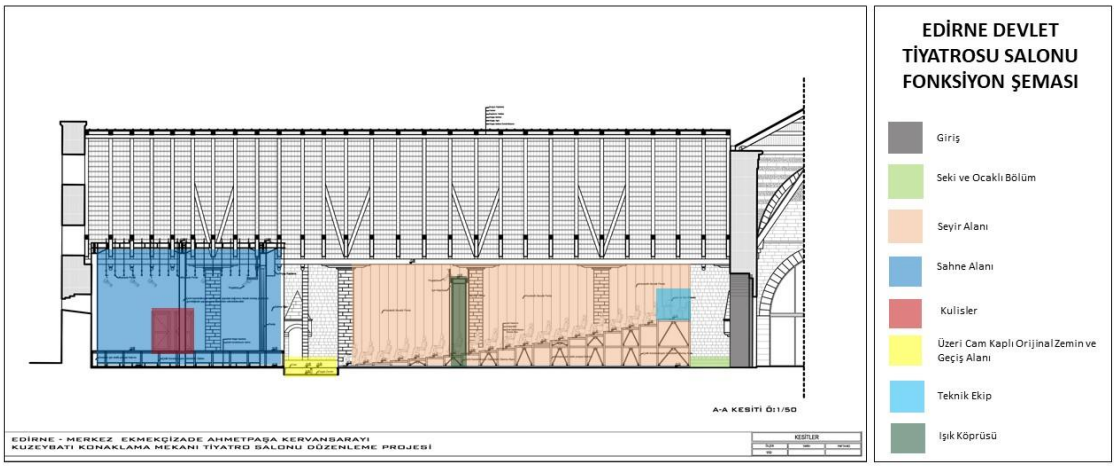
(Emrah Çivici Planından düzenlenmiştir.)

Mekân Y. Mimar Burak Hesapçıoğlu ve Mimar Emrah Çivici tarafından Tiyatro Salonu olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.19 – 3.20 – 3.21).

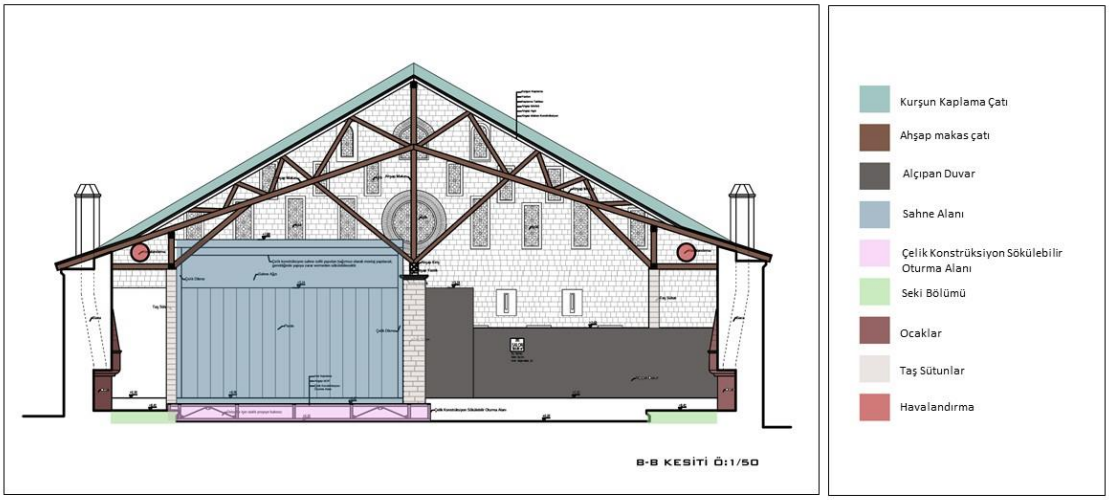
Şekil 3.19. Tiyatro Salonu Planı ve Fonksiyon Şeması

(Emrah Çivici Planından düzenlenmiştir.)

Şekil 3.20. Tiyatro Salonu Kesit

(Emrah Çivici'nin çalışmasından düzenlenmiştir.)

Şekil 3. 21. Tiyatro Salonu Kesit

(Çivici'nin çalışmasından düzenlenmiştir.)

Şekil 3.22. A Salonuna Giriş (O. Ölmez arşivi).

Yukarıdaki fotoğrafta A salonunun ahşap kapısı görülmektedir (Şekil 3.22). Kapıdan içeri girişte mavi LED aydınlatmalı basamaklar yer almaktadır. Bu aydınlatmalar kaza riskini azaltması açısından olumlu bir tasarımdır.

Şekil 3.23. Seki bölümü ve ocaklar (O. Ölmez arşivi).

İçeri girdikten sonra sol ve sağ bölümde geçiş alanları bulunmaktadır. Geçiş alanlarına iki basamak ile çıkarak ulaşılmaktadır (Şekil 3.23). Bu alanlar 8 adet taş sütun ve duvarlar arasında zeminden yükseltilmiş eskiden tezgah olarak kullanılan seki olarak adlandırılan alanlardır. Seki bölümü yerden yaklaşık olarak 40 cm kadar yüksekte bulunmaktadır. Bu geçiş alanları yapı çerçevesi boyunca yatay ve dikey aksta devam etmektedir. Bu bölümler aynı zamanda ocakların bulunduğu bölümlerdir (Şekil 3.25). Toplamda 20 adet ocak bulunmaktadır. Günümüzde ocakların içerisine aydınlatmalar yerleştirilmiş ve ocaklar ön plana çıkarılmıştır.

Edirne İli Çevre Koruma Vakfı raporuna göre; yapılan restorasyon uygulaması ile çatı konstrüksiyonu ve kaplaması tamamen yenilenmiştir. Zemin kaplaması da yenilenmiş ve zeminde düz bir kotun oluşması sağlanmıştır. Yapı zemin kotunda tespit edilen özgün zemin cam ile kapatılarak korumaya alınmıştır (Şekil 3.32). Özgün zemin ve yeni zemin kotu arasında 40 cm fark bulunmaktadır.

Şekil 3.24. Ahşap makas çatı (O. Ölmez arşivi).

Y. Mimar Burak Hesapçıoğlu'nun raporuna göre dikdörtgen planlı mekan yaklaşık 800 metrekare genişliktedir. Üst örtüyü ahşap makaslar taşır (Şekil 3.24) ve çatı kurşun kaplamalı beşik çatıdır. Makas alt yüksekliği yaklaşık 5.8 m'dir. Çatının en yüksek kotu ise yerden 13 metre yüksekliktedir.

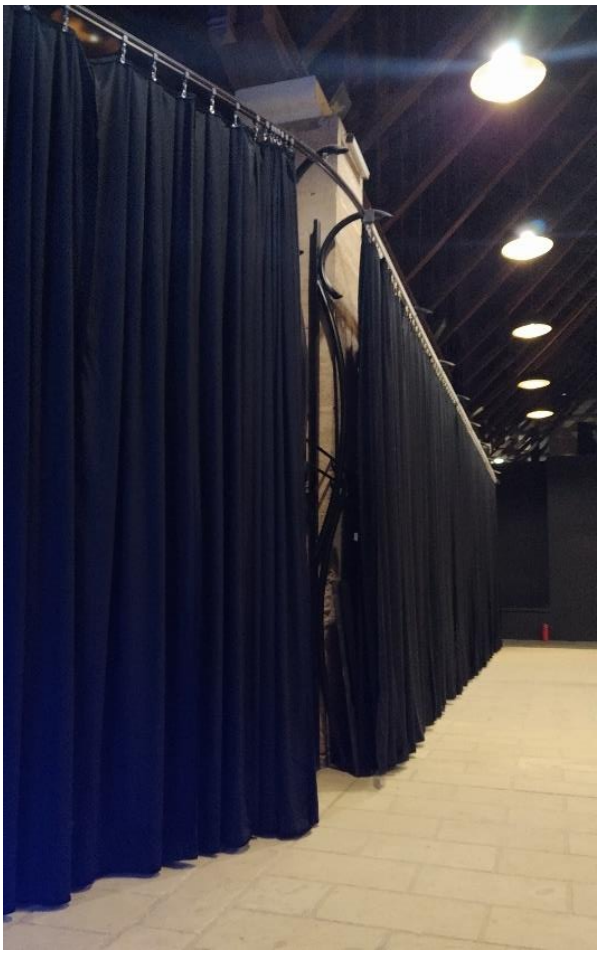

Şekil 3.25. Ocaklar, seki, dikmeler ve giriş kapısı

(O. Ölmez arşivi).

Salonu sahne bölümü, kulis bölümü, seyir alanı ve bekleme alanı olarak dört bölümde inceleyebiliriz. Kulis ve sahne bölümünün dışında kalan alan çatı mahyasını taşıyan 4 kolon aksından akustik perde ile bölünmüştür. Hareketli akustik perde (Şekil 3.26) ile çevrelenen bölüm seyirciler için seyir alanı olarak tasarlanmıştır. Bu bölüm ana

orta kolonların güneyinde bulunmaktadır. Perde dışarısında kalan alan kuzey kısımdaki aks ise bekleme, fuaye ve geçiş alanı (Şekil 3.27) olarak düşünülmüştür. Geçiş alanından; seyir alanına ve kulislere ulaşılabilmektedir.

Şekil 3.26. Bölücü akustik perde

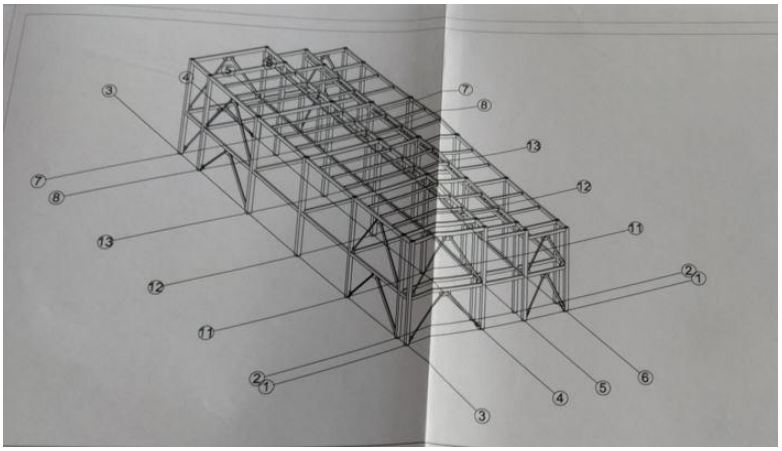
(O. Ölmez arşivi).

İç mekânda kullanılan renkler yapının geneline hakim olan taş dokusu ile çelişmeyecek şekilde seçilmiştir.

Şekil 3.27. Bekleme ve geçiş alanı (O. Ölmez arşivi).

Yapılan seyir alanı ve sahne bölümünde, yapıdan bağımsız sökülüp takılabilen, yapıya hiçbir zararı dokunmayan çelik konstrüksiyonlu bir tasarım uygulanmıştır. Y. Mimar Hesapçıoğlu'nun da hazırladığı raporda belirttiği üzere çelik konstrüksiyonlar alttan ve üstten birbirine bağlanarak çerçeve oluşturulmuş, yapıya ankraj yapılmadan kendi kendini taşıyan statik çözümler tercih edilmiştir (Şekil 3.28).

Şekil 3.28. Seyir Alanı Modülasyonu İzometrik Görünüş

(Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi)

Seyir alanı zemini 50x50 akustik karo (Şekil 3.30) halı kaplıdır. Sesi absorbe eden bu zemin kaplaması tiyatro salonu için uygun bir seçimdir. Seyirci bölümü 19 sıradan oluşmaktadır ve 250 kişiliktir. Bu bölüm 10x20 metrelik alana planlanmıştır. Seyirci

bölümünde engelli bireylerin düşünülmediği görülmektedir. Seyir bölümünde (Şekil 3.29) tekerlekli sandalyelerin konumlanabileceği alanlar oluşturulmamıştır. Öneri olarak ilk sıranın bulunduğu alanda tekerlekli sandalyelerin konumlanabileceği cep alanlar tasarlanarak bu durum çözülebilir. Koltuklara ulaşımda basamaklarda ışıklandırma bulunmamaktadır.

Şekil 3.29. Seyir alanı (O. Ölmez arşivi).

Şekil 3.30. (solda) Akustik karo halı döşeme, (sağda) Seyir alanına çıkan merdivenler

Bu bölümde seyirci koltuklarının da üst bölümünde ses ve ışığın ayarlandığı teknik ekip bölümü bulunmaktadır (Şekil 3.31). Bu bölümün ses izolasyonunun olmaması, izleyicilerle aynı açık alanda bulunmaları ve aralarındaki mesafenin azlığı açısından olumsuz yanlar barındırdığı düşünülmektedir.

.

Şekil 3.31. Teknik ekip bölümü

Sahne ve seyir alanı arasında yapının tarihi dokusunu ön plana çıkaran cam zemin döşemesi bulunmaktadır.

Edirne İli Çevre Koruma Vakfı raporuna göre sahne; 22.40 x 10.50 ölçülerinde, özgün zeminden ise 90 cm yükseklikte konumlandırılmıştır. Sahne bölümü (Şekil 3.33) de seyirci bölümü gibi kendi kendini taşıyabilen çelik konstrüksiyon platform şeklindedir.

Sahnedeki ışıkların ayarlanması için çelik malzemeden kendini taşıyan, yapıyla bağlantısı olmayan takılıp sökülebilir kiriş bulunmaktadır. Işık köprüsü diyebileceğimiz bu bölüm seyirci koltuklarının üzerinde bulunmaktadır. Ve raporda belirtildiği üzere yüksekliği 7 metredir.

Raporda tüm sahne dekor kaplamlarında masif ahşap kullanılacağı belirtilmiştir. Sahnede makaralı perde bulunmaktadır.

Şekil 3.32. Seyir alanı ve sahne arasında kalan cam ile kaplanmış zemin (O. Ölmez arşivi).

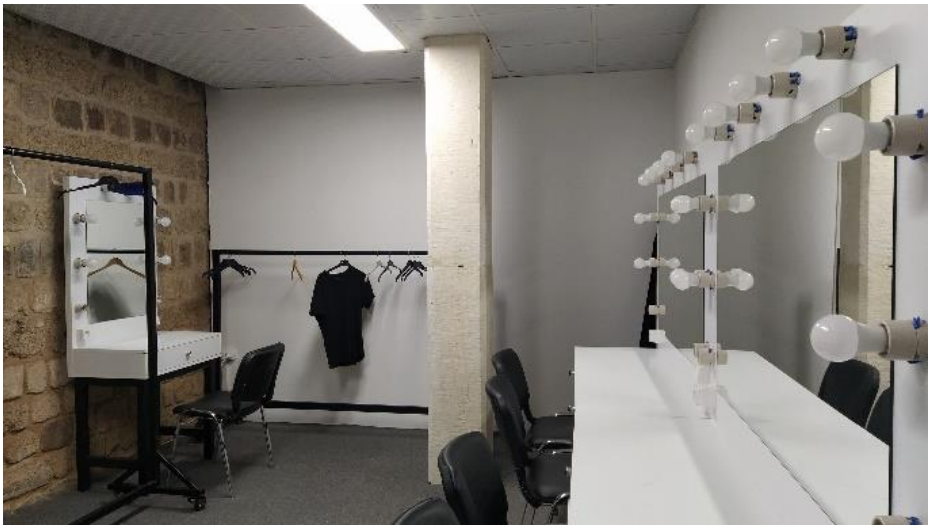

Şekil 3. 33. Sahne (O. Ölmez arşivi)

Sahnenin kuzey tarafı alçıpan ile fuaye ve bekleme alanından ayrılmış ve bu ayrılan kısım kulisler ve dekorlar için depo alanı bulunmaktadır (Şekil 3.34-3.35). Sahnenin güney bölümünde ise 3 metrekarelik bir tuvalet – banyo alanı bulunmaktadır (Şekil 3.36). Y. Mimar Hesapçıoğlu'nun raporunda ıslak mekân özgün duvara temas etmeyecek şekilde, özgün duvarın önüne ikinci alçı panel duvar konularak imal edileceği belirtilmiştir.

Şekil 3.34. Sahne arkası ve sağda kulisler (O. Ölmez arşivi).

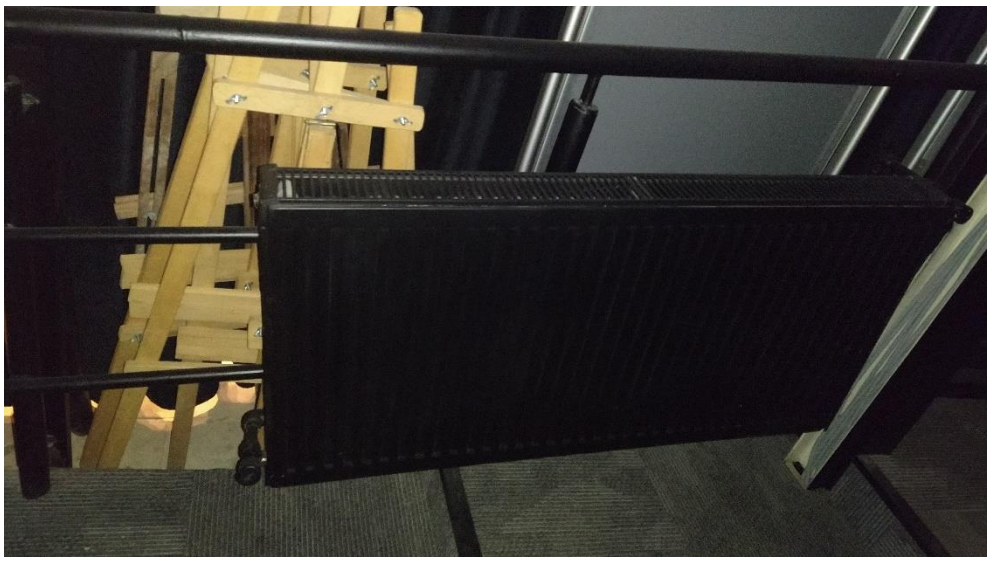

Şekil 3.35. Kulisler (O. Ölmez arşivi).

Şekil 3.36. Oyuncular için tuvalet (O. Ölmez arşivi).

Yapıda ısıtma panel radyatörler ile sağlanmıştır (Şekil 3.37). Bu radyatörler ve borular çelik konstrüksiyona sabitlenmiş, yapıya sabitlenmemiştir. Yapı tasarımına uyması için radyatörler siyaha boyanmıştır.

Şekil 3.37. Radyatörler (O. Ölmez arşivi).

Salonun ısıtma – soğutması VRF sistem ile yerden ve tavandaki hava kanallarından sağlanmaktadır (Şekil 3.38).

Şekil 3.38. İklimlendirme Sistemi (O. Ölmez arşivi).

Yapı çevresine bakıldığına erişilebilirlik açısından olumsuz durumlarla karşılaşılmaktadır. Örneğin yapıya ulaşım yayalar için kaldırım olmadığından, olan kaldırımın ise yol kotunun yükselmesi ile ortadan neredeyse kalkması durumundan dolayı elverişli değildir (Şekil 3.39).

Şekil 3.39. Yapı çevresi ve erişilebilirlik

(O. Ölmez arşivi).

Yapının akşam vakitlerinde aydınlatılmış hali gözlemlendiğinde, etkili bir görsel sunduğu söylenebilir (Şekil 3.40).

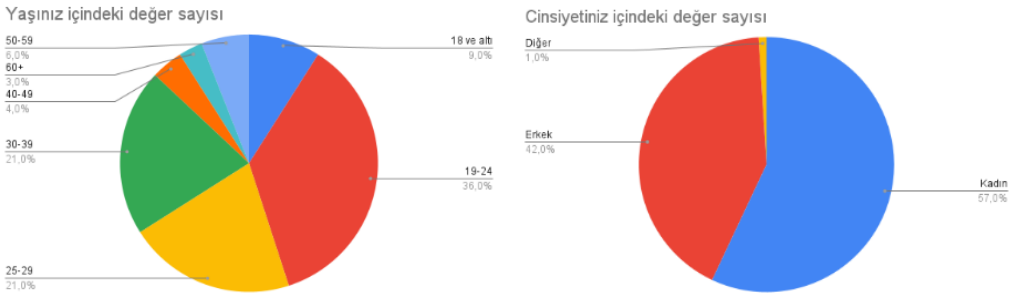
Şekil 3.40. Yapının akşam ve kullanım halinde iken görünümü

3.3.2. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosu Salonu Olarak Kullanımına Yönelik, Kullanıcı-Mekân İletişiminin Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesi Çalışması

Bu aşamada tiyatro izlemeye gelen 100 kullanıcı ile mekânın işlevsel, estetik, fiziksel ve güvenlik boyutu üzerine hazırlanılan soruları içeren bir anket yapılmıştır (Ek 6). Bu anket yöntemi literatürde kullanım sürecinde (sonrasında) değerlendirme (KSD / POE) yöntemi olarak geçmektedir. Bu yöntem ile birlikte mekanlar teknik, işlevsel ve davranışsal performanslara göre değerlendirilebilmektedir. Bu yöntemde, mekânın kullanıcı ihtiyaçları için yeterli olup olmadığı ve beklenen performansı verip vermediği anket soruları ile ortaya konulabilmektedir. Ankette kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçeneği mekânın yeterli performansı sağladığını gösterirken, kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçenekleri; mekân performansının o ölçüt bazında yetersiz olduğunu

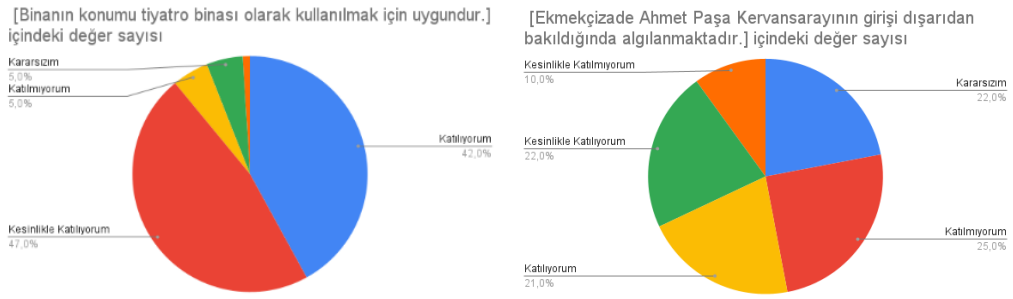
ortaya koymaktadır. Anket iki farklı günde (26-27 Ekim 2021) tamamlanmıştır. Anketi cevaplayan kullanıcılarda 19-24 yaş grubu yoğunlukta olması ile birlikte her yaş grubundan bireye erişilebilmiştir. Soruların tümü çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Anket sonunda ise eklenmek istenen bir görüş olma ihtimaline karşın açık uçlu bir alan bırakılmıştır. Anket; demografik veriler, işlevsel boyut, estetik ve algısal boyut, fiziksel boyut ve güvenlik boyutu olmak üzere beş farklı bölümden oluşmaktadır. Ankette beşli likert ölçeği kullanılmıştır.

3.3.3. Bulgular ve Değerlendirme

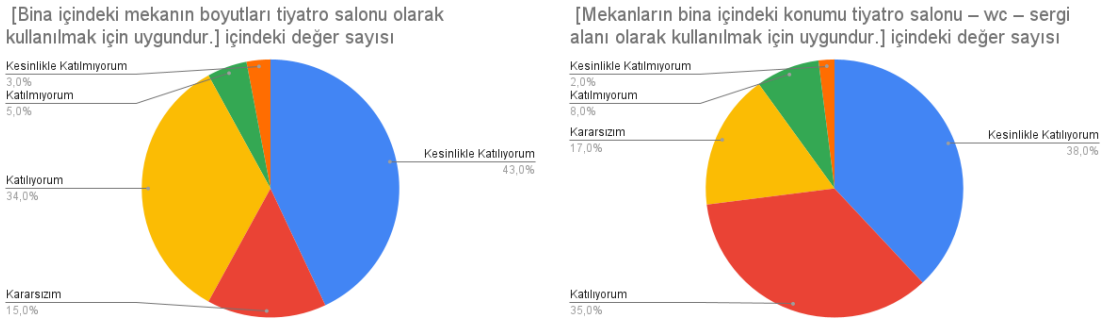
Şekil 3.41. Demografik veriler

Bu aşamada kullanıcıların yaş ve cinsiyet bilgilerinin öğrenilmesi ele alınmıştır. Bu durumun araştırılmasının sebebi; yaş cevabına göre yapıda belli alanlara ulaşımın ve belli alanları kullanımınında farklılıklar olabilmesinin öngörülmesidir. Örneğin; yaşlı bireyler için tiyatro salonun dışında bulunan tuvalete ulaşım genç bireylere göre daha zor olabilmektedir (Şekil 3.41). Kadın kullanıcılar yoğunluktadır.

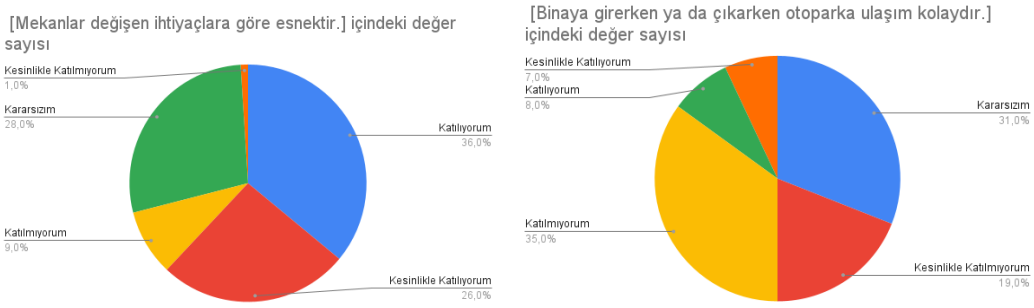
Şekil 3.42. İşlevsel Boyut Analizi

Binanın konumunun tiyatro yapısı olarak kullanımı kullanıcılar açısından büyük çoğunlukla olumlu görülmektedir. Kervansaray girişinin dışarıdan bakıldığında algılanması konusu ise kullanıcıların hem fikir olmadığı bir konu olmuştur (Şekil 3.42).

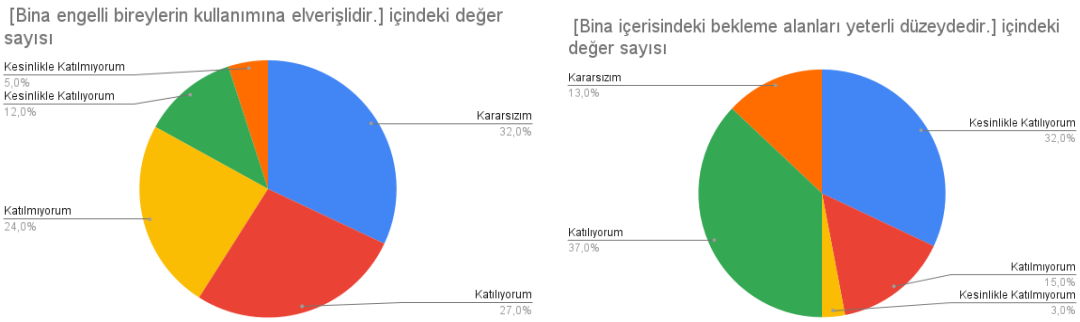
Şekil 3.43. İşlevsel Boyut Analizi

Dikdörtgen planlı konaklama biriminin tiyatro salonu olarak kullanılması mekân boyutları açısından kullanıcılar tarafından %77 oranında olumlu bulunmuştur. Ayrıca tiyatro salonu, sergi alanı ve wc bölümlerinin kervansaray yapısı içerisinde konumlandırıldıkları alanlar %73 oranında olumlu bulunmuştur (Şekil 3.43).

Şekil 3.44. İşlevsel Boyut Analizi

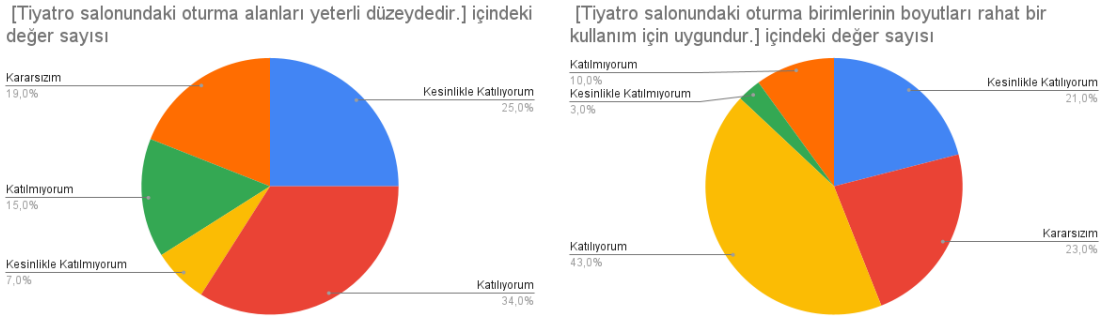
Mekanlar değişen ihtiyaçlara göre çoğunlukla esnek bulunmuştur. Binaya girerken ya da çıkarken otoparka ulaşım kolaydır sorusuna ise kullanıcıların verdiği en yüksek oranlı cevap katılmıyorum olmuştur. Otopark erişilebilirliğinin olumsuzluğu kullanıcılar tarafından hissedilmektedir (Şekil 3.44).

Şekil 3.45. İşlevsel Boyut Analizi

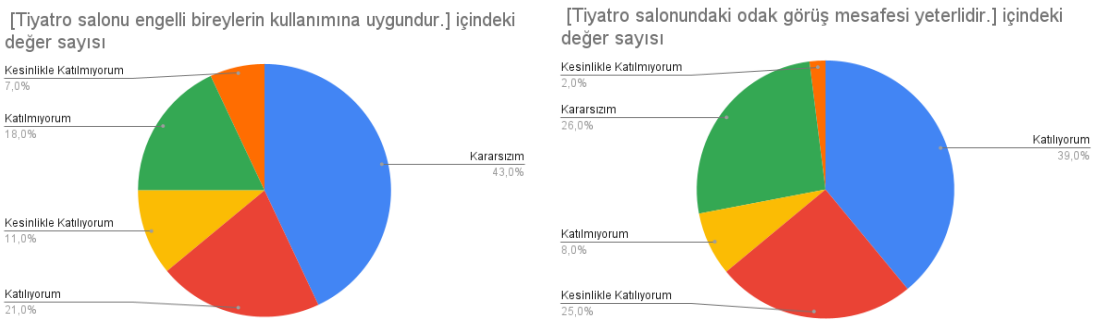
Binanın engelli bireylerin kullanımına elverişli olduğunu düşünen kullanıcı sayısı 27'dir. Bu konuda kararsız kullanıcı sayısı 32 iken elverişli olmadığını düşünenler ise 24 kişidir. Kullanıcıların bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları düşünülebilir.

Bina içerisindeki bekleme alanları ise çoğunluk tarafından yeterli bulunmuştur (Şekil 3.45).

Şekil 3.46. İşlevsel Boyut Analizi

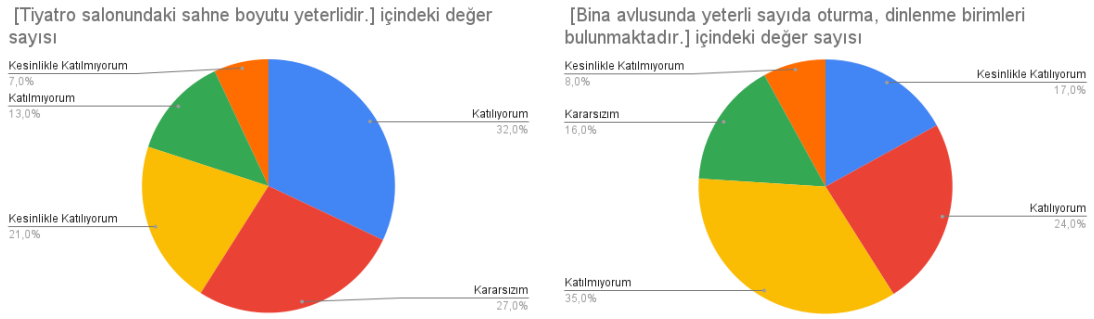
Tiyatro salonunda bulunan oturma alanları kullanıcılar tarafından yüzde 59 oranında yeterli düzeyde bulunmuştur. Oturma birimlerinin boyutları da yine kullanıcılar tarafından çoğunlukla rahat bir kullanım için uygun bulunmuştur (Şekil 3.46).

Şekil 3.47. İşlevsel Boyut Analizi

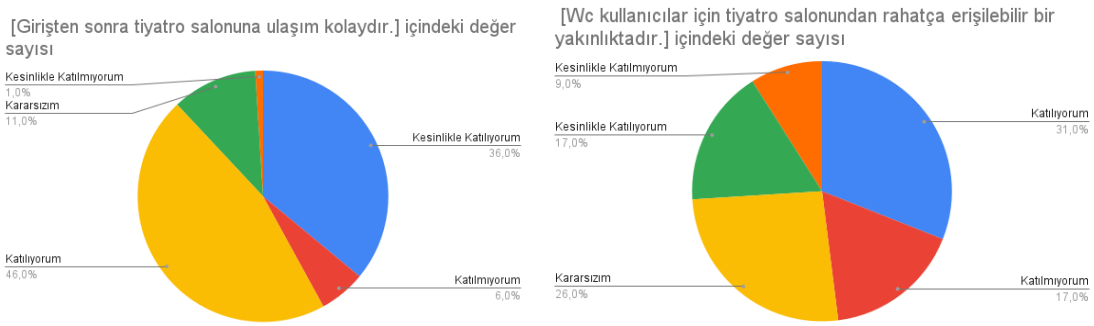
Tiyatro salonunun engelli bireylerin kullanımı içi uygunluğunu ölçen soruda ise kullanıcılar yüzde 43 oranında kararsızım cevabını vermişlerdir. Bu durum kullanıcıların engelli bireylerin erişilebilirliği hakkında fikir sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Seyir alanının odak görüş mesafesi ise %39 katılıyorum ve %25 kesinlikle katılıyorum cevapları ile büyük oranda yeterli bulunmuştur (Şekil 3.47).

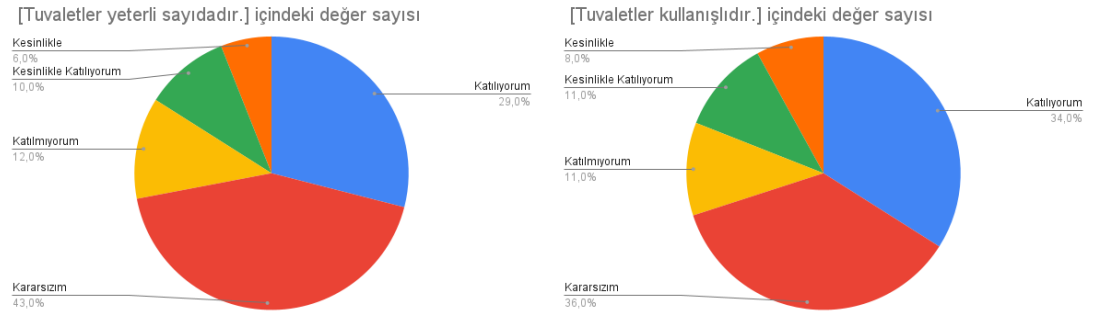
Şekil 3.48. İşlevsel Boyut Analizi

Tiyatro salonunun sahne boyutları %32 katılıyorum ve %21 kesinlikle katılıyorum cevaplarına bakıldığında kullanıcılar tarafından yeterli bulunmuştur. Bina avlusunda yeterli sayıda oturma ve dinlenme birimlerinin bulunup bulunmadığını ölçen soruya ise kullanıcıların yanıtlarının çoğunluğu katılmıyorum olmuştur (Şekil 3.48).

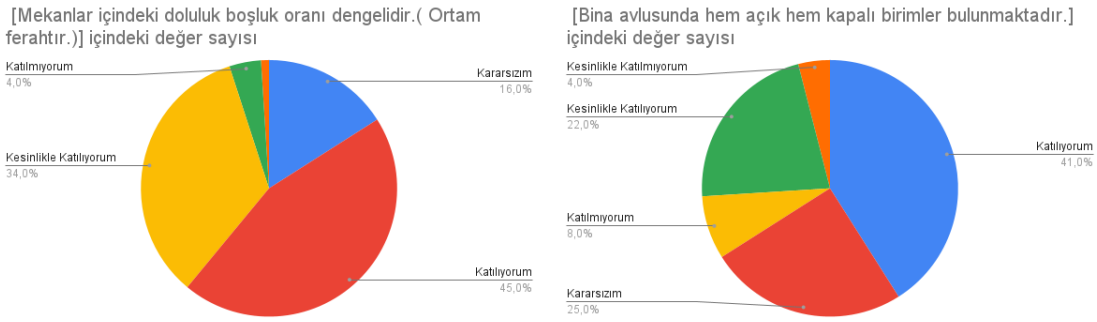
Şekil 3.49. İşlevsel Boyut Analizi

Girişten sonra salonu girişin kolay olduğuna %36 kullanıcı kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişken % 46 katılımcı da katılıyorum yanıtını vermiştir. Bina girişinden sonra tiyatro salonuna erişim ulaşılabilir bulunmuştur. Wc tiyatro salonundan rahatça erişilebilirdir fikrine katılan kullanıcılar fazla olmakla beraber, kararsız kullanıcıların sayısı da önemli ölçüdedir. Wc ye avludan geçerek ulaşılması kullanıcıların fikrini belirlemiştir (Şekil 3.49).

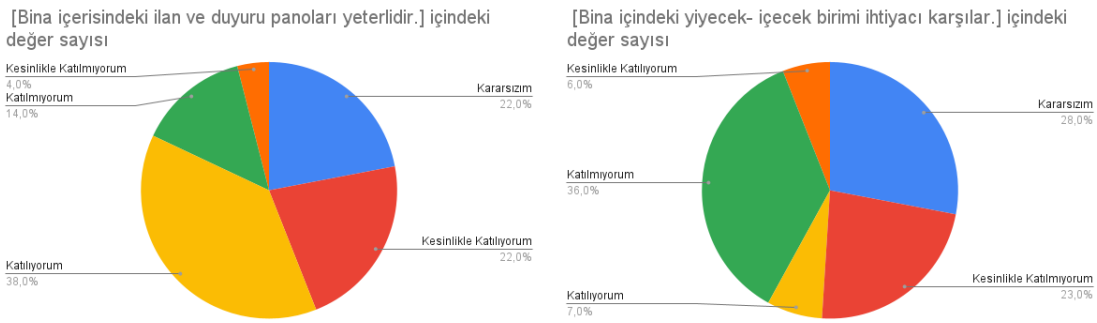
Şekil 3.50. İşlevsel Boyut Analizi

Tuvaletlerin yeterli sayıda olduğu düşünülmektedir. Tuvaletin kullanışlı olduğu da kullanıcılar tarafından düşünülmektedir. Fakat tuvaletler ile ilgili soruya kararsızım cevabını veren 36 kullanıcı bulunmaktadır (Şekil 3.50).

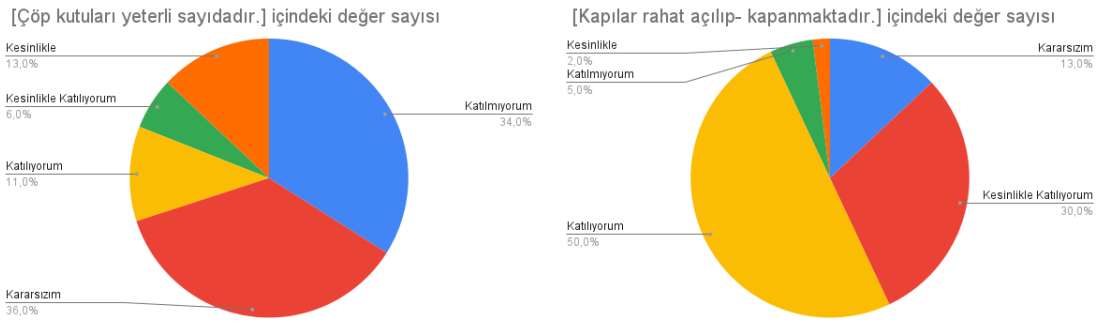
Şekil 3.51. İşlevsel Boyut Analizi

Mekanlar içindeki doluluk boşluk oranları değerlendirildiğinde, kullanıcılar tarafından yüzde 79 oranında dengeli bulunmuştur. Ortamın ferah olduğu düşünülmektedir. Bina avlusunda hem açık hem kapalı birimler bulunmaktadır, değerlendirmesine ise 63 katılımcı olumlu yanıt vermiştir (Şekil 3.51).

Şekil 3.52. İşlevsel Boyut Analizi

Bina içerisindeki ilan ve duyuru panoları 60 kullanıcı tarafından yeterli bulunmuştur. Bina içerisindeki yiyecek- içecek birimi ihtiyacı karşılar değerlendirmesine 59 kullanıcı katılmamıştır. Anketin yapıldığı tarihte yiyecek ve içecek biriminin açık olmaması bu sorunun cevabını anlaşılır kılmıştır (Şekil 3.52).

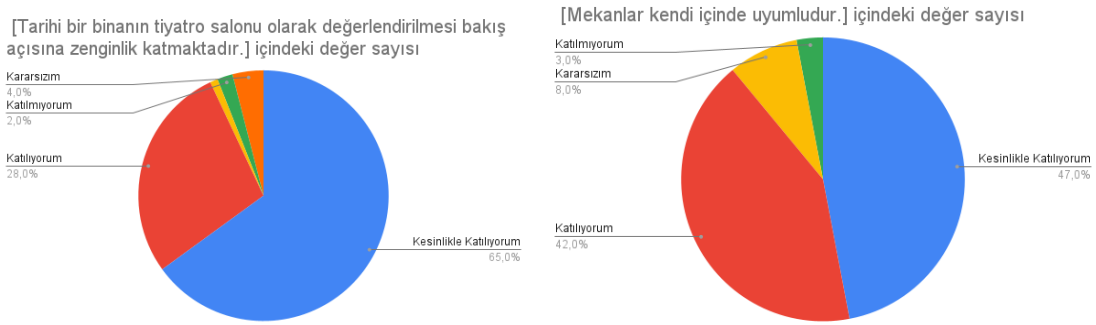
Şekil 3.53. İşlevsel Boyut Analiz Verileri

Kullanıcılar çöp kutularını yeterli sayıda bulmamışlardır. Bu değerlendirmeye 36 kullanıcı kararsızım yanıtını verirken 47 kullanıcı olumsuz yanıt vermiştir. Kapıların rahat açılıp kapandığını düşünen ise 80 kullanıcı bulunmaktadır (Şekil 3.53).

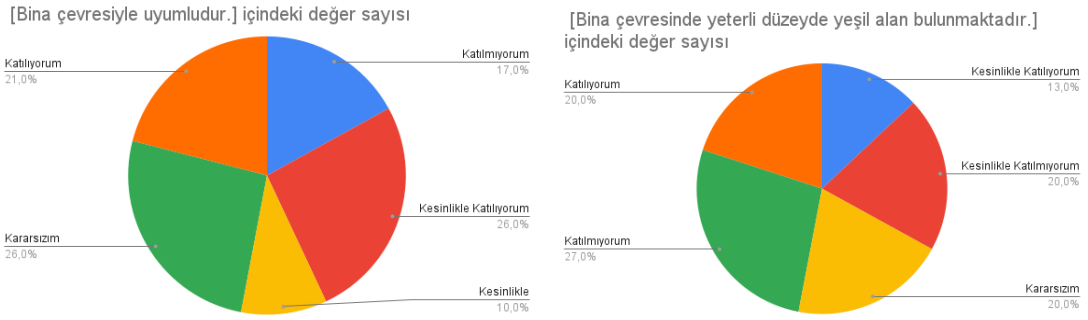
Şekil 3.54. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri

Anketin bu aşamasında estetik ve algısal boyut analizi için değerlendirme cümleleri hazırlanmış ve yine aynı 100 kullanıcıya sorulmuştur. Estetik ve algısal boyut analizi altında verilen "Kervansaray binası yeni işlevi ile beraber estetik açıdan olumludur." Değerlendirmesine kullanıcıların 91'i olumlu yanıt vermiştir. "Kervansaray binasının tarihi değeri yansıtması estetik açıdan olumludur." Değerlendirmesine ise 96 kullanıcı katılmaktadır (Şekil 3.54).

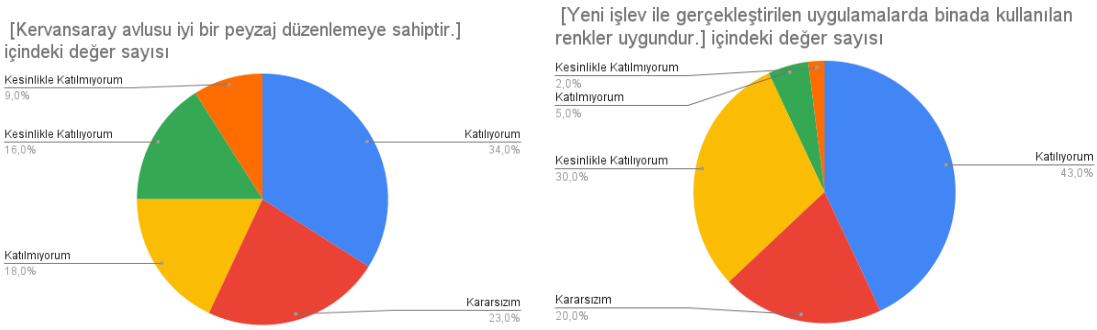
Şekil 3.55. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri

“Tarihi bir binanın tiyatro salonu olarak değerlendirilmesi bakış açısına zenginlik katmaktadır.” Değerlendirmesine ise 93 kullanıcı katılmaktadır. Mekanların kendi için uyumlu olduğunu düşünen kullanıcı sayısı 89’dur (Şekil 3.55).

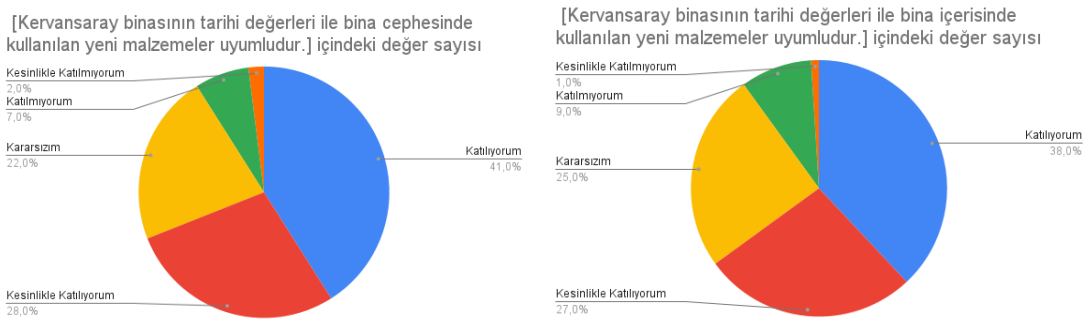
Şekil 3.56. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri

Binanın çevresi ile uyumlu olduğunu düşünen kullanıcıların sayısı 47 olmakla birlikte bu görüşe katılmayan kullanıcılardan fazladır. Kullanıcılar çoğunluk olarak bina çevresinde yeterli düzeyde yeşil alan bulunduğunu düşünmemektedir (Şekil 3.56).

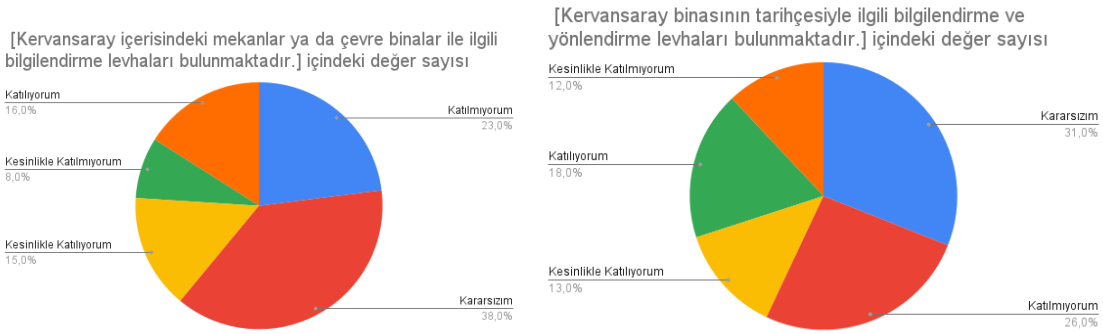
Şekil 3.57. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri

Kullanıcılar kervansaray avlusunun iyi bir peyzaj düzenlemeye sahip olduğu görüşüne % 50 oranında katılmaktadırlar. Yeni işlev ile yapıda gerçekleştirilen güncel tasarım uygularımında binada kullanılan yeni renklerin binaya uyumlu olduğu görüşüne katılan kullanıcıların sayısı 73’tür (Şekil 3.57).

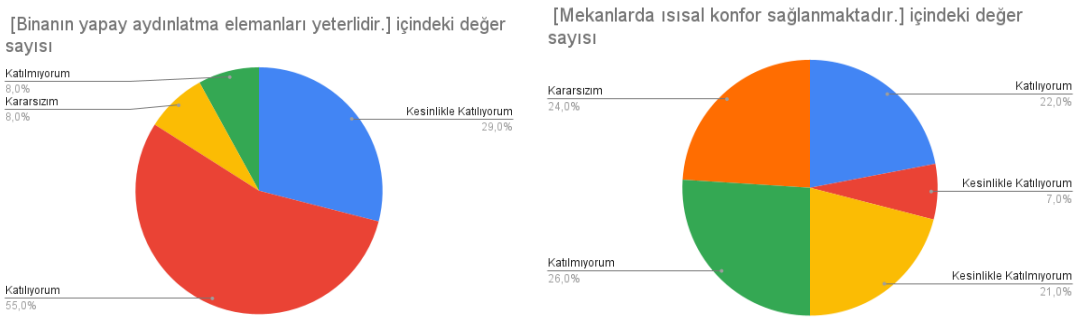
Şekil 3.58. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri

Kervansaray binasının tarihi değerleri ile bina cephesinde kullanılan yeni malzemelerin uyumlu olduğunu görüşüne katılan kullanıcıların sayısı ise 69'dur. Kervansaray binasının tarihi değerleri ile bina içerisinde kullanılan yeni malzemelerin uyumlu olduğu görüşüne ise katılan kullanıcıların sayısı 65'tir (Şekil 3.58).

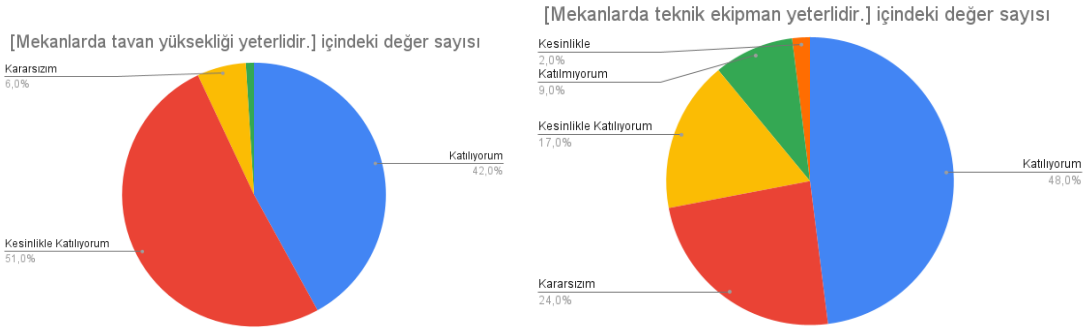
Şekil 3.59. Estetik ve Algısal Boyut analiz verileri

Kervansaray içerisindeki mekanlar ya da çevre binalar ile ilgili bilgilendirme levhaları bulunmaktadır görüşüne kullanıcılar en fazla %38 oranında kararsızım cevabını vermiştir. Kervansaray binasının tarihçesi ile ilgili bilgilendirme ve yönlendirme levhaları bulunmaktadır görüşüne ise 38 kullanıcı katılmamış, bilgilendirme ve yönlendirme levhalarını yetersiz bulmuştur (Şekil 3.59).

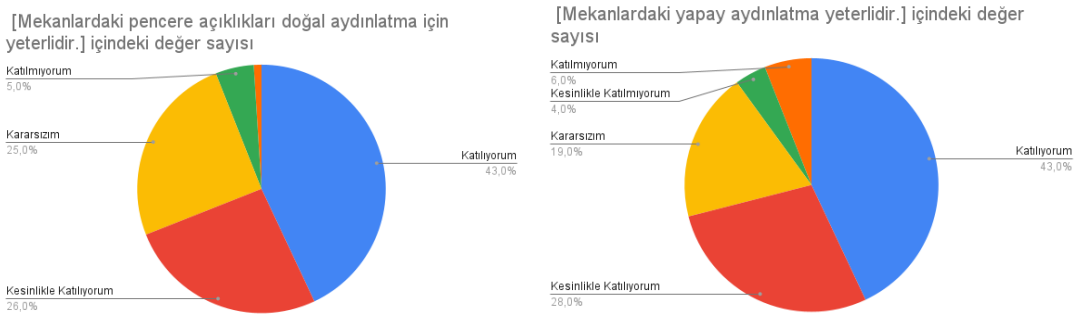
Şekil 3.60. Fiziksel boyut analiz verileri

84 kullanıcı tarafından binanın yapay aydınlatma elemanları yeterli bulunmuştur. 100 kişiden 47 kişi tarafından mekanlardaki ısısal konfor yetersiz bulunmuştur. Bu konuda kararsız olan kullanıcı sayısı ise 24 kişidir (Şekil 3.60).

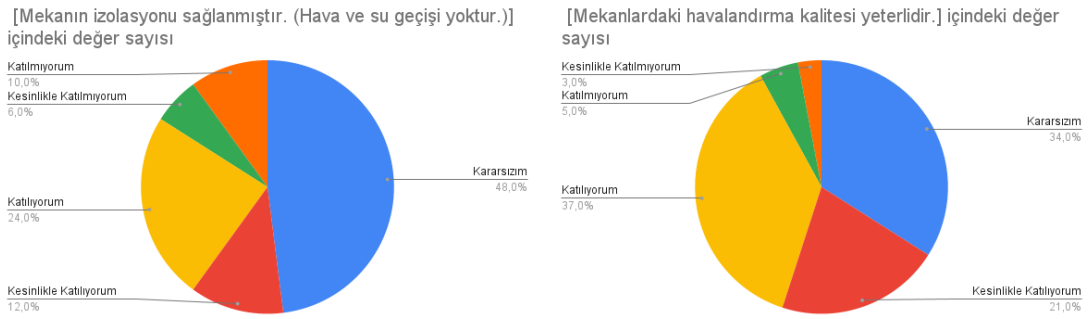
Şekil 3.61. Fiziksel boyut analiz verileri

Kullanıcıların 93'ü mekanlardaki tavan yüksekliğini yeterli bulmuştur. Kullanıcıların 65'i mekanlarda teknik ekipmanları yeterli bulmuştur (Şekil 3.61).

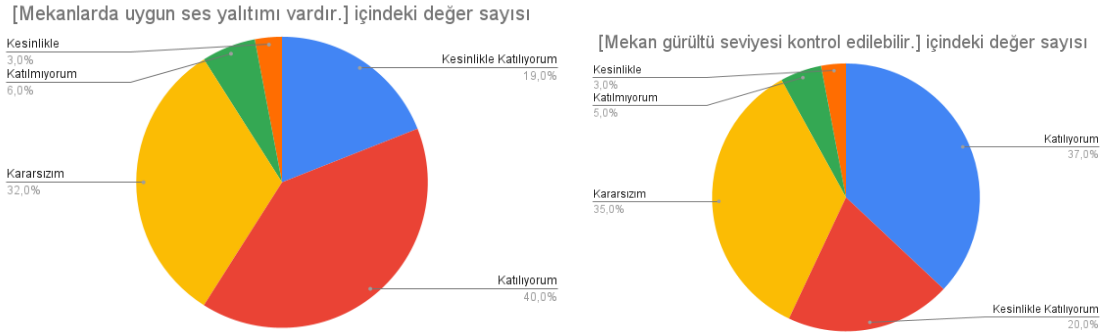
Şekil 3.62. Fiziksel boyut analiz verileri

100 kullanıcıdan 69'u mekanlardaki pencere açıklıklarını doğal aydınlatma için yeterli bulmuştur. 100 kullanıcıdan 71'i mekanlardaki yapay aydınlatmaları yeterli bulmuştur (Şekil 3.62).

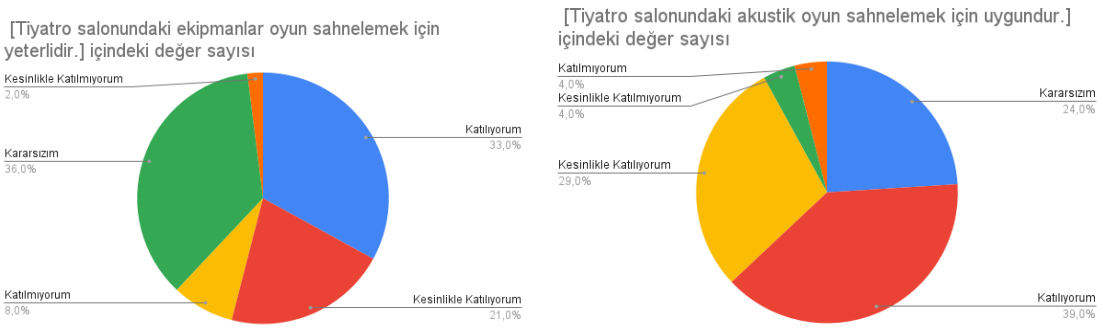
Şekil 3.63. Fiziksel boyut analiz verileri

100 kullanıcıdan 48'i "Mekânın izolasyonu sağlanmıştır. Hava ve su geçişi yoktur." Görüşü konusunda kararsızım cevabını vermiştir. Mekanlardaki havalandırma kalitesini ise 58 kullanıcı yeterli bulmuştur (Şekil 3.63).

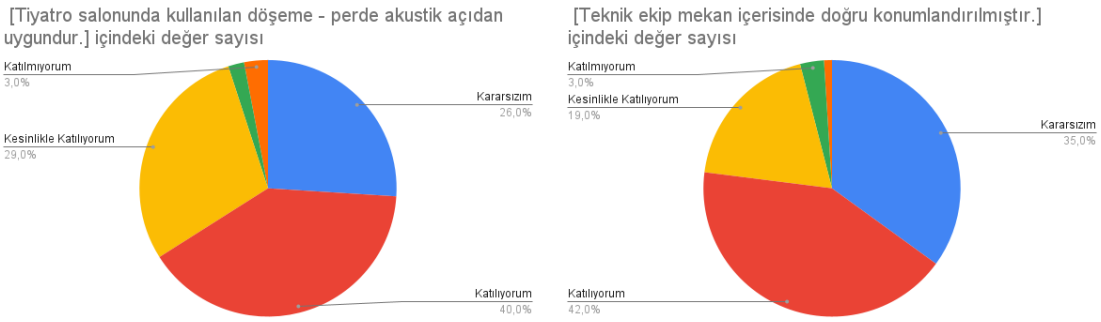
Şekil 3.64. Fiziksel boyut analiz verileri

40 kullanıcı mekanlarda uygun ses yalıtımı olduğunu düşünürken 32 kullanıcı ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Mekân gürültü seviyesinin kontrol edilebilir olduğunu düşünen kullanıcı sayısı 57'dir (Şekil 3.64).

Şekil 3.65. Fiziksel boyut analiz verileri

Tiyatro salonundaki ekipmanlar oyun sahnelemek için yeterlidir görüşüne katılanların sayısı 54'tür. Tiyatro salonundaki akustik oyun sahnelemek için uygundur görüşüne ise 68 kullanıcı katılmıştır (Şekil 3.65).

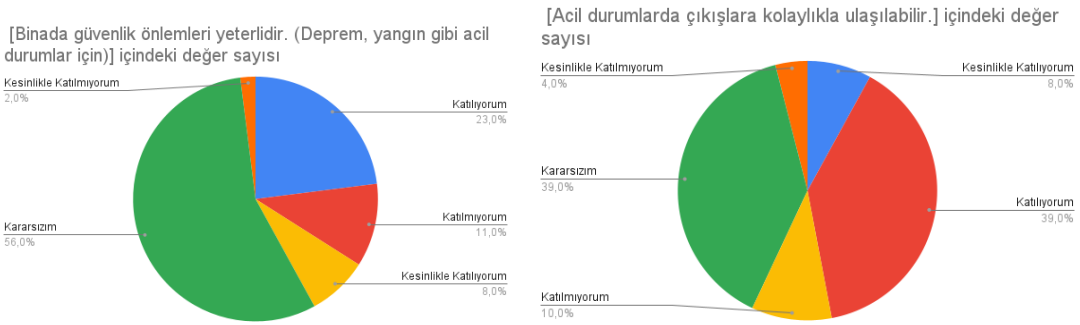
Şekil 3.66. Fiziksel boyut analiz verileri

Tiyatro salonunda kullanılan döşeme- perde akustik açıdan uygundur görüşüne katılan kullanıcılar %69 oranındadır. Teknik ekip mekân içerisinde doğru konumlandırılmıştır fikrine ise 61 kullanıcı katılmıştır (Şekil 3.66).

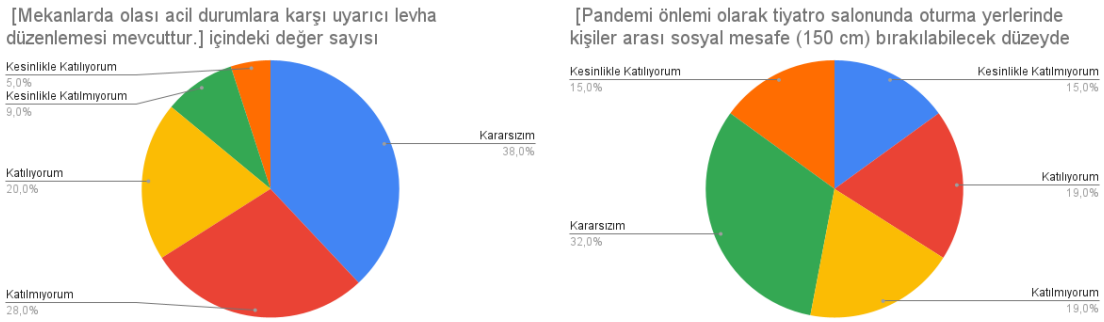
Şekil 3.67. Fiziksel boyut analiz verileri

55 kullanıcı teknik ekibin gürültü açısından ortamdan izole edildiğini düşünmektedir (Şekil 3.67).

Şekil 3.68. Güvenlik boyutu analiz verileri

Binada güvenlik önlemlerinin yeterli olduğu görüşüne 56 kullanıcı kararsızım yanıtını vermiştir. Acil durumlarda çıkışlara kolaylıkla ulaşılabileceğine katılan kullanıcı sayısı 47'dir (Şekil 3.68).

Şekil 3.69. Güvenlik boyutu analiz verileri

Mekanlarda olası acil durumlara karşı uyarıcı levha düzenlemesinin mevcut olduğunu düşünen kullanıcı sayısı 25 iken 37 kullanıcı bu fikre katılmamış, 38 kullanıcı ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Pandemi önlemi olarak tiyatro salonunda oturma yerlerinde kişiler arası sosyal mesafe bırakıldığı görüşüne 34 kullanıcı katılmış, 32 kullanıcı ise bu konuda kararsız kalmıştır (Şekil 3.69).

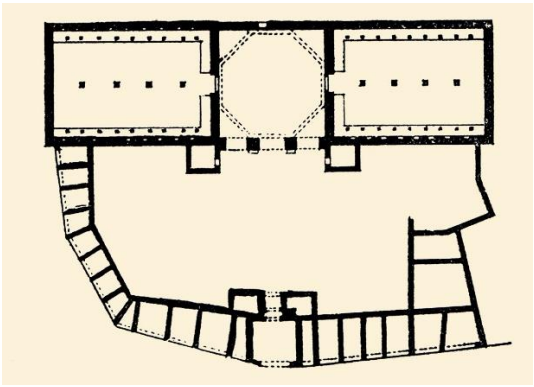
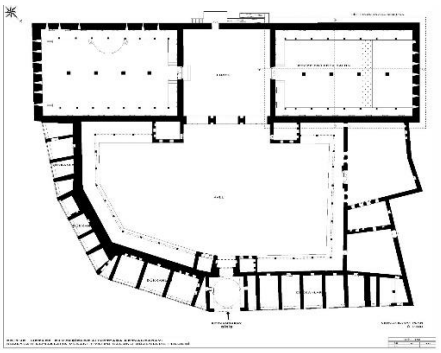

Şekil 3. 70. Güvenlik boyutu analiz verileri

46 kullanıcı pandemi önlemi olarak dezenfektan ünitelerinin yeterli sayıda bulunmadığını belirtmiştir (Şekil 3.70).

3.3.4. Verilerin Analizi

<table>
<tr><th colspan="4">KERVANSARAYDAN TİYATRO SALONUNA
YENİDEN KULLANIM İNCELEMESİ</th></tr>
<tr><th>YAPININ ÖZELLİKLERİ</th><th>YAPININ ESKİ İŞLEVLERİ</th><th>YAPININ GÜNCEL İŞLEVİ</th><th>ÇEVREDE BULUNAN YAPILARIN İŞLEVİ</th></tr>
<tr><td>Yapının adı: Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı</td><td rowspan="8">İLK İŞLEV: KONAKLAMA YAPISI
SÜVARİ KIŞLASI
NAKLİYE TABURU KIŞLASI
KÜLTÜR MERKEZİ
PTT’YE GARAJ HİZMETİ</td><td rowspan="8">EDİRNE DEVLET TİYATROSU VE MÜZE</td><td rowspan="8">KAMUSAL
İŞLETME
HİZMET
TİCARET
İBADET</td></tr>
<tr><td>Yapım yılı: 1609</td></tr>
<tr><td>Üslubu: Klasik Dönem Osmanlı</td></tr>
<tr><td>Plan tipi: Menzil Kervansarayı</td></tr>
<tr><td>Kat Adedi: 1</td></tr>
<tr><td>Malzeme: Kesme taş + tuğla + ahşap</td></tr>
<tr><td>Yapım tekniği: Kagir yığma</td></tr>
<tr><td>Mülkiyeti: Vakıflar Genel Müdürlüğü</td></tr>
</table>

KERVANSARAY İŞLEVİ	TİYATRO SALONU İŞLEVİ
	
Görçenlik Bölümü	• Tiyatro Salonu ve Müzenin giriş Bölümü olarak kullanılmaktadır. Tiyatro oyunu başlamadan önce seyirciler bu alanda beklemektedirler. Seyirciler tarihi mekânın yükselti bölümlerine ya da konulan oturma birimlerine oturmaktadır. • Bu alanda bilet için karşılama birimi ve kafeterya bulunmaktadır.
Konaklama Birimleri (Develik)	• A ve B salonu olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu birimler karşılıklı olarak konumlanmaktadır. • A salonu tiyatro salonudur. • B salonu ise sergi alanı ve müze olarak işlevlendirilmesi planlanmaktadır.

Dükkanlar		• Günümüzde dükkanların restorasyonu tamamlanmış ve Edirne ilinin meşhur ürünlerinin satılacağı bir alan olarak tasarlanmaktadır. Böylece şehrin bu alanındaki sirkülasyona katkı sağlaması planlanmaktadır.
OLUMLU ÖZELLİKLER		**OLUMSUZ ÖZELLİKLER**
KONUM AÇISINDAN ANALİZ	• Kent merkezinde bulunmaktadır ve toplu taşıma araçları ile ulaşılabilir konumdadır. • İkinci bir giriş mevcuttur. Fakat kullanılmamaktadır.	• Yapıya giriş bölümünde yaya trafiğine yönelik bir tasarım yoktur. Yol kotu yükselmiş, bu durum kaldırımı yok etmiştir, dükkanlar da yol kotunun altında kalmıştır. Erişilebilirlik açısından tehlikeli ve olumsuz bir durum yaratmaktadır. Ayrıca yol kotunun altında kaldığı için su baskınları riski taşımaktadır. • Engelli bireyler için rampalar, korkuluklar gibi düzenlemelere yer verilmemiştir. • Engelliler için yürüyüş güzergâh bantları bulunmamaktadır. Bu bantlar yapıldığı takdirde bina içerisine kadar gitmelidir. • Yapı girişi dışarıdan bakıldığında algılanmamakta, çevredeki diğer yapıların arasında kaybolmaktadır.

MEKANSAL ANALİZ	**GİRİŞ**	• Sergi, kermes, bekleme alanı gibi işlevler için uygundur. • İçeride mini kafeterya bulunmaktadır. Kullanıcıların yiyecek, içecek ihtiyaçlarını karşılaması açısından olumludur. • Ayrıca kafeterya mekâna sonradan getirilen ayrı bir tasarımdır. Tarihi yapının dokusuna zarar vermeden ek bir modül getirilmesi olumlu bir yaklaşımdır. • Avluya bakan cephe sayesinde çok iyi ışık alan bir alandır. • Yapının yüksek tavanlı olması, kullanıcıların pozitif bir hissiyat geliştirmesinde etkili olabilir.	• Giriş kapısı ve pencerelerinde alüminyum malzeme kullanılmıştır. Kullanılan bu malzeme yapının karakterine ve tarihi niteliğine uygun değildir. • Çatı bölümünün hizasında bulunan yer döşemesinde mermer kaplama bulunmaktadır. Yapının karakterine ait olmayan bu kaplamanın anlık bir çözümün ürünü olduğu düşünülmektedir. Yapının karakterine uygun bir döşeme kaplaması ile değiştirilmelidir. • Giriş bölümü tuvaletlere uzaktadır. • Ayrıca tuvaletleri gösteren herhangi bir levha bulunmamaktadır.

MEKANSAL ANALİZ	**TİYATRO SALONU**	• Tiyatro Gösterileri, toplantı ve konferanslar için uygundur. • Şehirde Devlet Tiyatrosu alanı oluşturulması açısından kamusal fayda bağlamında değerlidir. • Salonun orijinal yapısı olabildiğince korunmuştur. • Yapılan tasarım sökülüp takılabilir yapıya zarar vermeyen bir tasarımdır. Tarihi yapının korunması hususunda hassas davranılmıştır. • Sahne ve kulis duvarlarla değil, bölücü panellerle ayrılmıştır. • Mekânın dokusunu yansıtması açısından sahne ve seyirci bölümü	• Ortasında bulunan kolon sırası yüzünden mekân kapasitesi 250 kişi ile sınırlandırılmıştır. • Mekânın içinde bulunan tuvalet ile kulisler arasında sahne bulunması oyuncuların ihtiyaçları gidermesi açısından olumsuz bir durum teşkil etmektedir. • Ayrıca tuvaletin sadece bir adet bulunması olumsuzdur. Oyuncular için tuvalet yetersizdir. • Teknik ekip için herhangi kapalı bir ortam olmaması, ses geçirmesi açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır. • Engelli bireylerin tiyatro salonundan yararlanması açısından sahne önünde ve girişinde gerekli alan ve rampalar bulunmamaktadır. Erişilebilirlik ve herkes için tasarım kapsamında olumsuz bir örnektir. • Yangın işaret levhaları bulunmamaktadır. • Acil çıkış işaret ve şeritleri bulunmamaktadır. • İzleyicilerin tuvalete gidebilmeleri için avludan geçmeleri gerekmektedir.

MEKANSAL ANALİZ	**TİYATRO SALONU**	arasında kalan döşeme cam ile kaplanmıştır. • Ocak bölümleri aydınlatılmış, mekan karakteri ön plana çıkarılmıştır. • Yapının yüksek tavanlı olması, kullanıcıların pozitif bir hissiyat geliştirmesinde etkili olabilir.	
	B SALONU	• Yapının yüksek tavanlı olması, kullanıcıların pozitif bir hissiyat geliştirmesinde etkili olabilir.	• Ortasında bulunan kolon sırası yüzünden mekanda tasarımsal kısıtlanma olabilecektir.
	WC	• Tuvaletlere tiyatro salonundan çıkıp avludan geçerek ulaşılmaktadır. Bu durum gürültü açısından incelendiğinde olumlu sayılabilir.	• Tuvaletlerin salona uzak bir konumda bulunması kullanıcıların anlık ihtiyaçları karşılaması açısından olumsuz bir durum yaratabilir. • Tesisat kurulumu ile yapının özgünlüğüne zarar verilmiştir. Fakat bu durum ihtiyaç çerçevesinde olduğu için kabul edilebilir bir durumdur.

	AVLU	• Avluda hem açık hem de üzeri örtülü alan bulunması hava koşullarının olumsuz etkisini azaltması açısından olumludur.	• Avluda oturma birimlerinin bulunmaması avlunun daha iyi değerlendirilebilmesi açısından olumsuz bir yan barındırmaktadır.
	DÜKKANLAR	• Dükkân bölümleri yapılan yeni restorasyon ile yapıya daha uygun hale getirilmiştir. Doğramalar ahşap görünümlü yapılmıştır. Ve dükkanların Edirne ilinin meşhur ürünlerinin satılacağı yerler olarak tasarlanması amaçlanmakta dır. Bu da hem çevre için hem halk için hem de alan sirkülasyonu için olumlu yönler taşımaktadır.	• Dükkân önlerinde yayalar için bir alan bulunmaması dükkanlar açısından olumsuz bir özellik olarak düşünülmektedir.

	İDARİ BÜROLAR	• Girişi avludan yapılmaktadır. • Tiyatro salonuna girmeden soldan konumlanmış olması, idari büronun ulaşılabilirliği açısından olumludur.	

Şekil 3.71. Kervansaraydan Tiyatro Salonuna Yeniden Kullanım İncelemesi

(Eraybat, F, G. (2018). *Anıtsal Türk Mimarlık Örneklerinden Deveci Han'ın Yeniden İşlevlendirilmesi* makalesinde bulunan tablodan derlenmiş ve Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı değerlendirilmesi yapılmıştır.)

YENİ İŞLEVİN ANALİZİ		
Kriterler	**Ölçüt** **(Olumlu, Olumsuz, Kısmen)**	**Yorum**
Mekansal ve çevresel ihtiyaçlar karşılanmaktadır.	Kısmen	• Yeni işlev analizine bakılacak olursa; yeni işlevin kentin ihtiyacını karşıladığını kesinlikle söylemek mümkündür. Devlet Tiyatrosu Edirne ili için kültürel bir fayda niteliği taşımaktadır. Bu
Mekân boyutları yeni işlev için yeterlidir.	Kısmen	
Mekanlar arası işlev ilişkisi bulunmaktadır.	Kısmen	

Çağdaş ekle işlevsellik sağlanmaktadır.	Kısmen	durum aynı zamanda toplumsal olarak da faydalı olmaktadır. Edirne ili sakinlerinin ve ziyaretçilerinin Devlet Tiyatrosu oyunlarını izleyebilecekleri bir tiyatro salonlarının olması olumlu bir durumdur. • Yapı ve çevresi açısından bakılacak olursa ekonomik fayda sağlanmıştır. Yapı çevresindeki dükkanlardan tiyatro izlemeye ya da kervansarayı ziyaret etmeye gelen kullanıcılar ürün satın alabilmekte ve bu da halka ekonomik fayda sağlandığı anlamına gelmektedir. • Mekân boyutları ihtiyacı karşılamaktadır.
Engelli erişimi açısından mekân elverişlidir.	Olumsuz	
İşlev yakın çevre ile uyumludur.	Olumlu	
Kentin ihtiyaçları karşılanmaktadır.	Olumlu	
Yapıya ve çevreye saygılı işlev seçilmiştir.	Olumlu	
Kültürel fayda sağlanmaktadır.	Olumlu	
Toplumsal fayda sağlanmaktadır.	Olumlu	
Ekonomik fayda sağlanmaktadır.	Olumlu	
Kurumsal imaj-prestij sağlanmaktadır.	Olumlu	

Şekil 3.72. Yeniden Kullanımda Yeni İşlevin Analizi

(Eraybat, F, G. (2018). *Anıtsal Türk Mimarlık Örneklerinden Deveci Han'ın Yeniden İşlevlendirilmesi* makalesinde bulunan tablodan derlenmiş ve Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı değerlendirilmesi yapılmıştır.)

TARİHİ MEKANDA ERİŞİLEBİLİRLİK ANALİZİ		
Kriterler	**Ölçüt** **Olumlu, Olumsuz, Kısmen**	**Yorum**
Otopark erişilebilirdir.	Olumsuz	• Yapının bir otoparkı bulunmamaktadır bu yüzden erişilebilirlik herkes için bir problemdir. • Sadece yapının arka cephesinin olduğu alanda araba park etmek için bir alan vardır. Fakat bu alan da yetersizdir. • Otopark sonrasında yapıya ulaşım rotasında yaya kaldırımı çoğunlukla bulunmamakta yayalar taşıt yolundan ilerlemek zorunda kalmaktadır. Yayaların yürüyebileceği güvenli bir yol bulunmamaktadır. Bu da tehlikeli bir durum oluşturmaktadır. Engelli bireyler için de herhangi bir yürüyüş rotası bulunmamaktadır. • Var olan kaldırımlar ise yol kotunun yükselmesi ile beraber yol kotuna çok yakın bir seviyede bulunmaktadır.
Kotlara ulaşım sağlanabilmektedir. (Asansör – rampa – lift kullanımı)	Olumsuz	
Tuvaletler erişilebilirdir.	Olumsuz	
Kafe, satış birimi gibi hizmetler erişilebilirdir.	Kısmen	
Dokunarak gezme olanağı bulunmaktadır.	Olumsuz	
Braille yazısı ve sesli sistemlerle hizmet sunulmaktadır. (Tanıtım amaçlı broşürler ve menüler)	Olumsuz	
Sergi alanında sesli betimleme bulunmaktadır.	Olumsuz	
İşaret dili rehberleri vardır.	Olumsuz	
Web sitesinde güncel bilgilerle engelli bireyleri de kapsayan	Olumsuz	

bir altyapı bulunmaktadır.		• Genel girişte herhangi bir merdiven bulunmadığı için avluya ve görçenlik bölümüne erişilebilmektedir. Ancak tiyatro salonuna girişte 2 adet basamak bulunması engelli bireyler açısından sorun teşkil edebilmektedir. Bu bölüme takılıp sökülebilir bir rampa eklenmesi düşünülebilir. • Bazı bölümler henüz işlevlendirilmediği için her duruma yönelik tespit yapılamamıştır. • Kafe, satış birimi modülü içeride bulunmakta olup henüz kullanıma açılmamıştır. Fakat konulduğu yer açısından erişilebilirliğinde bir sorun olması beklenmemektedir. • Tuvaletlere erişim hava koşullarına göre olumsuzluk taşıyabilmektedir. Çünkü yapı planından dolayı tuvalete gitmek isteyen bir tiyatro izleyicisi avludan ve açık alandan geçmek zorundadır. Bu da tuvalete erişimin hem uzak hem olumsuz durumlar içerdiğini göstermektedir.
Kabartma (3 boyutlu) haritalar kullanılmaktadır.	Olumsuz	
Kılavuz köpek kullanımına imkan verilmektedir.	Bilinmiyor	
Yapının yakın çevresindeki kaldırımlarda rampa bulunmaktadır. Rampa bulunmaktaysa rampaların eğimleri, ölçüleri (genişlikleri), malzemeleri, küpeşte ve korkuluklar uygundur.	Olumsuz	
Araçların park edildiği alandan yapı girişine giden yol erişilebilirdir.	Olumsuz	
Yapıya girişte veya sirkülasyon güzergahında pürüzsüz yüzeyli, kaygan olmayan bir yürüyüş güzergahı vardır.	Olumsuz	
Yapıya düzayak giriş mevcuttur. Eşikler erişilebilir hale getirilmiştir.	Kısmen	
Kapı genişlikleri uygundur.	Olumlu	

Kapının kol yüksekliği ve kapı kolunun biçimi herkesin kullanımına uygundur.	Kısmen	• Ayrıca tuvalet içerisinde engelli bireylerin kullanabilecekleri bir alan bulunmamaktadır. • Dokunarak gezme olanağı, işitsel yardımcılar yoktur. • Yapıya girişte ve içerisinde sirkülasyon güzergahları kaymaz yüzeyler değildir. • Yapıya düzayak giriş mevcuttur.
Yapı içinde yatay sirkülasyon için kullanılan alanların genişliği uygundur.	Kısmen	
Bebek bakım alanı mevcuttur.	Olumsuz	
Herkes için kullanılabilir tuvalet (uygun donanım ve boyut) sağlanmıştır.	Olumsuz	

Şekil 3.73. Tarihi Mekânda Erişilebilirlik Analizi

(Evcil, A.N. 2018. Tarihi Mekanları Korumada Unutulan Boyut: Erişilebilirlik, makalesinde geçen ölçütlerden derlenerek Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın erişilebilirlik incelenmesi yapılmıştır.)

4. SONUÇ

Yeniden işlevlendirme tarihi yapıları korumanın en verimli yöntemlerinden biridir. Bu çalışmada Edirne ilinde bulunan Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın mimari özellikleri, geçirdiği restorasyonlar ve önceki kullanım şekilleri araştırılmıştır. Ve bir sonraki aşamada yeniden işlevlendirilen bu yapının günümüzde taşıdığı Tiyatro Salonu işlevine uygunluğu hem yerinde gözlemlere hem de kullanıcılarla anket yapılarak kullanım sürecinde değerlendirme çalışmasının bulgularına göre incelenmiştir. Yeniden işlevlendirilen binaların erişilebilirlik açısından uygun olmasının önemine değinilmiş olup erişilebilirlik konusu Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı üzerinden örneklendirilmiştir.

Toplanan veriler ışığında varılan sonuçlara göre, binanın konumu tiyatro binası olarak kullanılmak için uygundur. Ancak bu konuma erişimde engelli bireyler için rotalar düzenlenmelidir. Ayrıca yayalar için kaldırımlar yol kotuyla neredeyse birleşmiş ve tehlikeli bir durum yaratmaktadır. Bu durumunda düzeltilmesi gerekmektedir. Yapı konum olarak toplu taşıma duraklarına yakın merkezi bir noktada bulunmaktadır.

Yapının girişi dışarıdan bakıldığın çevresinde bulunan yapılardan dolayı iyi algılanamamaktadır.

Mekân boyutları tiyatro salonu olarak kullanılmak için uygundur. Ve ayrıca tiyatro salonu olarak kullanılan mekânın yapı içerisindeki konumu da yeni işlev açısından incelendiğinde uygundur. Yapıya girişte otopark yapının arka cephesinde kalmaktadır ve alan olarak yetersizdir. Bina engelli bireylerin kullanımına elverişli değildir. Bina içerisindeki bekleme alanları iç mekanlarda yeterli denilebilir fakat avluda dinlenme birimleri bulunmamaktadır.

Tiyatro salonundaki oturma birimleri rahat ve yeterli sayıdadır. Fakat tiyatro salonu engelli bireyler için uygun değildir. Tiyatro salonundaki odak görüş mesafesi yeterlidir. Seyirciler sahneyi rahatlıkla görebilmektedirler. Sahne boyutu yeterlidir. Bina avlusunda hem kapalı hem de açık birimler bulunmaktadır. Bu da hava koşullarından etkilenmeden avlunun kullanımını sağlar. Tuvaletler kullanıcılar için rahatça erişilebilir bir konumda bulunmamaktadır. Mekanlar içerisindeki doluluk – boşluk oranı dengeli, mekanlar ferahtır. Bina içerisinde yeterli düzeyde ilan ve duyuru panosu bulunmamaktadır. Tuvaletler yeterli sayıda değildir. Giriş sonrası tiyatro salonuna erişim kolaydır. Çöp kutuları yeterli sayıda değildir. Geçişler rahattır.

Kervansaray binası yeni işlevi ile beraber estetik açıdan olumlu bir tasarımdır. Tarihi değeri yansıtması olumlu bir durumdur. Tarihi değeri yansıtırken mekânın yeniden kullanımında kamusal fayda gözetilmesi açısından pozitif bir örnektir. Mekanlar kendi içlerinde uyumludur. Yapı çevresiyle ise kısmen uyumludur denilebilir. Yapı çevresinde yeterli düzeyde yeşil alan bulunmaktadır. Binada kullanılan güncel malzemeler yapının tarihi değerine ve orijinal malzemelerine kısmen uyumludur. Bina içerisinde kervansarayın tarihi değeri ile ilgili bilgilendirme levhaları yeterli değildir.

Binanın yapay aydınlatma elemanları yeterlidir. Isısal konfor sağlanmıştır ve tavan yüksekliği yeterlidir. Tiyatro salonu teknik ekipman açısından yeterlidir. Mekânın izolasyonu sağlanmıştır. Hava ve su geçişi yoktur. Mekandaki havalandırma kalitesi yeterlidir. Mekanlarda uygun ses yalıtımı bulunmaktadır. Tiyatro salonundaki akustik oyun sahnelemek için uygundur. Tiyatro salonunda kullanılan döşeme, perde akustik açıdan uygundur.

Teknik ekip mekân içerisinde doğru konumlandırılmıştır fakat gürültü açısından ortamdan izole edilmemiştir.

Tüm bu literatür taraması, yerinde gözlem ve kullanım sürecinde değerlendirmelere dayanılarak bazı öneriler sunulması gerekli görülmüştür.

- Günümüzde dükkanlar tekrar restore edilmiştir. Dükkân girişleri ahşap doğrama olacak şekilde ve aslına uygun biçimlerde yeniden yapılmıştır.

- Tiyatro ve sergi salonu yapısına giriş bölümünde alüminyum doğrama kapı ve pencereler yer almaktadır. Giriş kapısındaki bu durum tarihi mekânın karakteriyle bağdaşmamaktadır ve bu bölüm üzerine yeniden düşünülmelidir. Bu bölümde yapının malzemesini öne çıkarabilecek saydam malzemeli çözümlere gidilebilir.
- Literatürde bulunan önceki bilgilere göre kanal tip merkezi klima sistemi salonlarda kurulmuş ve iklimlendirme sağlanmıştır. Kışın ısınma için ise küçük gruplar için ısıtıcı kullanıldığı söylenmektedir, eskiden bu sebeple iklimsel konfor olumsuz değerlendirilmiştir. Günümüzde ise tiyatro salonu olarak yeniden işlevlendirilen bölümde radyatörler ile ısıtma sağlanmaktadır. Konfor düzeyi incelendiğinde olumlu bulunmuştur.
- Günümüzde ortaya çıkan covid-19 salgını sonrasında kamusal mekanlarda kullanım zorlukları ortaya çıkmış ve geçici güncel çözümlere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda salgın durumlarında yeniden işlevlendirilen kervansaray yapısında da çözümlere gidilmeli, açık alanlar (avlu) aktif hale getirilerek ziyarete gelen kullanıcıların uygun iklimsel koşullar doğrultusunda bekleme alanlarının çözümü bu alanda sağlanmalıdır. Salgın kapsamında tasarımsal çözümlerden bazıları da mekâna girişte karmaşanın engellenmesi ve sosyal mesafenin sağlanması açısından bir birim oluşturulabilir. Bunların yanı sıra dezenfektan üniteleri bulunmalıdır. Koltuklar arasında mesafenin sağlanması için bir koltuk boşluk bırakılmalı, sosyal mesafeli oturma kombinasyonlarına göre düzenleme yapılmalı ya da koltuklar arası siperlikler geçici çözüm olarak eklenmelidir. Yüzeyler kolay temizlenebilir malzemelerden yapılmalıdır. Bilet alım noktasında temassız sistemler düşünülebilir.
- Yine salgın durumlarında bireysel ya da 2-3 kişilik oturma ve bekleme alanları düşünülmelidir.
- Tiyatro salonunda koltuk aralarında LED aydınlatmalar bulunmalıdır, kullanıcıların oturacakları koltuğa erişebilmeleri açısından önem arz etmektedir.
- Engelli bireyler için tiyatro salonunun seyirci bölümünün ilk sırasında uygun ölçülerde boşluklar oluşturulmalı, korkuluklar engelli bireylere yönelik tasarlanmalıdır. Mekâna ve salonlara ulaşımda rampalar eklenmelidir. Geçiş alanlarının kaymaz malzeme ile kaplanması erişilebilirlik açısından

değerlendirilmelidir. Geçiş ve gezinti güzergahlarında çeşitli biçimlerde (Braille alfabesi, piktogramlar, kılavuz çizgileri, yazı vb. ile) yönlendirmeler yapılmalıdır.

- Herkes için kullanılabilir acil çıkışlar bulunmalıdır.
- Bebek bakım alanları ya da üniteleri bulunmalıdır.
- İhtiyaç olan yerlerde sesli veya görsel uyarıcılar (dijital yazılı panolar) ve sesli betimlemeler bulunmalıdır.
- Kulis tarafından tuvalete ulaşmak için sahneyi geçmek gerekmekte ve oyun sırasında bu mümkün olmamaktadır. Oyuncuların ihtiyaçları açısından bu alan tekrar gözden geçirilmelidir.
- Yangın ikaz ve yönlendirme tabelaları bulunmalıdır.
- Şehir merkezinde kervansarayı ve tiyatro binasını tanıtacak bilgilendirme panoları ve yönlendirme levhaları bulunmalıdır. Şehir merkezinde olan kamusal bu bina halk ile kaynaştırılmalı geri planda kalmamalıdır.

Tüm bu araştırmaların sonucunda yeniden kullanım yöntemi ile bakımına ve hayatta kalmaya devam etmesi sağlanan yapılar için söylenilebilecek öneriler şunlardır. Yapılara uygun işlev seçilmesi yapının sürekliliği açısından önem arz etmektedir. Yapıya yeni işlev seçerken ise yapının bulunduğu konuma göre ve bu konumda yaşayan insanların ihtiyaçlarına göre, mekânsal bellekteki yerine ve önemine göre işlev verilmelidir. Yapının eski işlevi ve yeni işlevinin uyumlu olması, yapıda yapılacak değişikliklerin dolayısı ile yapıya verilebilecek hasarın minimuma indirilmesini sağlaması açısından önem taşımaktadır. Yapının taşıdığı mimari değer ve yapının hangi grup yapı olduğuna bakılarak işlev seçimine gidilmelidir. Mekân boyutları ve mekân organizasyonu da yeni işlev seçimine giderken dikkate alınmalıdır. Mekânın yeniden işlevlendirilmesi aşamasında yeni tasarımı için ise önce yapının tarihi araştırılıp yapıda meydana gelen değişiklikler rölöve ve restitüsyon çalışmaları ile ortaya konmalıdır. Yapıya erişilebilirliğin kolay olup olmadığı değerlendirilmeli bu yönde çalışmalar yapılmalıdır. Yapının mimari diline saygılı bir yaklaşım ile yeni tasarım yapılmalıdır ve malzeme seçimleri yine buna göre olmalıdır. Yapının tarihi belge niteliğine zarar verilmemeli, tarihi belge özelliği taşıyan bölümleri arka planda bırakılmamalıdır. Yapı elamanlarında meydana gelen hasarlara göre değişime, onarıma gidilmelidir. Yapıya eklenen yeni ekler ya da sirkülasyon elemanları yapıya zarar vermeyen bir sistemle tasarlanmış olmalıdır. Yapının kendine has dokusunu ön plana çıkaracak ve tarihi

mekânsal algının deneyimlenebilir olduğu bir tasarıma gidilmelidir. Tarihi mekanlara, mekânlar içerisindeki hizmetlere ve mekân hakkındaki bilgilere herkes erişebilmelidir. Bunun için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konularda daha fazla uzman yetiştirilmeli ve tarihi mekân tasarımlarında bu uzmanlar ile birlikte çalışılmalıdır.

Bu tezle birlikte literatüre tarihi mekanların yeniden işlevlendirilmesinde ele alınacak kriterler bağlamında katkıda bulunulmuş olacaktır. Erişilebilirlik konusu ile ilgili ise tarihi mekanlarda daha fazla çalışma yapılmalıdır. Tarihi mekanlarda erişilebilirlik konusu model önerileri ile birlikte çalışılmalıdır. Ayrıca bu konu üniversite öğrencilerine de proje dersleri kapsamında ele alınabilir. Öğrencilere etkinlik düzenlenerek tarihi mekânı deneyimlemeleri sağlanırken deneyim sonrasında ksd anketi yapılarak mekânsal konforun sağlanıp sağlanamadığı ve bunun önemi uygulama yöntemi ile gösterilebilir.

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. (2017). *Tarihi Çevrede Koruma ve Restorasyon*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları: İstanbul. 9. Baskı. (İlk baskı 1996).

Akbelege, C. (2004). *Haliç ve çevresinde yeniden işlevlendirilen sanayi yapılarının çevre halkla etkileşimi bağlamında incelenmesi ve Silahtarağa Elektrik Santrali için öneriler*. Yüksek Lisans Tezi, Y.T.U Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Altınoluk, Ü. (1998). *Binaların yeniden kullanımı: program-tasarım uygulama kullanım*. Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul.

Anon, (2015). *TC General Directorate for Foundations, Archive of Regional Directoratotes of Edirne.*

Arabacıoğlu, P., Aydemir, I. (2007). *Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı.* Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-dergisi 2 (4), 204-2012. 2 Kasım 2021 tarihinde https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-36349-ARTICLE-ARABACIOGLU.pdf adresinden erişildi.

Ayataç, H. (2018). *Aktif Kamusal Yaşam Ve Aktif Kamusal Mekanlar.* Şehir & Toplum. 11, 29-39.

Aycibin, S. (2018). *Anadolu Kervansaraylarının Tarihsel ve Mimari Gelişimi, Kervansaray Yapılarının İşlevlendirilerek Yeniden Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aydınlı, S. (1993). *Mimarlıkta Estetik Değerler*. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.

Bartolacci, J. (2022). *Architecture For All: 10 Thoughtfully Designed Buildings for People With Disabilities.* 10 mart 2022 tarihinde https://architizer.com/blog/inspiration/collections/design-for-disabilities/ adresinden erişildi.

Başa, A.B. (2007). *Yapıların otel olarak yeniden kullanım bağlamında mekansal dönüşümlerinin kavramsal ve kuramsal analizi*. Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bezmez ve Yardımcı, (2013). *Kent Vatandaşlığı, Kent Hakkı ve Sakat Hakları*. 107-119, Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları, Yazarlar: S. Zeybekoğlu Sadri vd., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Boyacıoğlu, E. Ve Çağlar, S. (2014). *Engellilerin Turizm Hizmetlerine Erişilebilirlikleri*. Gazi Üniversitesi, Ankara. 15. Ulusal Turizm Kongresi Bildirileri Kitabı.

Burden, E. (2004). *Illustrated Dictionary of Architectural Preservation : Restoration, Renovation, Rehabilitation, Reuse*. McGraw-Hill Press, New York, 2004.

Cabarova,L. (2017). *Tarihi eserlerin yeniden işlevlendirilmesinde iç mekân tasarım analizleri ve Bakü İçerişehir "Şirvanşahlar Sarayı" örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Chawaliborg, K. (2009) *Tasarıma Kapsayıcı Yaklaşım: Herkes İçin Tasarım Kullanıcı Dostu Mekanlara Duyulan İhtiyaç*. Mimarlık, 347. 15 Kasım 2021 tarihinde www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=361&RecID=2064 adresinden erişildi.

Çağlar, S. (2012). *Engellilerin Erişilebilirlik Hakkı ve Türkiye'de Erişilebilirlikleri*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 61, 2, 541-598.

Çetin, İ. (2015). *Sergi mekanlarına dönüştürülen, işlevini yitirmiş olan yapıların çağdaş sergileme anlayışı kapsamında irdelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Çivici, E. *Revize Restorasyon Plan.*

Çobanoğlu, A.V. (1994). *TDV İslam Ansiklopedisi.* C. 10 S. 546-547.

Delaqua, V. (2012). *Teatro Erotides de Campos – Engenho Central / Brasil Arquitetura*. 15 Ekim 2021 tarihinde https://www.archdaily.com.br/br/01-78395/teatro-erotides-de-campos-engenho-central-brasil-arquitetura adresinden erişildi.

Edirne Valiliği. (2013). *81 İlde Kültür ve Şehir, Edirne.* 10 Şubat 2022 tarihinde https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/edirne/gezilecekyer/bedesten#:~:text=Edirne%20Bedesteni%20-%20Edirne,yapının%20dört%20yanında%20kapılar%20vardır adresinden erişildi.

Eraybat, F, G. (2011). *Tarihi Konaklama Yapılarının Doğuşu, Gelişimi ve Günümüzde Çağdaş İşlevle Değerlendirilmesi: Edirne Rüstempaşa Kervansarayı Örneği*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Eraybat, F, G. (2018). *Anıtsal Türk Mimarlık Örneklerinden Deveci Han'ın Yeniden İşlevlendirilmesi*. SUTAD, Bahar 2018; (43): 537-559.

Eraybat Pehlivan, G, F. (2018). *Edirne Rüstempaşa Kervansarayı'nın Yeni İşlevinin Değerlendirilmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, Araştırma makalesi, MBUD 2018, 3(2):1-20.

Erder, C. (2007), *Tarihi Çevre Bilinci*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Basım İşliği.

European Commission (2003). *2010: A Europe Accessiblle For All: Report From the Group of Experts Set up by the European Commission*.

Evcil, A.N. (2012). *Türkiye'de Mimarlık Eğitiminde Herkes İçin Tasarım*. Mimarist, 45, 3, 108-111.

Evcil, A.N. (2014). *Herkes İçin Tasarım Evrensel Tasarım*. Boğaziçi Yayınları.

Evcil, A. N. (2018). *Tarihi Mekânları Korumada Unutulan Boyut: Erişilebilirlik*. Şehir & Toplum, 11, 41-50.

Evcil, A.N. (2020). *Pandemi Sürecinde Katlanan Erişebilirlik Sorunu.* Kentli Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 37, Eylül 2020, 58-61.

Fakıbaba, D. E. (2017). *Yeniden işlevlendirilen endüstri yapılarında iç mekan bağlamında kullanım sorunları*. İç Mimarlık Araştırmaları Sempozyumu, Başkent Üniversitesi. Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Ankara.

G. Anton. (2017). *Adaptive Reuse Architecture 101 – Evolution, Definition Examples*. 3 Ekim 2021 tarihinde https://www.architecturelab.net/adaptive-reuse/ adresinden erişildi.

Gezi Kumbarası. (2018). (fotoğraf). *Kurşunlu Han- Üsküp.* 21 Ekim 2021 tarihinde https://gezikumbarasi.com/wp-content/uploads/2018/09/Kursunlu-Han-Üsküp.jpg adresinde erişildi.

Gezi Rehberleri. (2016) (fotoğraf). *Antalya Kaleiçi Gezilecek Yerleri.* 12 Kasım 2021 tarihinde https://www.gezirehberleri.com/kaleici/ adresinden erişildi.

Girod, P. ve Merkx, E. (2008). *Selexyz Dominicanen Bookstore, A renewed 13th century architecture.* 20 Ekim 2021 tarihinde https://www.archilovers.com/projects/6498/selexyz-dominicanen-bookstore.html#info adresinden erişildi.

Güler, G.A. ve Tutal O. (2017). *Tarihi Yapılarda Erişilebilirlik ve Kullanılabilirlik*. Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu / 2-3-4 Kasım 2017.

Hadrian Kapısı. (Üç Kapılar). (fotoğraf) 15 mart 2022 tarihinde https://www.tripadvisor.com.tr/ShowUserReviews-g297962-d295915-r524164626-Hadrian_s_Gate-Antalya_Turkish_Mediterranean_Coast.html adresinden erişildi.

Hesapçıoğlu, B. (2019) *Edirne Merkez Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı Kuzeybatı Konaklama Mekânı Tiyatro Salonu Düzenleme Proje Raporları ve Fotoğraf Albümü.* Edirne İli Çevre Koruma Vakfı.

Highfield, D. (1987). *Rehabilitation and re-use of old buildings,* E&FN Spon Press, New York.

Kadri Usta fotoğraf arşivi. 2021.

Kara, M. K. (2011). *Herkes için Erişilebilir Kentler ve Yerel Yönetimlerin Yükümlülükleri*. Standart Ekonomik ve Teknik Dergi, 94, 66-73.

Kaşlı,B. (2009). *İstanbul'da yeniden işlevlendirilen korumaya değer endüstri yapıları ve iç mekân müdahaleleri: Santral İstanbul örneği.* Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya,S., Yerli,Ö.,Döner,S. (2015). *Endüstriyel alanların endüstriyel parklara dönüşümü*. Düzce Ü. Bilim ve Teknoloji Dergisi, 3 s:518-534.

Konak,N. (2019). *Yeniden İşlevlendirme Kapsamında Bir Endüstriyel Miras Örneği Olan Seka Kâğıt Müzesi'nin İç Mekân Analizi.* Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kuban, D. (1998). *Mimarlık kavramları. Tarihsel perspektif içinde mimarlığın kuramsal sözlüğüne giriş*. Yem Yayınları, İstanbul.

Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Yapı Endüstrisi Yayını.

Kuban, D. (2003). *Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar*. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Vakıflar Dergisi, Ocak 196 Sayı: VIII Ayrı Baskı.

Kuban, D. (2007). *Osmanlı Mimarisi*. Yem Yayınları, İstanbul.

Küçükkaya A. G. (1991). *Mimarbaşı Sedefkar Mehmet Ağa Dönemi Edirne Yapıları ve Defterdar Ekmekçioğlu Ahmet Paşa.* Araştırma Makalesi. C.55 S.213 Sayfa. 393-414 Türk Tarih Kurumu.

Küçükkaya, A.G. (2006). *Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı (Ayşekadın Kervansarayı)*. Yöre Dergisi, Sayı 76, Edirne.

Mankan, M. (2019). *Erişilebilirlik Kavramı ve Erişilebilirliğin Mevzuatlar Açısından Değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Mıhlayanlar, E. Aydın, D. (2017). *Investigation of Edirne Ekmekçizade Ahmet Pasha Caravanserai in Terms of Refunctioning.* European Conference On Science, Art & Culture Prague, October 19-22, 2017. S. 52-64.

Ölmez, O. fotoğraf arşivi. 2021- 2022.

Öter, A.H. (1996*). Kullanımdışı kalmış binaların dönüştürülmesi sorununa ilişkin bir deneme,* Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özer, F. (2006). *Mekân yönünden süreklilik. Osmanlı Kültürel Mirası ve Mimarlıkta Süreklilik içinde.* İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları. İstanbul. S.40-45.

Peremeci, O.N. (2011). *Edirne Tarihi*. Bellek Yayınları, İstanbul.

Pintos, P. (2020). *Art and Culture Center Kalevan Navetta / Hirvilammi Architects*. 10 Ekim 2021 tarihinde https://www.archdaily.com/950767/art-and-culture-center-kalevan-navetta-hirvilammi-architects adresinden erişildi.

Selçuk, M. (2006). *Binaların yeniden işlevlendirilmesinde mekânsal kurgunun değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Sezer, S. (2013). *Endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilme sürecinde aydınlatma tasarımı: Ankara Cer Modern örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

SÜMAN, Ş. L. (2000). *Edirne'de 15. ve 16. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Han ve Kervansaraylarının Mimarisi ve Onarım Sorunları*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Şolt, B. H. (2019). *Çağdaş Kent Planlama Anlayışına Bir Örnek: Engelsiz Kent Yaklaşımı*. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, C.6, S.8,36-45.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. *Son Yasal Düzenlemelerde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler El Kitabı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Türk Standardı. (2011). *Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekleri*. (TS 9111) Türk Standartları Enstitüsü.

Tutal, O. (2020). *Tarihi Çevre ve Erişilebilirlik.* Kentli Dergisi, Sayı 37, s.66-71.

USAL, A. (2006). *Edirne Hanları – Kervansarayları*. Edirne: Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı Yayını, sf. 5, edirnevdb.gov.tr.

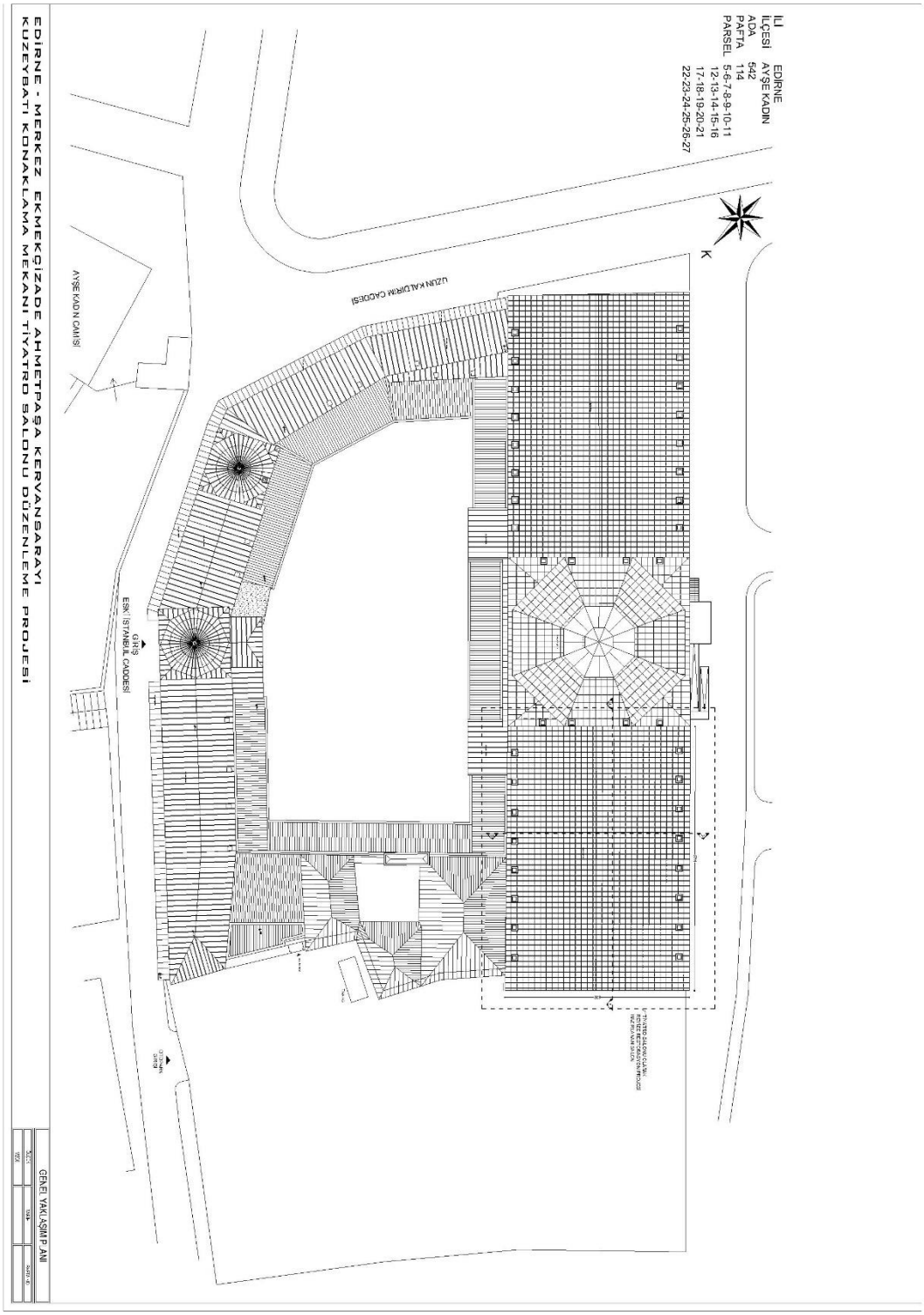
UNESCO. (1972). *Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme.*

Yaldız, E. (2003). *Konya'daki medrese yapılarının yeniden kullanım koşullarına göre değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Konya.

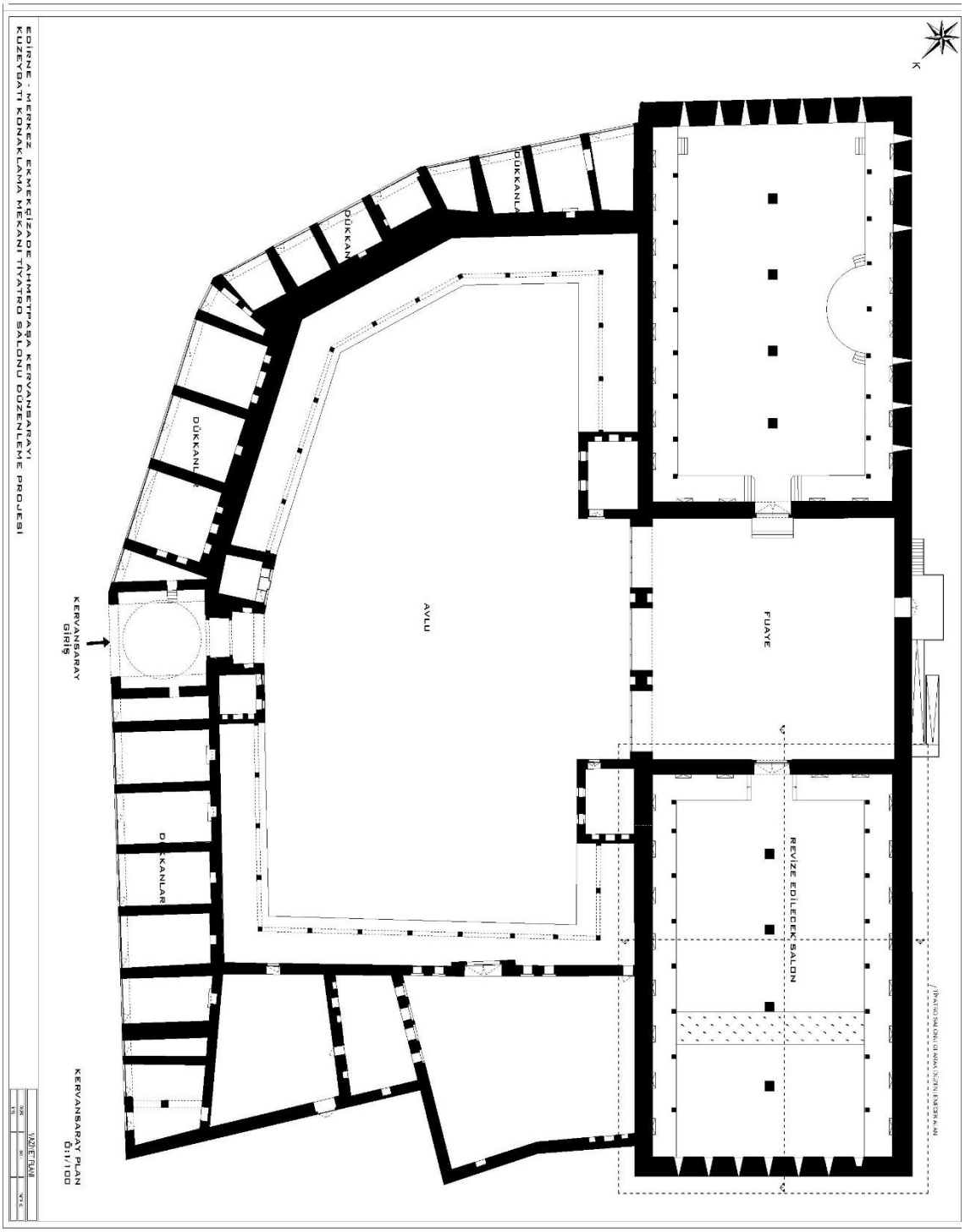
Venedik Tüzüğü. (1964).

Worthing D., Bond S. (2008). *Managing built heritage, the role of cultural significance*. Blackwell, London

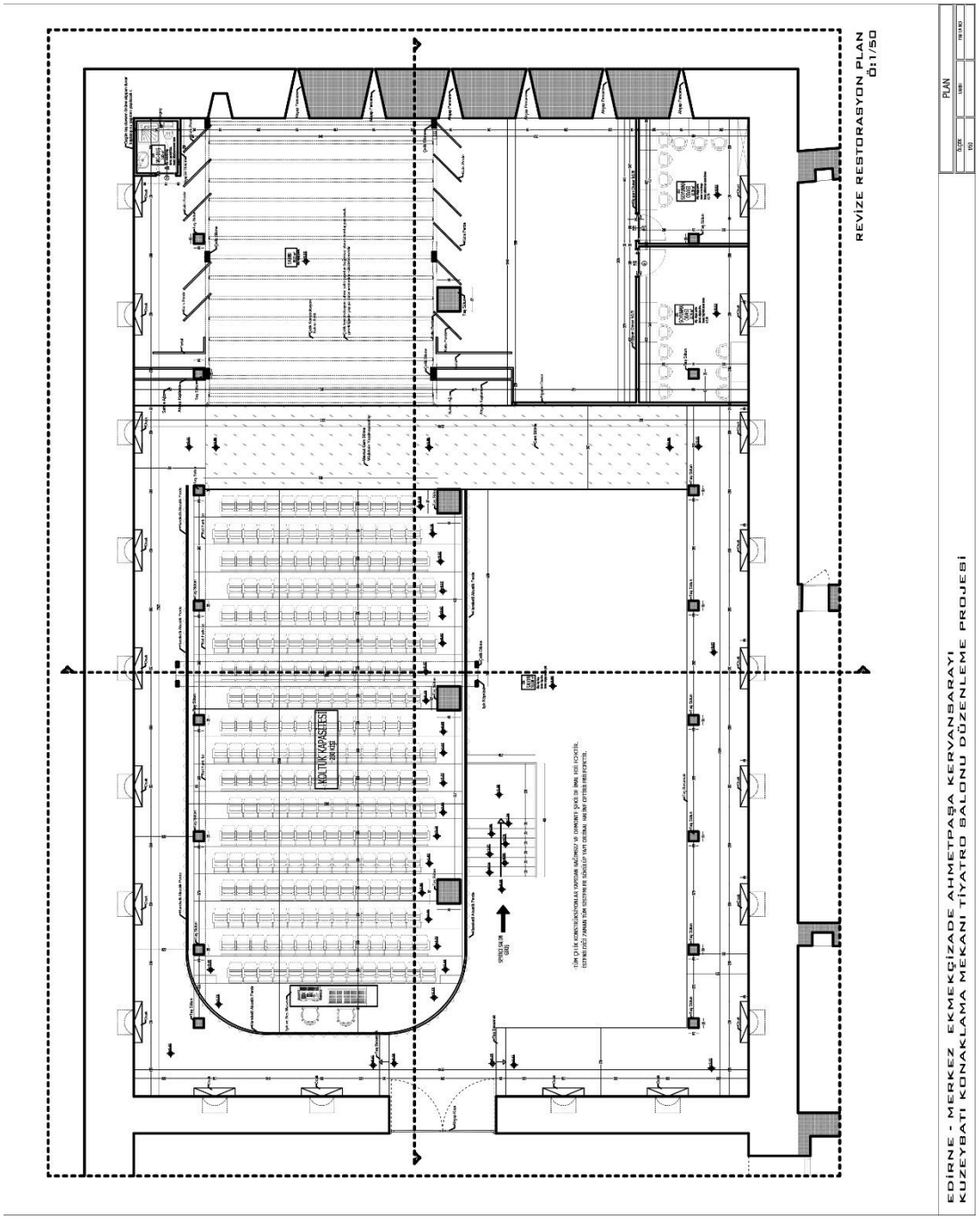
Zobar, G. (2020). *Edirne Rüstempaşa Kervansarayı Restore Edildi.* 15 Şubat 2022 tarihinde https://www.arkeolojikhaber.com/haber-edirne-rustempasa-kervansarayi-restore-edildi-26980/ adresinden erişildi.

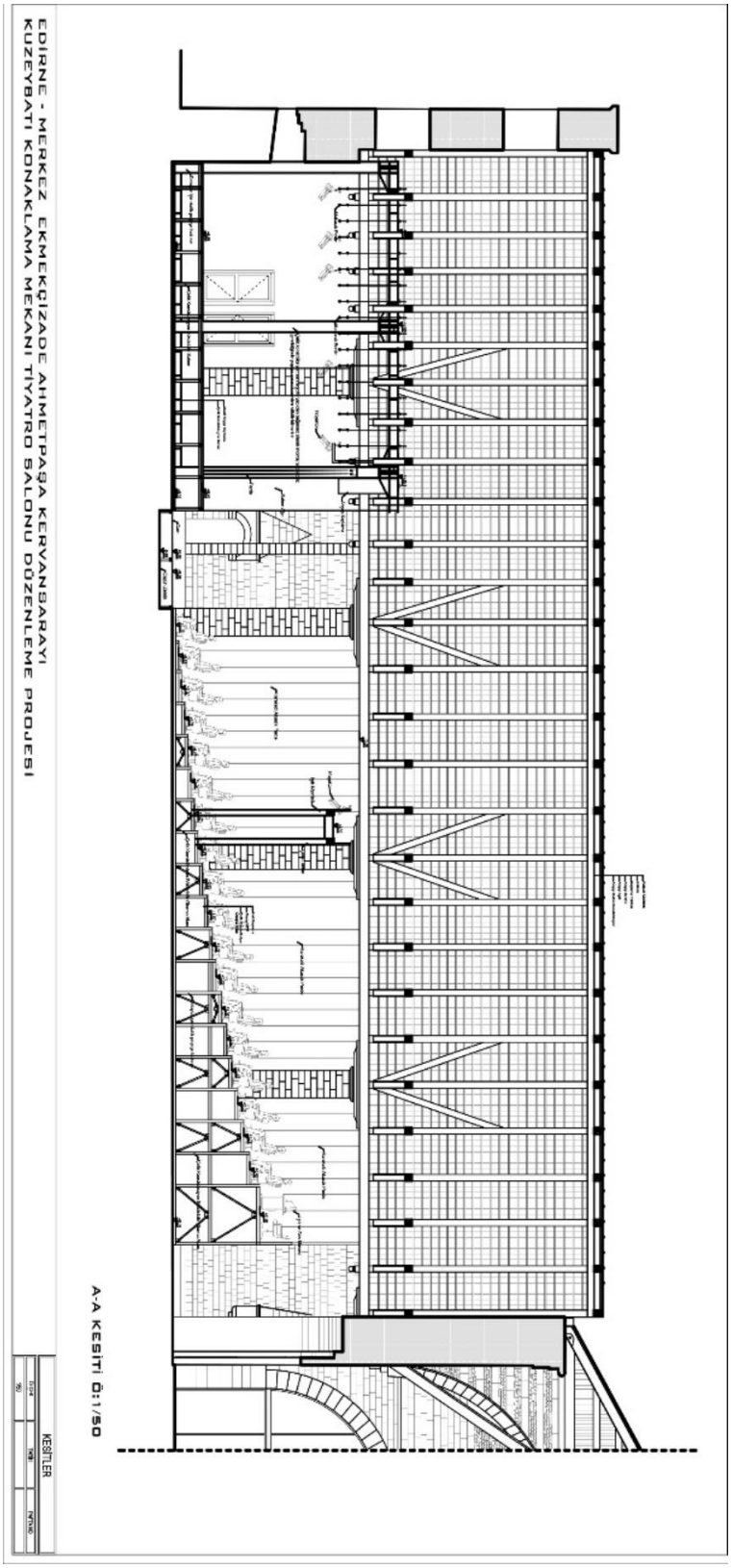
EK 1– GENEL YAKLAŞIM PLANI (Çivici Arşivi)

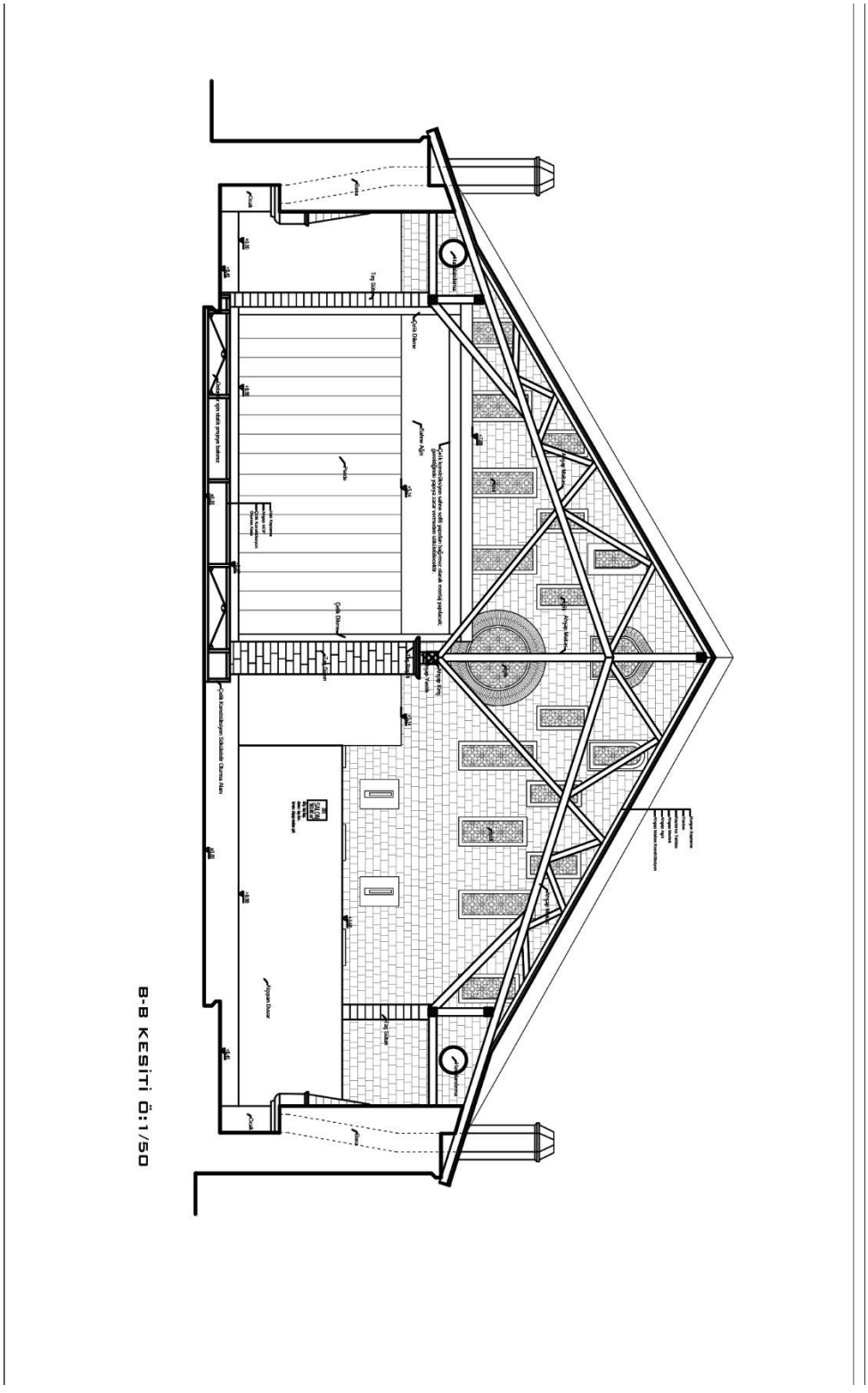
EK 2– VAZİYET PLANI (Çivici Arşivi)

EK 3 – TİYATRO SALONU PLAN (Çivici Arşivi)

EK 4 – KESİT 1 (Çivici Arşivi)

EK 5 – KESİT 2 (Çivici Arşivi)

Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın Edirne Devlet Tiyatrosu Salonu Olarak Kullanımına Yönelik, Kullanıcı-Mekan İletişiminin Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesi Çalışması

Değerli Edirne Devlet Tiyatrosu Kullanıcıları;

Bu çalışma; Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın, Edirne Devlet Tiyatrosu salonu olarak kullanımı üzerine tiyatro salonu ve kullanıcıları ile mekan arasındaki iletişimi görmeyi sağlayacak Kullanım Sürecinde Değerlendirme/ Post Occupancy Evaluation (KSD) / (POE) anketini içermektedir. Bu değerlendirme ile amaçlanan, elde edilen veriler ile gelecek çalışmalar için uygun ve güncel ihtiyaçları karşılayan çözümler üretilmesine olanak sağlamasına katkı yapmaktır.

Bu anket kapsamında elde edilen veriler, Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Yüksek Lisans Programında yürütülen tez çalışması kapsamında kullanılacaktır.

Tüm bilgiler özeldir ve gizlilikleri korunacaktır. Anket süresi yaklaşık 8 Dakika sürmektedir ve üzerinde isim yazılması istenmemektedir.

Sorulara ayırdığınız zaman ve ilgi için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Y. Lisans Öğrencisi Okşan Ölmez

Yaş Aralığınız	18 ve altı	19-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60+

Cinsiyetiniz	Kadın	Erkek	Diğer

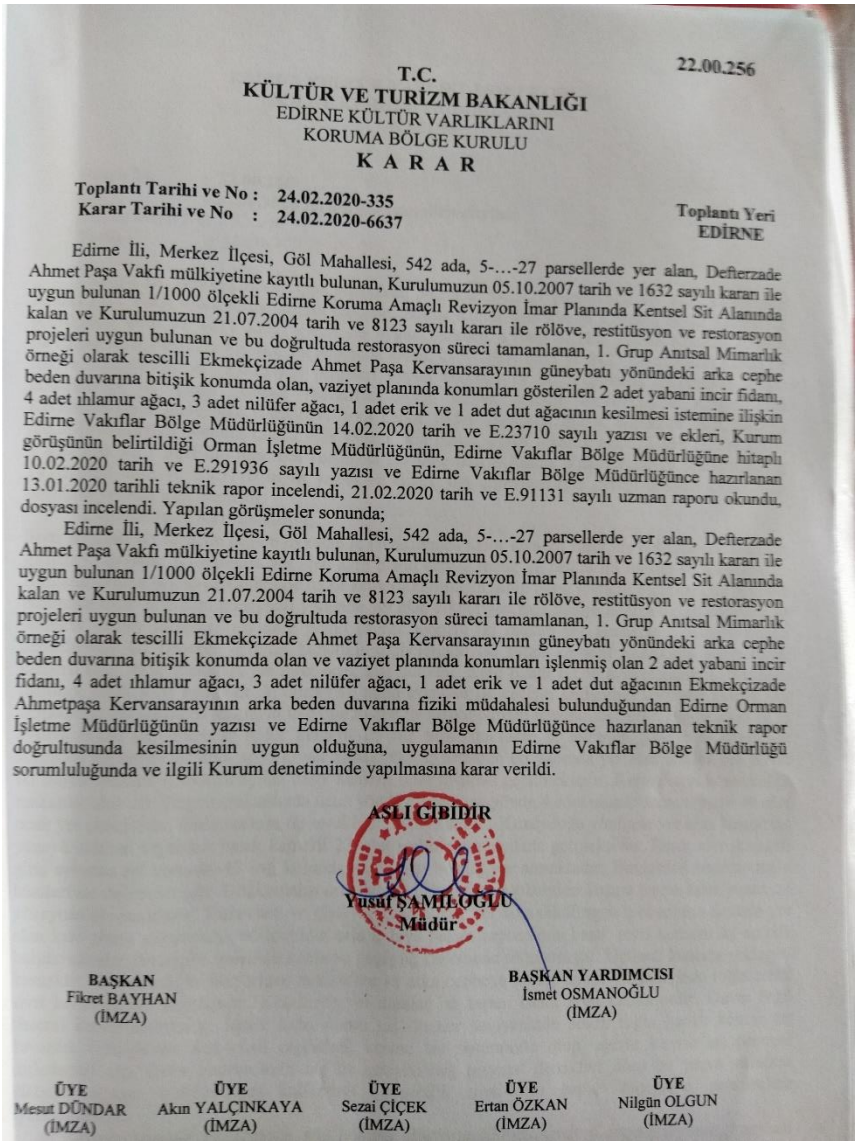
İŞLEVSEL BOYUT	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Binanın konumu tiyatro binası olarak kullanılmak için uygundur.					
Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayının girişi dışarıdan bakıldığında algılanmaktadır.					
Bina içindeki mekanın boyutları tiyatro salonu olarak kullanılmak için uygundur.					
Mekanların bina içindeki konumu tiyatro salonu – wc – sergi alanı olarak kullanılmak için uygundur.					
Mekanlar değişen ihtiyaçlara göre esnektir.					
Binaya girerken ya da çıkarken otoparka ulaşım kolaydır.					
Bina engelli bireylerin kullanımına elverişlidir.					
Bina içerisindeki bekleme alanları yeterli düzeydedir.					
Tiyatro salonundaki oturma alanları yeterli düzeydedir.					
Tiyatro salonundaki oturma birimlerinin boyutları rahat bir kullanım için uygundur.					
Tiyatro salonu engelli bireylerin kullanımına uygundur.					
Tiyatro salonundaki odak görüş mesafesi yeterlidir.					
Tiyatro salonundaki sahne boyutu yeterlidir.					
Bina avlusunda yeterli sayıda oturma, dinlenme birimleri bulunmaktadır.					
Bina avlusunda hem açık hem kapalı birimler bulunmaktadır.					
Wc kullanıcılar için tiyatro salonundan rahatça erişilebilir bir yakınlıktadır.					
Mekanlar içindeki doluluk boşluk oranı dengelidir.(Ortam ferahtır.)					
Bina içerisindeki ilan ve duyuru panoları yeterlidir.					
Tuvaletler yeterli sayıdadır.					
Tuvaletler kullanışlıdır.					
Girişten sonra tiyatro salonuna ulaşım kolaydır.					
Bina içindeki yiyecek- içecek birimi ihtiyacı karşılar.					
Çöp kutuları yeterli sayıdadır.					
Kapılar rahat açılıp - kapanmaktadır. (Geçişler rahattır.)					

ESTETİK VE ALGISAL BOYUT	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Kervansaray binası yeni işleviyle beraber estetik açıdan olumludur.					
Kervansaray binasının tarihi değeri yansıtması estetik açıdan olumludur.					
Tarihi bir binanın tiyatro salonu olarak değerlendirilmesi bakış açısına zenginlik katmaktadır.					
Mekanlar kendi içinde uyumludur.					
Bina çevresiyle uyumludur.					
Bina çevresinde yeterli düzeyde yeşil alan bulunmaktadır.					
Kervansaray avlusu iyi bir peyzaj düzenlemeye sahiptir.					
Yeni işlev ile gerçekleştirilen uygulamalarda binada kullanılan renkler uygundur.					
Kervansaray binasının tarihi değerleri ile bina cephesinde kullanılan yeni malzemeler uyumludur.					
Kervansaray binasının tarihi değerleri ile bina içerisinde kullanılan yeni malzemeler uyumludur.					
Kervansaray içerisindeki mekanlar ya da çevre binalar ile ilgili bilgilendirme levhaları bulunmaktadır.					
Kervansaray binasının tarihçesiyle ilgili bilgilendirme ve yönlendirme levhaları bulunmaktadır.					

FİZİKSEL BOYUT	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Binanın yapay aydınlatma elemanları yeterlidir.					
Mekanlarda ısısal konfor sağlanmaktadır.					
Mekanlarda tavan yüksekliği yeterlidir.					
Mekanlarda teknik ekipman yeterlidir.					
Mekanlardaki pencere açıklıkları doğal aydınlatma için yeterlidir.					

Mekanlardaki yapay aydınlatma yeterlidir.					
Mekanın izolasyonu sağlanmıştır. (Hava ve su geçişi yoktur.)					
Mekanlardaki havalandırma kalitesi yeterlidir.					
Mekanlarda uygun ses yalıtımı vardır.					
Mekan gürültü seviyesi kontrol edilebilir.					
Tiyatro salonundaki ekipmanlar oyun sahnelemek için yeterlidir.					
Tiyatro salonundaki akustik oyun sahnelemek için uygundur.					
Tiyatro salonunda kullanılan döşeme - perde akustik açıdan uygundur.					
Teknik ekip mekan içerisinde doğru konumlandırılmıştır.					
Teknik ekip gürültü açısından ortamdan izole edilmiştir.					
GÜVENLİK BOYUTU	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Binada güvenlik önlemleri yeterlidir. (Deprem, yangın gibi acil durumlar için)					
Acil durumlarda çıkışlara kolaylıkla ulaşılabilir.					
Mekanlarda olası acil durumlara karşı uyarıcı levha düzenlemesi mevcuttur.					
Pandemi önlemi olarak tiyatro salonunda oturma yerlerinde kişiler arası sosyal mesafe (150 cm) bırakılabilecek düzeyde yeterli alan vardır.					
Pandemi önlemi olarak dezenfektan üniteleri bulunmaktadır.					

Eklemek istenilen notlar varsa lütfen yazınız: .....

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
EDİRNE KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

22.00.256

Toplantı Tarihi ve No : 24.02.2020-335
Karar Tarihi ve No : 24.02.2020-6637

Toplantı Yeri
EDİRNE

Edirne İli, Merkez İlçesi, Göl Mahallesi, 542 ada, 5-…-27 parsellerde yer alan, Defterzade Ahmet Paşa Vakfı mülkiyetine kayıtlı bulunan, Kurulumuzun 05.10.2007 tarih ve 1632 sayılı kararı ile uygun bulunan 1/1000 ölçekli Edirne Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planında Kentsel Sit Alanında kalan ve Kurulumuzun 21.07.2004 tarih ve 8123 sayılı kararı ile rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri uygun bulunan ve bu doğrultuda restorasyon süreci tamamlanan, 1. Grup Anıtsal Mimarlık örneği olarak tescilli Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayının güneybatı yönündeki arka cephe beden duvarına bitişik konumda olan, vaziyet planında konumları gösterilen 2 adet yabani incir fidanı, 4 adet ıhlamur ağacı, 3 adet nilüfer ağacı, 1 adet erik ve 1 adet dut ağacının kesilmesi istemine ilişkin Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğünün 14.02.2020 tarih ve E.23710 sayılı yazısı ve ekleri, Kurum görüşünün belirtildiği Orman İşletme Müdürlüğünün, Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğüne hitaplı 10.02.2020 tarih ve E.291936 sayılı yazısı ve Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğünce hazırlanan 13.01.2020 tarihli teknik rapor incelendi, 21.02.2020 tarih ve E.91131 sayılı uzman raporu okundu, dosyası incelendi. Yapılan görüşmeler sonunda;

Edirne İli, Merkez İlçesi, Göl Mahallesi, 542 ada, 5-…-27 parsellerde yer alan, Defterzade Ahmet Paşa Vakfı mülkiyetine kayıtlı bulunan, Kurulumuzun 05.10.2007 tarih ve 1632 sayılı kararı ile uygun bulunan 1/1000 ölçekli Edirne Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planında Kentsel Sit Alanında kalan ve Kurulumuzun 21.07.2004 tarih ve 8123 sayılı kararı ile rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri uygun bulunan ve bu doğrultuda restorasyon süreci tamamlanan, 1. Grup Anıtsal Mimarlık örneği olarak tescilli Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayının güneybatı yönündeki arka cephe beden duvarına bitişik konumda olan ve vaziyet planında konumları işlenmiş olan 2 adet yabani incir fidanı, 4 adet ıhlamur ağacı, 3 adet nilüfer ağacı, 1 adet erik ve 1 adet dut ağacının Ekmekçizade Ahmetpaşa Kervansarayının arka beden duvarına fiziki müdahalesi bulunduğundan Edirne Orman İşletme Müdürlüğünün yazısı ve Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğünce hazırlanan teknik rapor doğrultusunda kesilmesinin uygun olduğuna, uygulamanın Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü sorumluluğunda ve ilgili Kurum denetiminde yapılmasına karar verildi.

ASLI GİBİDİR
Yusuf ŞAMİLOĞLU
Müdür

BAŞKAN
Fikret BAYHAN
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
İsmet OSMANOĞLU
(İMZA)

ÜYE	ÜYE	ÜYE	ÜYE	ÜYE
Mesut DÜNDAR	Akın YALÇINKAYA	Sezai ÇİÇEK	Ertan ÖZKAN	Nilgün OLGUN
(İMZA)	(İMZA)	(İMZA)	(İMZA)	(İMZA)

EK – 7 : EDİRNE KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU RAPOR

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Okşan ÖLMEZ

Doğum Yeri ve Yılı : Lüleburgaz 11/07/1994

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce, İtalyanca

E-posta : oksanolmez@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Edirne Anadolu Öğretmen Lisesi, 2008-2012.

Lisans : Akdeniz Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, 2012-2017.

Yüksek Lisans : Trakya Üniversitesi,
Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, 2018-

Erasmus : Sassari University, Architecture Departmant, 2019.

Mesleki Deneyim

Humay Yapı: 2015 (Stajyer)
Ark İletişim İnşaat: 2016 (Stajyer)
Serbest Danışmanlık: 2020- Halen
Volkan Mobilya: 2021- Halen

Yayınları

Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Ölmez O., Alkan İ., An Evaluation on the History of Furniture After the Industrial Revolution (Wood Industry and Engineering dergisine kabul edildi, yayınlandı. 2022.)

Ölmez O., Alkan İ., Furniture and Ergonomics in the Re-use Historic Building (Wood Industry and Engineering dergisine kabul edildi, yayınlandı. 2021)

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (Proceeding) basılan bildiriler

Ölmez O., Alkan İ., Endüstri devrimi sonrası mobilya tarihi üzerine bir değerlendirme (6. Uluslararası Mobilya Kongresi –KTÜ, 2020) (Tam metin bildiri sunumu)

Ölmez O., Alkan İ., Yeniden işlevlendirilmiş tarihi mekanda mobilya ve ergonomi (6. Uluslararası Mobilya Kongresi –KTÜ, 2020) (Tam metin bildiri sunumu)